

Eenvoudige adoptie: de behoeften en belangen van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders

prof. mr. drs. M.J. Vonk
dr. A. van der Voort
E.M. Tessensohn MSc
dr. mr. G.C.A.M. Ruitenberg
dr. W.D. de Haan

Universiteit
Leiden

Dit rapport is verschenen in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Auteurs / onderzoekers:

prof. mr. drs. M.J. Vonk

dr. A. van der Voort

E.M. Tessensohn MSc

dr. mr. G.C.A.M. Ruitenberg

dr. W.D. de Haan

Met medewerking van:

M.M. Rijnen

E.C. Daw

Begeleidingscommissie:

prof. dr. M.C. Timmerman (voorzitter) – RUG, Faculteit Gedrags- en
Maatschappijwetenschappen

drs. G.W. Kramer – Ministerie van Justitie en Veiligheid (t/m oktober 2022)

G. ter Meulen – Kennisbureau ter Meulen

dr. D.J.H. Smeets – UL, Faculteit der Sociale Wetenschappen

dr. M. Turina-Tumewu – WODC EW

mr. D. Wapstra – Ministerie van Justitie en Veiligheid (vanaf oktober 2022)

Inhoudsopgave

1. Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek	5
1.2 Onderzoeksvragen	6
1.3 Terminologie	7
1.4 Methode	8
1.4.1 Afbakening en operationalisering van het onderzoek	8
1.4.2 Onderzoeksmethoden	9
1.5 Leeswijzer	9

2. Literatuurstudie deel I – De huidige positie van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders

2.1 Inleiding	10
2.2 Jeugdbescherming in de context van langdurige pleegzorg	10
2.3 Ondertoezichtstelling (OTS) met uithuisplaatsing (UHP)	13
2.4 Gezagsbeëindiging (GBM) en voogdij	13
2.4.1 Cijfers	13
2.4.2 Pleegoudervoogdij	16
2.4.3 Einde voogdij	18
2.5 (Sterke) Adoptie	18
2.5.1 Inleiding	18
2.5.2 Rechtsgevolgen	20
2.5.3 Betrokkenheid instanties bij pleegoudervoogdij en adoptie	22
2.6 Meerderjarigheid van het pleegkind	22
2.7 Pleegzorg en adoptie in context	23
2.7.1 Het kind	23
2.7.2 De oorspronkelijke ouders	27
2.8 Tussenconclusie	28

3. Literatuurstudie deel II – Voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en oorspronkelijke ouders op basis van WODC-onderzoek uit 2019

3.1 Inleiding	30
3.2 Voor- en nadelen voor pleegkinderen	30
3.3 Voor- en nadelen voor oorspronkelijke ouders	34
3.4 Tussenconclusie	35

4. Empirische studie naar eenvoudige adoptie vanuit pleegzorg: vragenlijstonderzoek onder en interviews met (voormalige) pleegkinderen en oorspronkelijk ouders

4.1 Introductie	38
4.2 Werving	38
4.2.1 Huidige pleegkinderen	38
4.2.2 (Voormalige) pleegkinderen	38

4.2.3	Geadopteerde pleegkinderen	39
4.2.4	Oorspronkelijke ouders	39
4.2.5	Werving interviews	40
4.3	Positief advies	40
4.4	Opzet en verwerking van de vragenlijst	41
4.4.1	Steekproef vragenlijsten	41
4.4.2	Steekproef interviews	42
4.5	Opzet en verwerking van de vragenlijst	43
4.6	Opzet en verwerking van de interviews	43
4.7	Uitkomsten (voormalige) pleegkinderen	45
4.7.1	Achtergrondkenmerken	45
4.7.2	Sterke adoptie	46
4.7.3	Eenvoudige adoptie	48
4.8	Uitkomsten geadopteerde (voormalige) pleegkinderen	57
4.9	Uitkomsten oorspronkelijke ouders	58
4.9.1	Achtergrondkenmerken oorspronkelijke ouders	58
4.9.2	Sterke adoptie	58
4.9.3	Eenvoudige adoptie	59
4.10	Tussenconclusie	61
 5. Conclusies		
5.1	Introductie	62
5.2	Wat is de huidige (juridische) positie van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders?	62
5.3	Hoe kijken betrokkenen tegen eenvoudige adoptie aan (vragen 3, 4 & 5)?	64
5.4	Is er vanuit pleegkinderen behoefte aan eenvoudige adoptie (vraag 1)?	65
5.5	Indien eenvoudige adoptie mogelijk wordt, welke randvoorwaarden zijn van belang (vragen 2 en 6)?	65
5.6	Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie mogelijk voor betrokkenen (vragen 7 & 8)?	66
5.7	Hebben pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders behoefte aan eenvoudige adoptie? Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders (centrale onderzoeksvraag)?	66
5.8	Beperkingen van het onderzoek	67
5.9	Aanbevelingen	69
 Samenvatting		71
Summary		72
Bijlagen: vragenlijsten		74

1. Inleiding

Voor u ligt een empirisch-juridisch onderzoek naar de wenselijkheid van het invoeren van eenvoudige adoptie van pleegkinderen vanuit het perspectief van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders. De onderzoekers willen alle kinderen en ouders bedanken die aan dit onderzoek hebben meegewerkt. Zonder hen had dit rapport er niet gelegen.

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Eind 2016 heeft de Staatscommissie Herijking Ouderschap in het rapport 'Kind en ouders in de 21^e eeuw' de aanbeveling gedaan om een vorm van adoptie mogelijk te maken waarbij de familierechtelijke betrekking met de oorspronkelijke ouders in stand blijft, terwijl met de adoptieouders een familierechtelijke betrekking ontstaat,¹ zogenoemde eenvoudige adoptie. Naar aanleiding hiervan is in december 2019 een WODC-onderzoeksrapport naar eenvoudige adoptie van pleegkinderen verschenen.² In dit onderzoek is geconstateerd dat eenvoudige adoptie van pleegkinderen het overwegen waard is, omdat dit tegemoetkomt aan de behoeften en wensen van een deel van de pleegouders en pleegkinderen.³ Het empirische gedeelte van dit onderzoek uit 2019 is grotendeels gebaseerd op onderzoek onder pleegouders. Door 615 pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgden is een online vragenlijst ingevuld.⁴ Daarnaast zijn diepte-interviews gehouden met 13 pleegouders en 8 pleegkinderen. Tevens is met 10 deskundigen uit het veld en de rechtspraak gesproken over de voor- en nadelen van het invoeren van eenvoudige adoptie.⁵ Hiermee is een start gemaakt met empirisch onderzoek naar de wenselijkheid van invoering van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen die langdurig in een pleeggezin verblijven.

De minister voor Rechtsbescherming liet in een beleidsreactie op het WODC-onderzoek uit 2019 weten vooralsnog geen regeling voor eenvoudige adoptie te willen invoeren, '(...) omdat blijkt dat eenvoudige adoptie slechts voor een specifieke groep pleegouders en kinderen in een behoefte kan voorzien en dat dit bovendien afhankelijk is van de invulling van bepaalde randvoorwaarden. Daarnaast leidt eenvoudige adoptie tot een vorm van meerouderschap, waarvoor het kabinet niet kiest.⁶ Op 22 februari 2021 hebben de Tweede Kamerleden Bergkamp en Van den Berge een motie ingediend waarin wordt verwezen naar de conclusie uit bovengenoemd WODC-onderzoek dat eenvoudige adoptie van pleegkinderen het overwegen waard is, omdat dit tegemoetkomt aan een deel van de behoeften en wensen van

¹ Staatscommissie Herijking ouderschap, *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, 6 december 2016, p. 436.

² M.J. Vonk, W.D. de Haan, C.G. Jeppesen de Boer, G.C.A.M Ruitenbergh, *Eenvoudige Adoptie van Pleegkinderen, WODC-rapport 2019* (hierna: WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019).

³ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 138.

⁴ Het betrof 603 voltijds pleegouders die meer dan een jaar voor een pleegkind zorgden en 12 voltijdspleegouders die op het moment van invullen niet, maar in de vijf jaren daarvoor wel langdurig voor een pleegkind hadden gezorgd.

⁵ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 134-135.

⁶ Kamerbrief, 17 december 2020, Beleidsreactie op verschillende WODC-onderzoeken naar familierechtelijke onderwerpen, onderdeel II, p. 8-9.

pleegouders en pleegkinderen. Daarbij wordt geconstateerd dat dit onderzoek is verricht onder een relatief grote groep pleegouders, waarbij in geringe mate met pleegkinderen en in het geheel niet met de oorspronkelijke ouders is gesproken. De motie roept op tot aanvullend onderzoek, omdat dit een waardevolle toevoeging kan zijn om te bepalen of eenvoudige adoptie een gewenste nieuwe juridische mogelijkheid is in het familierecht. Concreet wordt het kabinet verzocht om '(...) een vervolgonderzoek te starten aan de hand van de vragen of eenvoudige adoptie tegemoetkomt aan de behoeften en belangen van (voormalige) pleegkinderen, geadopteerde pleegkinderen en indien mogelijk de 'oorspronkelijke' ouders en wat voor hen de eventuele voor- en nadelen zijn van de invoering van eenvoudige adoptie (...)'.⁷ Deze motie, die door de Tweede Kamer is aangenomen met 144 stemmen voor en 5 tegen,⁸ vormt de aanleiding tot dit onderzoek dat als doel heeft de behoeften en belangen van (huidige, voormalige en geadopteerde) pleegkinderen en de oorspronkelijke ouders in kaart te brengen en na te gaan wat voor hen de voor- en nadelen zijn van de invoering van eenvoudige adoptie.

1.2 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek wordt de visie van pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders ten aanzien van eenvoudige adoptie van pleegkinderen beschreven. Meer in het bijzonder is er aandacht voor de visie van pleegkinderen die geadopteerd zijn onder het huidige recht, waardoor zij de familierechtelijke betrekking met hun oorspronkelijke ouders zijn verloren. Hoe hebben zij dit ervaren en hoe kijken zij aan tegen eenvoudige adoptie? Bijzondere aandacht verdient ook het perspectief van voormalige pleegkinderen die inmiddels meerderjarig zijn. Voor pleegkinderen wordt namelijk als belangrijk voordeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van pleegzorg genoemd dat, in tegenstelling tot pleegzorg, de band die ontstaat door eenvoudige adoptie ook na het achttiende levensjaar blijft bestaan.⁹

Er is in Nederland nog geen empirisch onderzoek gedaan naar de behoeften, belangen en de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie vanuit het perspectief van de oorspronkelijke ouders.¹⁰ Het vergroten van de kennis over eenvoudige adoptie door middel van het inzichtelijk maken van de behoeften en belangen van pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders en de voor- en nadelen die eenvoudige adoptie voor hen heeft, kan een waardevolle toevoeging zijn voor beleidsmakers en de wetgever om te kunnen beslissen of eenvoudige adoptie in Nederland wel of niet mogelijk moet worden gemaakt.

⁷ *Kamerstukken II* 2020-2021, 31265, nr. 90.

⁸ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2021Z03535&did=2021D07797>.

⁹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 136.

¹⁰ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 14.

De **centrale onderzoeksvraag** luidt:

Hebben pleegkinderen en oorspronkelijke ouders behoefte aan eenvoudige adoptie?
Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en oorspronkelijke ouders?

Op basis van de probleemstelling, de centrale onderzoeksvraag en de voorgestelde onderzoeksmethode zijn de volgende **deelvragen** geformuleerd:

1. Is er vanuit pleegkinderen die langdurig in een pleeggezin verblijven behoefte aan introductie van eenvoudige adoptie zoals voorgesteld door de Staatscommissie Herijking ouderschap?
2. Wat zijn hun wensen, behoeften en randvoorwaarden?
3. Hoe kijken geadopteerde pleegkinderen aan tegen eenvoudige adoptie?
4. Hoe kijken voormalige pleegkinderen van 18+ aan tegen eenvoudige adoptie?
5. Hoe kijken oorspronkelijke ouders aan tegen eenvoudige adoptie?
6. Wat zijn hun wensen, behoeften en randvoorwaarden?
7. Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie voor pleegkinderen?
8. Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie voor oorspronkelijke ouders?

1.3 Terminologie

In dit onderzoek zoeken we aansluiting bij de terminologie die in het eerdere onderzoek naar eenvoudige adoptie uit 2019 is gehanteerd.¹¹ Zo gebruiken we net als toen de term *eenvoudige adoptie* omdat de Staatscommissie dit ook doet. Of dit de meest voor de hand liggende term is, blijft de vraag. De term ‘eenvoudige’ impliceert enerzijds dat deze vorm van adoptie minder complex is dan sterke adoptie, maar anderzijds impliceert het dat het geen sterke rechtsgevolgen heeft, terwijl aan de adoptieouder wel degelijk veel rechten toekomen. Tijdens het vorige onderzoek en ook tijdens dit onderzoek merkten we dat de term ‘adoptie’ sterke emoties bij de betrokkenen kan oproepen. Het is dus de vraag of eenvoudige adoptie de juiste term is voor dit in Nederland nog niet bestaande rechtsfiguur. Daarnaast gebruiken we de term *sterke adoptie* voor de huidige vorm van adoptie in het Nederlandse recht, waarbij de afstammingsbanden met de oorspronkelijke ouders en familie worden verbroken.¹²

We gebruiken in dit onderzoek de term *oorspronkelijke ouder(s)* voor de ouders die de eerste juridische ouders van het kind zijn (geweest). In de vragenlijsten voor oorspronkelijke ouders en pleegkinderen hebben we echter de term *ouder* gebruikt, omdat een ouder ook als deze

¹¹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 12-13.

¹² De terminologie is dus ingewikkeld. Eenvoudige adoptie en sterke adoptie zijn termen die niet uitdrukken waar ze voor staan. Eenvoudige adoptie is juist niet eenvoudig maar complex, omdat twee typen relaties met ouders bestaan; met de pleegouders en met de oorspronkelijke ouders. Sterke adoptie is eenvoudiger dan eenvoudige adoptie, omdat het om een situatie gaat waarin een kind volledig is geadopteerd door de pleegouders. Wellicht ligt een keuze voor de termen *gedeeltelijke* adoptie en *volledige* adoptie meer voor de hand.

niet meer de juridische ouder is, gevoelsmatig altijd de ouder van een kind blijft, maar voor de helderheid gebruiken we in het rapport de term oorspronkelijke ouder. In de literatuur wordt vaak de term biologische ouder gebruikt, maar de oorspronkelijke ouder hoeft niet altijd een biologische ouder te zijn.

Voor de personen die betrokken zijn bij de adoptie gebruiken we *adoptieouder(s)* voor degene die adopteert, en *geadopteerde* voor degene die is geadopteerd. Verder sluiten we aan bij de terminologie zoals die in de Jeugdwet wordt gebruikt waar het medewerkers van de Gecertificeerde Instelling (GI) betreft: de *gezinsvoogdijwerker* werkt voor de GI en voert de ondertoezichtstelling (OTS) uit;¹³ de *voogdijwerker* werkt voor de GI en voert de voogdijmaatregel uit.¹⁴ Ten slotte sluiten we aan bij de terminologie die Mariska Kramer gebruikt in *Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk* waar het de medewerkers van de pleezorgaanbieder betreft: *pleegzorgbegeleider* werkt voor de pleegzorgaanbieder en begeleidt de pleegouders en het pleegkind.¹⁵

1.4 Methode

1.4.1 Afbakening en operationalisering van het onderzoek

Dit onderzoek richt zich op een vorm van eenvoudige adoptie waarbij het juridisch ouderschap van de oorspronkelijke ouders in stand blijft, terwijl tegelijkertijd juridisch ouderschap voor de adoptieouders ontstaat. Het onderzoek richt zich op **vier doelgroepen** waarvan drie groepen (voormalige) pleegkinderen en een groep oorspronkelijke ouders:

- 1) Minderjarige pleegkinderen (tussen de 12 en 18 jaar) die langdurig, dat wil zeggen langer dan één jaar, in een pleeggezin verblijven;
- 2) Pleegkinderen die inmiddels geadopteerd zijn;
- 3) Voormalige pleegkinderen die inmiddels 18 jaar zijn geworden;
- 4) Oorspronkelijke ouders van kinderen (van alle leeftijden) die langdurig, dat wil zeggen langer dan één jaar, in een pleeggezin verblijven of hebben verbleven.¹⁶

Het onderzoek brengt de behoeften en belangen van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders en de voor- en nadelen die eenvoudige adoptie voor hen heeft in kaart. De behoeften, belangen en de voor- en nadelen voor andere betrokkenen, zoals pleegouders, (pleeg)broers

¹³ Jeugdwet artikel 1.1: *gezinsvoogdijwerker*: medewerker van een Gecertificeerde Instelling, belast met het uitvoeren van de ondertoezichtstelling, bedoeld in artikel 255 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en de voorlopige ondertoezichtstelling, bedoeld in artikel van 257 Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁴ Jeugdwet artikel 1.1: *voogdijwerker*: medewerker van een Gecertificeerde Instelling, belast met het uitvoeren van de voogdij en de voorlopige voogdij op grond van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁵ M. Kramer, *Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam: SWP 2017.

¹⁶ In het onderzoek wordt derhalve niet ingegaan op de mogelijkheid van eenvoudige adoptie voor intentionele en niet-intentionele eenoudergezinnen, welke mogelijkheid ook door de Staatscommissie is voorgesteld (Staatscommissie Herijking ouderschap, *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, 6 december 2016, p. 436, 437) of op meerpersoonsgezag (zie M.V. Antokolskaia, W.M. Schrama, K.R.S.D. Boele-Woelki, C.C.J.H. Bijleveld, C.G. Jeppesen de Boer & G.V. Rossum, *Meeroudergezag: een oplossing voor kinderen met meer dan twee ouders?: een empirisch en rechtsvergelijkend onderzoek*, WODC 2014).

en (pleeg)zussen, overige familieleden en de betrokken instanties, blijven in dit onderzoek grotendeels buiten beschouwing.

Er is gekozen voor een benadering waarbij met het verzamelen van zowel kwantitatieve als kwalitatieve data de belangen en behoeften voor eenvoudige adoptie zo compleet mogelijk in kaart zijn gebracht.

1.4.2 Onderzoeksmethoden

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, is gebruikgemaakt van twee methoden. Ten eerste is een deskresearch verricht (literatuuronderzoek) naar relevante wetgeving, beleid en literatuur in voornamelijk de Nederlandse context. Er is gezocht via de gebruikelijke zoekmethodes en standaard zoekmachines (zoals Legal intelligence, Opmaat, Kluwer navigator, Hein online, etc.) voor het vinden van bronnen. Tevens is gebruikgemaakt van het WODC-onderzoek naar eenvoudige adoptie uit 2019.

Ten tweede is empirisch onderzoek verricht. Dat onderzoek bestond uit vragenlijstonderzoek en interviews onder de hierboven genoemde vier doelgroepen. De antwoorden op de vragenlijsten geven een eerste algemeen beeld van de meningen en behoeften, de semigestructureerd interviews bieden meer diepgang met betrekking tot deze onderwerpen. Verdere details over de methoden van empirisch onderzoek, waaronder informatie over de wijze van werving van participanten, staan in hoofdstuk 4.

1.5 Leeswijzer

Het eerste gedeelte van dit onderzoek betreft een literatuurstudie waarin de huidige positie van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders wordt beschreven. Daarmee wordt duidelijk wat de context is waarbinnen de afweging moet worden gemaakt om eenvoudige adoptie van pleegkinderen in Nederland wel of niet mogelijk te maken. Bovendien maakt deze informatie het mogelijk dit rapport los te lezen van het WODC-onderzoek uit 2019 (hoofdstuk 2). Hierna volgt hoofdstuk 3 waarin voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders die uit het WODC-onderzoek naar eenvoudige adoptie uit 2019 naar voren komen, worden beschreven. Daarmee wordt duidelijk welke voor- en nadelen voor oorspronkelijke ouders en pleegkinderen reeds voorafgaand aan het onderhavige onderzoek bekend zijn. Hoofdstuk 4 bevat het empirische gedeelte van het onderzoek waarin verslag wordt gedaan van de resultaten van de vragenlijsten en interviews die zijn afgenomen onder pleegkinderen en oorspronkelijke ouders. In hoofdstuk 5 volgt de conclusie waarin de verschillende onderdelen van dit onderzoek worden samengebracht en de onderzoeksvragen worden beantwoord.

2. Literatuurstudie deel I – De huidige positie van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders

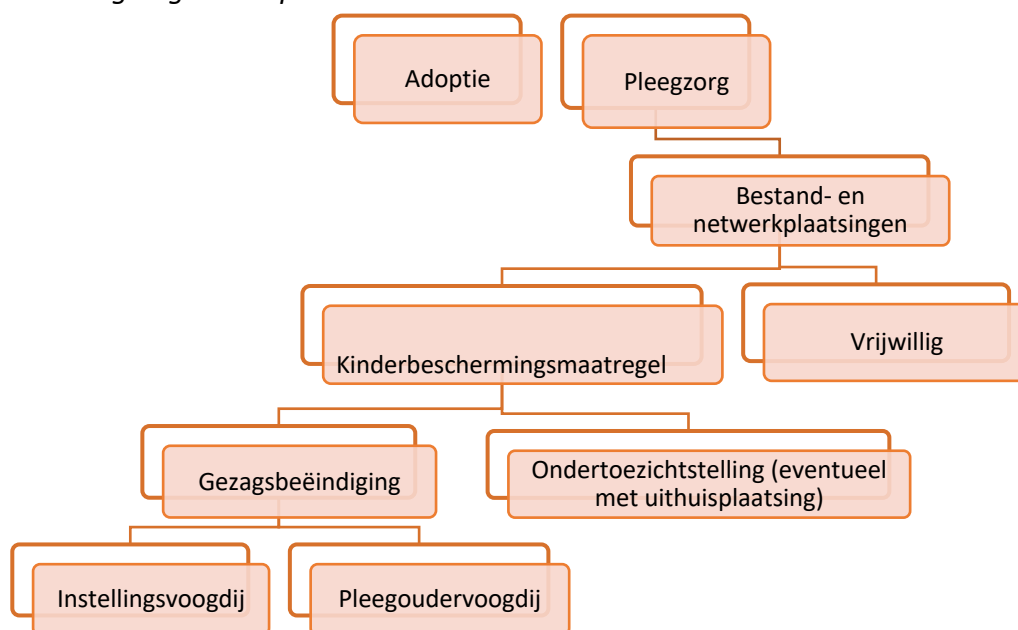
2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat een korte schets van de stand van zaken in de (juridische) literatuur. De (rechts)positie van (huidige en voormalige) pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders in de huidige situatie, dus binnen de huidige kindbeschermingsmogelijkheden en na (sterke) adoptie, wordt geschetst. Daarbij wordt tevens ingegaan op de huidige regels die gelden ten aanzien van het erfrecht voor pleegkinderen, onderhoudsverplichtingen van oorspronkelijke ouders en pleegouders en de mogelijkheden van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders tot contact/omgang en dergelijke. Hiermee wordt duidelijk wat de huidige positie van pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders is en wordt duidelijk binnen welke context de afweging moet worden gemaakt om eenvoudige adoptie wel of niet in te voeren.

2.2 Jeugdbescherming in de context van langdurige pleegzorg

In dit deel wordt ingegaan op de positie van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders bij de verschillende jeugdbeschermingsmaatregelen die genomen kunnen worden in het kader van jeugdbescherming.¹⁷

Figuur 2.1 *Pleegzorg en adoptie*¹⁸

¹⁷ Dit hoofdstuk is deels gebaseerd op het hoofdstuk in het eerdere WODC-onderzoek naar eenvoudige adoptie voor pleegkinderen.

¹⁸ Er is in dit figuur gekozen om adoptie naast de overige maatregelen te plaatsen, omdat het pleegkind na de adoptie deel uitmaakt van het nieuwe gezin en er geen sprake meer is van pleegzorg. Adoptie kan ook gezien worden als sluitstuk van de pleegzorg, afhankelijk vanuit welk perspectief men kijkt.

Tabel 2.1 Welke professional hoort bij welke maatregel?

Maatregel	Wie hoort daar bij	Van welke instantie
Ondertoezichtstelling	gezinsvoogdijwerker	Gecertificeerde Instelling
Instellingsvoogdij na gezagsbeëindigende maatregel	voogdijwerker pleegzorgbegeleider	Gecertificeerde Instelling pleegzorgaanbieder
Pleegoudervoogdij na gezagsbeëindigende maatregel	pleegzorgbegeleider	pleegzorgaanbieder
Adoptie	geen	geen

Als er problemen zijn in een gezin die zijn weerslag hebben op het kind of als het kind zelf problemen heeft waarvoor hulp noodzakelijk is, kunnen ouders opvoedhulp inschakelen. Dit kan via de huisarts, via het Centrum voor Jeugd en Gezin en op andere manieren. We hebben het in dat geval over hulpverlening in het vrijwillig kader. Ouders en kind bepalen samen met de betrokken hulpverleners of en welke zorg noodzakelijk is. Als blijkt dat ouders niet in staat of niet bereid zijn om zelf hulp in te schakelen, niet (voldoende) meewerken aan de geboden hulp of geen zicht hebben op de problematiek van het kind, en de belangen van het kind ernstig dreigen te worden verwaarloosd, kan een jeugdbeschermingsmaatregel worden uitgesproken door de rechter. Dan hebben we het over de volgende kindbeschermingsmaatregelen: ondertoezichtstelling (OTS), de uithuisplaatsing (UHP) en de gezagsbeëindigende maatregel, zie Figuur 2.1. In Tabel 2.1 wordt aangegeven welke professionals bij de verschillende maatregelen betrokken zijn.

Er is op dit moment, mede naar aanleiding van de toeslagenaffaire, veel discussie over zowel de maatregel van de uithuisplaatsing,¹⁹ als het zogenoemde perspectiefbesluit van de Gecertificeerde Instelling waarbij wordt bepaald of het kind al dan niet naar huis terug kan op termijn²⁰ en hiermee samenhangend, de toepassing van de aanvaardbare termijn in de (rechts)praktijk.²¹ Daarnaast zijn er al langer zorgen over de rechtspositie van ouders en kinderen bij de toepassing van kindbeschermingsmaatregelen. In november 2021 heeft de minister voor Rechtsbescherming naar aanleiding van reacties op het *Toekomstscenario kind*

¹⁹ M.R. Bruning en K. van der Zon, 'Uithuisplaatsing van kinderen: Europese controverse en de rol van het EHRM' *NTM-NJCM-bull.* 2022/1; M.R. Bruning, K. van der Zon, L.R.A. Alink en S van der Asdonk, Parlement en Wetenschap, factsheet Uithuisplaatsingen, 9 februari 2022, <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022Z08741&did=2022D17674>.

²⁰ RSJ-advies Perspectiefbesluit 2021. Zie ook Brief van 13 mei 2022 van de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming aan de Tweede Kamer Hervormingen Jeugdzorg.

²¹ Zie bijvoorbeeld de brief van de Raad van de Rechtspraak aan de minister voor Rechtsbescherming en de staatssecretaris VWS van 18 maart 2022 over deze problematiek. In deze brief wordt verwezen naar ECLI:NL:RBNHO:2022:945 van 10 januari 2022. In deze beschikking zegt de rechter het volgende: 'Het mag naar het oordeel van de kinderrechter niet zo zijn dat tijdsverloop een doorslaggevende factor wordt en dat [de minderjarige] straks tegengeworpen krijgt dat de aanvaardbare termijn om nog terug te kunnen keren naar zijn vader, is verstreken. Het mag niet zo zijn dat kinderen na een periode van uithuisplaatsing niet meer bij (één van) hun ouders kunnen wonen, enkel omdat de keten van jeugdhulpverlening verstopt zit.'

en gezinsbescherming,²² waar zorgen over de borging van de rechten van ouders en kinderen naar voren kwamen, toegezegd een brede commissie in te zullen stellen die voor 1 mei 2022 zou adviseren over een aantal onderwerpen, waarbij: ‘nadrukkelijk aandacht uit [gaat] naar de rechtsbescherming van ouders en kinderen in alle fases van het hulpverleningstraject. Wij vragen bovengenoemde adviescommissie tevens een verkenning uit te voeren naar de versterking van de rechtspositie en rechtsbescherming van ouders en kinderen.’²³ In de brief van 22 maart wordt aangegeven dat de samenstelling van de zogenoemde ‘adviescommissie rechtsstatelijkheid en rechtsbescherming’ vertraging heeft opgelopen maar dat de adviezen van deze commissie in het najaar van 2022 beschikbaar worden gesteld.²⁴ De discussie over knelpunten in de kindbescherming is wederom in een stroomversnelling geraakt door het recent verschenen WODC-rapport ‘Eindevaluatie: Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen’.²⁵ Dit multidisciplinaire evaluatie onderzoek bevestigt de bovengenoemde problemen met het huidige stelsel van kindbeschermingsmaatregelen.²⁶ De discussie over de gesignaleerde knelpunten raakt het hart van de jeugdbescherming. Een diepgaande inhoudelijk discussie hierover gaat de reikwijdte van dit onderzoek te buiten, maar de manier waarop het huidige stelsel functioneert, roept wel de vraag op hoe de overheid om moet gaan met kinderen waarvan is vast komen te staan dat ze niet bij hun ouders kunnen opgroeien. Het is inmiddels evident dat vanuit het perspectief van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) alleen tot uithuisplaatsing en gezagsbeëindiging mag worden overgegaan als *ultimum remedium*²⁷ en dat plaatsing in een pleeggezin vervolgens de voorkeur geniet boven plaatsing in een instelling, tenzij er kind-eigen problematiek is die een behandeling eist die slechts in een instelling kan plaatsvinden.²⁸ Opgroeien bij de eigen ouders heeft de voorkeur, tenzij dit echt niet mogelijk is. Als kinderen niet bij hun eigen ouders

²² Toekomstscenario kind en gezinsbescherming, gepubliceerd op 31 maart 2021, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/30/tk-bijlage-toekomstscenario-kind-en-gezinsbescherming>.

²³ Voortgangsbrief Jeugd, Brief 22 november 2021 van de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming aan de Tweede Kamer, p. 14.

²⁴ Hervormingen Jeugdzorg, Brief van 13 mei 2022 van de van de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming aan de Tweede Kamer, p. 11.

²⁵ M.R. Bruning, K.A.M. van der Zon, D.J.H. Smeets en H.J. van Boven, *Eindevaluatie Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen, Nieuwe rechtsgronden in een haperend jeugdbeschermingsstelsel*, Den Haag: Boom Juridisch 2022, <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3194>.

²⁶ Zie voor de reactie van de minister: Kamerbrief m.b.t. verbetering van de jeugdbeschermingsketen, Brief van 14 september 2022 van de van de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming aan de Tweede Kamer.

²⁷ Zie voor een uitgebreide discussie over uithuisplaatsing in het licht van het EVRM: M. Bruning en K. van der Zon, ‘Uithuisplaatsing van kinderen: Europese controverse en de rol van het EHRM’, *NTM/NJCM-Bull.* 2022/47, nr. 1, p. 3-21.

²⁸ UN Guidelines on Alternative Care, artikel 21: The use of residential care should be limited to cases where such a setting is specifically appropriate, necessary and constructive for the individual child concerned and in his/her best interest. Zie hierover ook Bruning en van der Zon, Out of home, out of right? – rechten van minderjarigen bij uithuisplaatsing, *NTM/NJCM-Bull.* 2013/38, p. 505-509; en K.A.M. van der Zon – proefschrift.

kunnen opgroeien hebben zij alsnog recht op contact met hun ouders.²⁹ Dit is de context waarin dit hoofdstuk wordt geschreven.

2.3 Ondertoezichtstelling (OTS) met uithuisplaatsing (UHP)

De OTS is bedoeld om de bedreiging in de ontwikkeling van een kind weg te nemen door het kind en de met gezag belaste ouder(s) de hulp en steun te bieden die zij nodig hebben om de verzorging en opvoeding van het kind weer in eigen hand te nemen.³⁰ De ouders behouden bij een OTS het gezag over hun kind, maar het gezag wordt wel beperkt. Als door de rechter een machtiging uithuisplaatsing is verleend in het kader van een OTS,³¹ wordt het gezag van de ouders verder ingeperkt doordat zij niet langer zeggenschap hebben over de verblijfplaats van het kind. Het eerste doel van een uithuisplaatsing is toewerken naar de terugkeer van het kind naar het eigen gezin. De rol van de pleegouders is hierbij het opvoeden en verzorgen van het kind, terwijl wordt gewerkt aan de voorwaarden waaraan voldaan moet worden wil het kind naar huis kunnen terugkeren. Zowel de Gecertificeerde Instelling als de pleegzorgaanbieder spelen hierbij een rol. Binnen een voor het kind aanvaardbare termijn,³² moet er duidelijkheid komen over het toekomstperspectief van het kind, ligt dat bij de eigen ouder(s) of ligt dat perspectief elders? Kan het kind terug naar de eigen ouders, dan zal de uithuisplaatsing worden beëindigd.³³ Kan het kind niet terug naar de eigen ouders, dan kan de vraag rijzen of het gezag van de ouders moet worden beëindigd. Over de noodzaak van het beëindigen van gezag is ook discussie ontstaan naar aanleiding van rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM).³⁴

2.4 Gezagsbeëindiging en voogdij

2.4.1 Cijfers

Als de rechter het gezag van de ouder(s) beëindigt omdat duidelijk is geworden dat de ouder(s) niet in staat is/zijn binnen een voor het kind aanvaardbare termijn de verantwoordelijkheid voor de zorg en opvoeding van het kind weer te dragen, benoemt de rechter een voogd over het kind. Het kan zijn dat de rechter de Gecertificeerde Instelling als voogd benoemt of dat de rechter de pleegouder(s) als voogd benoemt.³⁵ Uit cijfers van het CBS blijkt dat in 2019 van de 1410 beëindigde voogdijtrajecten, er 235 werden beëindigd doordat de voogdij naar de pleegouder(s) ging. Verreweg de meest voorkomende reden (993) blijkt het bereiken van de meerderjarigheid van de voogdijpupillen te zijn. In een heel klein aantal gevallen wordt de voogdij maatregel beëindigd door herstel van het gezag van de ouders.

²⁹ Artikel 1:377a lid 1 BW.

³⁰ Artikel 1:262 lid 1 BW.

³¹ Artikel 1:255 lid 1 jo. 1:265b lid 1 BW.

³² Artikel 1:262 lid 1 BW.

³³ Artikel 1:265d lid 1 BW.

³⁴ Zie voor een uitgebreide discussie over uithuisplaatsing in het licht van het EVRM: M. Bruning en K. van der Zon, 'Uithuisplaatsing van kinderen: Europese controverse en de rol van het EHRM', *NTM/NJCM-Bull.* 2022/47, nr. 1, p. 3-21.

³⁵ Artikel 1:295 jo. 1:299a jo. 1:302 BW.

Tabel 2.2 Reden beëindiging voogdijmaatregel 2016-2021 (met uitzondering van voorlopige en tijdelijke voogdij)

Reden/jaar	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ³⁶
Totaal	1400	1405	1430	1410		
Meerderjarigheid	1060	1075	1095	935		
Voogdij naar pleegouder	275	240	235	285		
Herstel gezag	60	85	90	180		
Voogdij naar contactpersoon	-	-	10	-		
Overlijden minderjarige	-	-	-	-		

Uit cijfers over 2021 (zie Tabel 2.3) van Pleegzorg Nederland, blijkt dat in iets meer dan een kwart van de gevallen waar sprake is geweest van een gezagsbeëindigende maatregel, de voogdij bij de pleegouder(s) ligt.³⁷ In de overige gevallen ligt de voogdij bij de Gecertificeerde Instelling.

Tabel 2.3 Cijfers pleegzorg over de juridische basis en context van de pleegzorg plaatsing³⁸

Jaar/grond	Totaal	VW*	OTS	Voogdij GI	Voogdij PO*
2013	17.781	28%	43%	23%	6%
2018	18.486	28%	24%	36%	12%
2020	19.097	30%	22%	35%	13%
2021	18.987	30%	23%	34%	13%

*VW= vrijwillig, PO = pleegouder(s)

Als de voogdij bij de Gecertificeerde Instelling ligt, zijn zowel de Gecertificeerde Instelling (voogdijwerker) als de pleegzorgaanbieder (pleegzorgbegeleider) betrokken bij het pleegkind, de ouders en het pleeggezin.³⁹ De Gecertificeerde Instelling is juridisch gezien verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van het pleegkind,⁴⁰ maar besteedt de feitelijk zorg uit aan de pleegouders die daarbij worden begeleid door de pleegzorgwerker. Het is de taak en de verantwoordelijkheid van de voogdijwerker om als voogd de zorg en opvoeding van het kind te coördineren. De plaatsing in het pleeggezin, beslissingen over mogelijke hulpverlening voor het kind en het regelen van deze zorg, en het contact met de

³⁶ De cijfers over de beëindiging van de voogdij zoals die voor 2020 en 2021 door het CBS zijn geregistreerd blijken niet te kloppen door een fout in het systeem waarmee de data die door de Gecertificeerde Instellingen worden aangeleverd worden omgezet naar beleidsinformatie. De verwachting is dat de juiste cijfers de komende tijd per half jaar worden gecorrigeerd (deze informatie is naar voren gekomen uit nader onderzoek van Jeugdzorg Nederland naar aanleiding van vragen van de onderzoekers). Inmiddels zijn deze cijfers in meerdere documenten overgenomen. Zie bijvoorbeeld <https://www.rijksoverheid.nl/regering/bewindspersonen/maarten-van-ooijen/documenten/publicaties/2022/04/30/cbs-cijfers-jeugdbescherming-en-jeugdreclassering-2021>.

³⁷ Factsheet Pleegzorg 2021.

³⁸ Tabel samengesteld op basis van de Factsheets Pleegzorg 2013-2021 (peildatum steeds op 31 december van dat jaar).

³⁹ M. Kramer, *Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam: SWP 2017.

⁴⁰ Artikel 1:302 jo. 1:303 BW.

ouders maken daarvan deel uit. De pleegouders zijn degenen die het kind feitelijk verzorgen en opvoeden, waarbij ze worden ondersteund door de pleegzorgwerker. De pleegzorgaanbieder is verantwoordelijk voor de begeleiding van de pleegouders.⁴¹ Het is van groot belang dat de Gecertificeerde Instelling en de pleegzorgaanbieder bij het begin van de plaatsing afspraken maken over de samenwerking, zodat een gezamenlijke visie ontstaat op wat er nodig is voor het pleegkind en hoe er naar terugplaatsing bij de oorspronkelijke ouders kan worden toegewerkt.⁴²

De pleegzorgaanbieder sluit een pleegcontract met de pleegouder(s),⁴³ waarin onder meer afspraken worden gemaakt over 'de wijze waarop de verzorging en opvoeding van de desbetreffende jeugdige door de pleegouder worden uitgevoerd en de begeleiding die zij daarbij ontvangen van de pleegzorgaanbieder.'⁴⁴ De pleegouder ontvangt een vergoeding voor de verzorging en opvoeding (pleegvergoeding) van de pleegzorgaanbieder en indien noodzakelijk een vergoeding voor bijzondere kosten.⁴⁵ Indien noodzakelijk verstrekt de pleegzorgaanbieder inlichtingen aan de pleegouder over feiten en omstandigheden die voor de opvoeding van het pleegkind van belang zijn.⁴⁶

Uit onderzoek van Regioplan uit 2015 voor het WODC blijkt dat pleegouders soms problemen ervaren bij de verzorging en opvoeding van hun pleegkind omdat ze geen gezag hebben.⁴⁷ Het gaat er dan vooral om dat ze niet snel kunnen handelen omdat ze eerst toestemming nodig hebben van de voogdijwerker.⁴⁸ Van de pleegouders waarbij er sprake is van instellingsvoogdij gaf 21,9% aan op termijn de voogdij over het pleegkind te willen dragen.⁴⁹ De belangrijkste redenen die hiervoor worden aangedragen zijn dat de pleegouders dan zelf belangrijke beslissingen kunnen nemen over hun pleegkind en dat het pleegkind dan het gevoel heeft er echt bij te horen.⁵⁰ Uit het onderzoek van Regioplan komt ook naar voren dat ongeveer 40% van de pleegouders behoefte heeft aan deelgezag waarbij ze geen toestemming meer nodig hebben voor een aantal beslissingen, zoals vakantie, schoolkeuze, het aanvragen van een paspoort en medische behandeling.⁵¹ In 2019 is middels een brief van de regering over de voorstellen van de Staatscommissie voorgesteld een vorm van deelgezag in te voeren waarvan

⁴¹ Van Montfoort, *Methode Voogdij: een handleiding voor jeugdbeschermers*, 2015, p. 96.

⁴² Van Montfoort, *Methode Voogdij: een handleiding voor jeugdbeschermers*, 2015, p. 99 e.v.

⁴³ De Jeugdwet definieert een pleegouder als volgt: *pleegouder*: persoon die een jeugdige die niet zijn kind of stiefkind is, als behorende tot zijn gezin verzorgt en daartoe een pleegcontract als bedoeld in artikel 5.2, eerste lid, heeft gesloten met een pleegzorgaanbieder.

⁴⁴ Jeugdwet artikel 5.2 lid 1.

⁴⁵ Ecorys, *Onderzoek naar de financiële aspecten van pleegzorg*, 2018, via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/11/05/onderzoek-financiele-aspecten-pleegzorg>

⁴⁶ Jeugdwet artikel 5.4.

⁴⁷ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p.17.

⁴⁸ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p.17.

⁴⁹ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p. 21.

⁵⁰ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p. 22.

⁵¹ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p. 25.

ook pleegouders gebruik zouden kunnen maken.⁵² Een conceptwetsvoorstel met deze strekking is in 2020 ter consultatie gegeven.⁵³ Volgens het conceptwetsvoorstel zouden de pleegouders (en anderen met deelgezag) geen beslissings- en tekenbevoegdheid krijgen, maar slechts een zeer marginale verantwoordelijkheid voor het kind. Daarmee zouden de uit de bovengenoemde onderzoeken naar voren gekomen problemen die pleegouders bij hun dagelijkse zorgtaken ervaren, niet worden opgelost. Inmiddels ziet het ernaar uit dat er voorlopig geen wetsvoorstel Deelgezag bij de Tweede Kamer gaat worden ingediend, maar dat wordt gezocht naar andere oplossingen voor situaties met meer dan twee ouders en/of verzorgers.⁵⁴

2.4.2 Pleegoudervoogdij

Als de pleegouders de voogdij over het pleegkind verkrijgen, vallen de juridische dimensie en de pedagogische dimensie weer samen. De pleegouders hebben door de voogdij het recht en de plicht gekregen het pleegkind op te voeden en te verzorgen en worden pleegoudervoogd.⁵⁵ Dit betekent dat de verantwoordelijkheid die eerder bij de Gecertificeerde Instelling lag, nu bij de pleegoudervoogd komt te liggen. Dat houdt in dat zij verantwoordelijk worden voor alle beslissingen met betrekking tot de zorg en de opvoeding van het pleegkind, maar ook voor het contact met de ouders van het pleegkind.⁵⁶ Dit betekent voor de ouders dat de schakel van de Gecertificeerde Instelling tussen hen en de pleegouders weg valt. Voor pleegoudervoogden betekent dit dat zij zelf de hulp die het pleegkind nodig heeft moeten regelen. De pleegzorgaanbieder blijft op afstand bij het gezin betrokken, door middel van een verplicht jaarlijks contactmoment tussen pleegzorgwerker, pleegoudervoogd en pleegkind.⁵⁷ Mochten de pleegoudervoogden meer begeleiding nodig hebben van de pleegzorgaanbieder, dan wordt dit in het pleegcontract vastgelegd. De pleegoudervoogden houden recht op de pleegvergoeding en de vergoeding van bijzondere kosten, zij worden immers niet onderhoudsplichtig ten opzichte van het kind.⁵⁸ De minister zei tijdens de behandeling van de wet Verbetering positie pleegouders het volgende over de rol van de pleegzorgaanbieder:

‘Wegens de verwachte en beoogde toename van het aantal pleegoudervoogden is opnieuw gekeken naar de functie van begeleiding. Een pleegoudervoogd houdt verplichtingen

⁵² Kamerbrief met reactie op aanbevelingen commissie draagmoederschap, *meerouderschap en meerpersoonsgezag*, 12 juli 2019, via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/07/12/kabinetsreactie-op-de-aanbevelingen-op-het-terrein-van-draagmoederschap-meerouderschap-en-meerpersoonsgezag-van-de-staatscommissie-herijking-ouderschap>.

⁵³ <https://www.internetconsultatie.nl/deelgezag>.

⁵⁴ Kamerbrief minister voor Rechtsbescherming van 23 maart 2022 aan de Tweede Kamer.

⁵⁵ De Jeugdwet definieert de pleegoudervoogd als volgt *pleegoudervoogd*: pleegouder die tevens belast is met voogdij als bedoeld in boek 1 Burgerlijk Wetboek. De pleegouders met gezamenlijke voogdij die geen pleegcontract tekenen, zijn zelf onderhoudsplichtig in gevolge artikel 1:282 lid 6 BW.

⁵⁶ Pleegzorg Nederland, *Pleegoudervoogdij: Informatiefolder voor pleegouders die meer willen weten over het overnemen van de voogdij over hun pleegkind*, 2014.

⁵⁷ Jeugdwet artikel 5.2. lid 2.

⁵⁸ Jeugdwet artikel 5.3.

jegens de ouders om hen te informeren over belangrijke zaken uit het leven van hun kind (zoals bijvoorbeeld een ziekenhuisopname). Daarnaast moet hij omgang tussen het kind en zijn ouders bevorderen. Voorts kan de pleegzorgaanbieder de pleegouder vragen toe te lichten waaraan de pleegvergoeding is besteed. Begeleiding betekent ook dat de pleegzorgaanbieder oog houdt op het nakomen van hetgeen in het pleegcontract is overeengekomen met de pleegouders. De betrokkenheid van de jeugdzorg kan naar mijn mening niet beperkt worden tot het optreden als betaalkantoor voor de pleegvergoeding. Bovendien gaat het om gesubsidieerde pleegzorg in het kader van de Wet op de jeugdzorg die ook een inhoudelijke betrokkenheid vraagt. Overigens wijs ik erop, dat aan de intensiteit van de begeleiding geen nadere eisen worden gesteld. Zo kan de pleegzorgaanbieder begeleiding bieden door één of twee keer per jaar telefonisch contact op te nemen.⁵⁹

Uit de recente evaluatie van de Wet verbetering positie pleegouders blijkt dat aan de eisen van de wet wordt voldaan en dat pleegouders vrijwel altijd minimaal één keer per jaar contact hebben met de pleegzorgaanbieder.⁶⁰ Hierbij merkten pleegzorgaanbieders wel op dat één keer per jaar contact hebben met pleegouders onvoldoende is om invulling te geven aan begeleiding vanuit de pleegzorgaanbieder.⁶¹

Een van de doelstellingen van de Herziening van de kinderbeschermingsmaatregelen in 2015 was het organiseren van meer stabiliteit en continuïteit voor pleegkinderen. Om dit te bewerkstelligen is wettelijk vastgelegd dat de Gecertificeerde Instelling de toestemming van de kinderrechter nodig heeft om het kind bij pleegouders weg te kunnen halen als het ten minste een jaar door de pleegouders is opgevoed en verzorgd.⁶² Een ander middel om continuïteit voor kinderen te bewerkstelligen ligt volgens de wetgever in het bevorderen van pleegoudervoogdij wanneer het gezag van de ouders is beëindigd, zodat de feitelijke en juridische werkelijkheid samenvallen. Op basis van cijfers van het CBS en Pleegzorg Nederland blijkt echter nog geen sprake van een grote toename van het aantal pleegoudervoogden.

Dit wordt ook gesignaleerd in de Tussenevaluatie Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen (2018) waar uit dossieronderzoek blijkt dat slechts in een klein deel van de onderzochte dossiers (14%) sprake is van pleegoudervoogdij en dat in de overige zaken de voogdij bij de Gecertificeerde Instelling ligt.⁶³

⁵⁹ *Kamerstukken I 2011-2012, 32529G (Nadere MvA)*, p. 9.

⁶⁰ Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport, *Wetsevaluatie verbetering positie pleegouders*, eindrapport, 2019, p. 31.

⁶¹ Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport, *Wetsevaluatie verbetering positie pleegouders*, eindrapport, 2019, p. 31.

⁶² Artikel 1:265i BW.

⁶³ Lunneman e.a., *Tussenevaluatie Wet herziening Kinderbeschermingsmaatregelen*, WODC 2018, via <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2851-tussenevaluatie-herziening-kinderbeschermingsmaatregelen.aspx>, p. 29.

‘De belangrijkste reden is dat pleegouders het (nog) niet willen, omdat zij een buffer willen hebben tussen henzelf en de oorspronkelijke ouder(s). Op die manier is het de voogd die de beslissingen neemt waar ouders het niet mee eens zijn, en wordt de vertrouwensband tussen pleegouders en oorspronkelijke ouders behouden.’⁶⁴ En ‘Het verdient aanbeveling zicht te krijgen op de voorwaarden waaronder pleegouders wel het gezag willen en of het gezag bij pleegouders daadwerkelijk bijdraagt aan de stabiliteit en continuïteit van verblijf.’⁶⁵

De recente Eindevaluatie Kinderbeschermingsmaatregelen bevestigt dat het idee dat de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding na een gezagsbeëindigende maatregel bij de pleegouders komt te liggen in de vorm van pleegoudervoogdij, geen werkelijkheid is geworden.⁶⁶

2.4.3 Einde voogdij

Voogdij eindigt wanneer de jongere 18 jaar wordt (dit geldt zowel voor de voogdijmaatregel waarbij de voogdij bij de Gecertificeerde Instelling ligt als voor pleegoudervoogdij).⁶⁷ Een andere mogelijkheid is dat de voogdij eindigt doordat het gezag van de oorspronkelijke ouders op hun verzoek wordt hersteld.⁶⁸ In Tabel 2.2 eerder in dit hoofdstuk zijn de cijfers van het CBS weergegeven over de periode 2016-2019.⁶⁹

Pleegoudervoogdij eindigt ook als de pleegouder overlijdt of niet langer bevoegd is de voogdij uit te oefenen, indien de voogdij van de pleegouders wordt beëindigd door een gezagsbeëindigende maatregel⁷⁰ of wanneer de voogdij op verzoek van de pleegouder wordt beëindigd.⁷¹

2.5 (Sterke) Adoptie

2.5.1 Inleiding

Adoptie is in 1956 als kinderbeschermingsmaatregel in het Burgerlijk Wetboek opgenomen. Tot aan het midden van de jaren ‘70 van de vorige eeuw is er een stijgende lijn van adopties

⁶⁴ J. Verweij & UCERF, *Tussenevaluatie herziening kinderbeschermingsmaatregelen*, 2018, p. 29.

⁶⁵ Lunneman e.a., *Tussenevaluatie Wet herziening Kinderbeschermingsmaatregelen*, WODC, 2018, p. 59.

⁶⁶ M.R. Bruning, K.A.M. van der Zon, D.J.H. Smeets en H.J. van Boven, *Eindevaluatie Wet herziening kinderbeschermingsmaatregelen, Nieuwe rechtsgronden in een haperend jeugdbeschermingsstelsel*, Den Haag: Boom Juridisch 2022, p. 15.

⁶⁷ Tot het kind 21 jaar is kan de pleegzorg echter (vrijwillig en inclusief pleegvergoeding) doorlopen.

⁶⁸ Artikel 1:277 lid 1 a BW. Ouders kunnen om herstel van gezag verzoeken wanneer dit in het belang van het kind is en zij duurzaam de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en verzorging van het kind op zich kunnen nemen. Dit kan zowel als de voogdij bij de Gecertificeerde Instelling ligt als wanneer de voogdij bij de pleegouders ligt. Als het gezag van de ouders wordt hersteld, eindigt de voogdij van de Gecertificeerde Instelling of de pleegouder van rechtswege: artikel 1:281 lid 1 sub b jo. lid 2 BW.

⁶⁹ CBS Jeugdbeschermingstrajecten, gewijzigd op 31 oktober 2019, geraadpleegd op 15 november 2019.

⁷⁰ Artikel 1:327 BW.

⁷¹ Artikel 1:322 lid 1 onder c BW.

van Nederlandse kinderen, met als hoogtepunt 1146 adopties van Nederlandse kinderen in 1974. Daarna daalt het aantal adopties van Nederlandse kinderen gestaag tot rond de 30 kinderen per jaar in de periode van 2000 tot 2012.⁷² Sinds 2012 houdt het CBS het aantal Nederlandse adopties niet meer bij, dus een overzicht van de afgelopen jaren ontbreekt.⁷³ Er is echter geen reden om aan te nemen dat het aantal adopties is toegenomen. Uit het onderzoek naar Eenvoudige adoptie uit 2019 bleek dat er door de betrokken instanties zelden met pleegouders over adoptie wordt gepraat.⁷⁴

Adoptie is de meest vergaande kinderbeschermingsmaatregel.⁷⁵ Met deze maatregel worden de juridische banden tussen oorspronkelijke ouders en een kind verbroken (artikel 1:229 lid 2 BW). Dit betekent juridisch gezien niet alleen dat het kind niet langer het kind is van de oorspronkelijke ouders en een kind wordt van de adoptieouders, maar ook dat het niet langer een juridische band heeft met de oorspronkelijke broertjes en zusjes, opa's en oma's en andere familieleden. Het kind wordt juridisch uit zijn oorspronkelijke stamboom gehaald en in een nieuwe stamboom geplaatst. Het krijgt niet alleen nieuwe ouders, maar ook nieuwe broertjes en zusjes (als die er zijn), opa's en oma's, tantes en ooms (artikel 1:299 lid 1 BW). De enige uitzondering hierop vormt de adoptie van een kind door de partner van een ouder. In dat geval blijft de juridische band tussen deze ouder en familie en het kind bestaan (artikel 1:299 lid 3 BW). De band met de ouder buiten deze relatie wordt wel verbroken. Zou dit niet zo zijn, dan zou het kind drie ouders kunnen hebben, en dat is volgens het huidige Nederlandse recht niet mogelijk. Herstel van deze banden is alleen mogelijk op verzoek van het kind zelf gedurende een beperkte termijn na zijn meerderjarigheid (artikel 1:231 lid 1 en 2 BW). Bovendien kan een adoptie alleen plaatsvinden als de oorspronkelijke ouders geen gezag meer hebben (artikel 1:288 lid 1 onder g BW).

Adoptie betekent overigens niet dat alle *feitelijke* banden ook verbroken worden. Zo kan de rechter bepalen dat er een omgangsregeling blijft bestaan tussen het kind en de oorspronkelijke ouder(s) na de adoptie (artikel 1:229 lid 5 BW) en kan er ook recht op omgang zijn met de oorspronkelijke broertjes en zusjes of een oma die het kind lange tijd heeft verzorgd. Dit past in de wereldwijde trend naar meer open adopties waarbij de juridische banden tussen het kind en de oorspronkelijke familie worden verbroken, maar de feitelijke

⁷² CBS, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80496ned/table?fromstatweb>.

⁷³ Achterhaald via mailcontact met het CBS, augustus 2019.

⁷⁴ M.J. Vonk, W.D. de Haan, C.G. Jeppesen de Boer & G.C.A.M. Ruitenberg, *Eenvoudige adoptie van pleegkinderen*, WODC: Den Haag 2019.

⁷⁵ Het is goed op te merken dat hier vanuit verschillende disciplines verschillend tegenaan wordt gekeken. Vanuit het perspectief van dit hoofdstuk (het juridisch perspectief) wordt adoptie als meest vergaande kinderbeschermingsmaatregel geduid, omdat vanuit de oorspronkelijke ouders hun band met hun kind volledig kwijtraken. Vanuit de pedagogiek, waar de ontwikkeling van het kind meer centraal staat, wordt het gezien als een maatregel die, wanneer het kind niet kan opgroeien binnen de eigen familie, het kind de hoogste kans geeft op levenslange, relationele stabiliteit.

banden niet. Bovendien heeft het adoptiekind het recht om te weten wie zijn oorspronkelijke ouders zijn.⁷⁶

Er wordt algemeen aangenomen dat het recht op bescherming van gezinsleven en privéleven van artikel 8 EVRM geen recht om te adopteren inhoudt.⁷⁷ Dit betekent kort gezegd dat het langdurig verzorgen van een pleegkind niet leidt tot een recht om dit pleegkind te adopteren op basis van het recht op bescherming van bestaand gezinsleven. Artikel 8 EVRM en het daaruit voortvloeiende recht op bescherming van het gezinsleven wordt in de rechtspraak soms wel gebruikt om voorwaarden waaraan bij de adoptie voldaan moet worden, zoals de eis van minderjarigheid van het adoptiekind, terzijde te schuiven indien de omstandigheden van het geval dat vereisen.⁷⁸

2.5.2 Rechtsgevolgen⁷⁹

Een kind dat door de pleegouders is geadopteerd, heeft dezelfde juridische positie ten opzichte van de pleegouders en hun bloedverwanten als een eigen kind van de pleegouders.

Geboorteakte

Er wordt een latere vermelding van de adoptie aan de geboorteakte van het kind toegevoegd. Artikel 1:20 lid 1 sub a BW – latere vermelding rechterlijke uitspraak van adoptie. Dit betekent dat de oorspronkelijke ouders voor het kind bekend blijven middels inzage van de geboorteakte.

Levensonderhoud

Ouders zijn levensonderhoud verschuldigd met betrekking tot hun minderjarige kinderen. Voor kinderen tussen 18 en 21 jaar zijn zij ook levensonderhoud verschuldigd. Boven de 21 jaar alleen in geval van behoefte.⁸⁰ De onderhoudsverplichting van de oorspronkelijke ouders vervalt, evenals het recht van de adoptieouders op pleegvergoeding.

Erfrecht

Een kind is in beginsel van rechtswege erfgenaam van zijn juridische ouder(s).⁸¹ Dit betekent dat een kind na een sterke adoptie niet langer erft van de oorspronkelijke ouders en hun bloedverwanten, maar van de adoptieouders en hun bloedverwanten (artikel 1:229 lid 1 en 2

⁷⁶ Artikelen 7 en 8 IVRK.

⁷⁷ EHRM 26 februari 2002, NJ 2002, 553 (Fretté c. Frankrijk).

⁷⁸ Zie bijvoorbeeld Hof Den Bosch 6 december 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BU7339 en de conclusie van de A-G bij cassatie van deze uitspraak van 25 januari 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BY5053. De HR heeft de zaak op grond van art 81 RO afgedaan, zie ECLI:NL:HR:2013:BY50553. Het ging in deze zaak over de eis dat het te adopteren kind minderjarige moet zijn. De rechter zag geen grond om hier in deze zaak een uitzondering op te maken, maar duidelijk werd wel dat uitzondering op grond van artikel 8 EVRM mogelijk zijn.

⁷⁹ Dit onderdeel is een vrij letterlijke overname van de tekst in het rapport uit 2019.

⁸⁰ Artikelen 1:392, 1:295, 1:395a en 1:401 BW.

⁸¹ Artikel 4:10 lid 1 sub a BW. Zie voor een artikel over de consequenties van meerouderschap (meer dan twee juridische ouders) voor het erfrecht: M. Michels, 'Meerouderschap in het erfrecht', *WPNR* 2021/7346.

jo artikel 4:11 BW). De toenmalige staatssecretaris van Justitie heeft met zoveel woorden gezegd dat het belang om van de oorspronkelijke ouders te erven op zichzelf geen grond is om te stellen dat het kind nog iets van de oorspronkelijke ouders als ouder te verwachten heeft.⁸² Bij een kind dat in een steenrijke familie is geboren, maar jarenlang is mishandeld en verwaarloosd, zal het erfrechtelijk belang zeer waarschijnlijk niet sterk genoeg zijn om de adoptie door de pleegouders, als de adoptie verder in het belang van het kind is, tegen te houden.

Gezag

De adoptieouder(s) verkrijgen het gezag over het adoptiekind ingevolge artikel 1:253b lid 1 BW (adoptie door enkel een moeder), artikel 1:251 lid 1 BW (adoptie door een gehuwd stel), artikel 1:253aa lid 1 BW (adoptie door geregistreerde partners) of artikel 1:299 lid 4 BW (adoptie door een samenwonend stel). De wet voorziet niet in automatisch gezag voor een man die door adoptie vader is geworden van het kind (tenzij hij als partner adopteert). De rechter zal in de adoptiebeschikking hierover iets moeten opnemen.

Naamrecht

In beginsel krijgt het geadopteerde kind één van de achternamen van de adoptieouders (artikel 1:5 lid 3 BW). Welke achternaam dat is, is deels afhankelijk van de vraag of de adoptieouders al gezamenlijke andere kinderen hebben (artikel 1:5 lid 8 BW), of het om een gehuwd of een ongehuwd paar gaat van hetzelfde of verschillend geslacht en of het kind 16 jaar of ouder is (artikel 1:5 lid 7 BW). Als het kind 16 jaar of ouder is, kiest het kind zelf.

Omgang

Indien er op het moment van de adoptie omgang bestaat tussen het kind en de oorspronkelijk ouder(s), kan de rechter bepalen dat er een recht op omgang blijft bestaan (artikel 1: 229 BW).⁸³ Wanneer er bijvoorbeeld eens in de twee weken een uur omgang is met de oorspronkelijke ouder voorafgaand aan de adoptie, dan kan de rechter bepalen dat deze regeling ook na de adoptie in stand blijft. Een dergelijke omgangsregeling hoeft overigens niet aan de adoptie zelf in de weg te staan.

Nationaliteit

Door adoptie verkrijgt het adoptiekind de Nederlandse nationaliteit als een van de adoptieouders de Nederlandse nationaliteit heeft (Artikel 5 Rijkswet Nederlanderschap).

Herroeping adoptie

Het geadopteerde kind kan gedurende een korte periode na het bereiken van zijn meerderjarigheid een verzoek tot herroeping bij de rechter indienen. De rechter zal alleen tot herroeping overgaan indien hij dit in het belang van het geadopteerde kind acht. Door de

⁸² *Kamerstukken I 2000/2001*, 26673, nr. 93a, p. 8.

⁸³ Zie bijvoorbeeld Hof 's-Gravenhage 29 november 2006, ECLI:NL:GHSGR:2006:AZ6521.

herroeping herleven de familierechtelijke banden met de oorspronkelijke ouders (artikel 1:231 lid 1 en 2 BW) en worden de banden met de adoptieouders en hun familie verbroken. In de praktijk wordt vaak soepel met deze termijn omgegaan.⁸⁴ De Staatscommissie heeft voorgesteld de herroepingstermijn te schrappen (aanbeveling 37).⁸⁵ In de brief van de regering aan de Tweede Kamer van 12 juli 2019 met betrekking tot de voorstellen van de Staatscommissie komt ook sterk naar voren dat de huidige herroepingsregeling knelt; er moet meer ruimte worden gegeven aan het kind om een herroeping van de adoptie te bewerkstelligen.⁸⁶

2.5.3 Betrokkenheid instanties bij pleegoudervoogdij en adoptie

Zolang sprake is van instellingsvoogdij, zijn de Gecertificeerde Instelling en een pleegzorgaanbieder bij de pleegouders en het kind betrokken. Zij regelen de contacten met de oorspronkelijke ouders en de voogdijinstelling is verantwoordelijk voor de zorg en opvoeding van het pleegkind. Wanneer de voogdij aan de pleegouders is overgedragen, verdwijnt de Gecertificeerde Instelling uit beeld en hebben de pleegouders zelf de opvoedingsverantwoordelijkheid. De mogelijkheid om enige begeleiding te krijgen van de pleegzorgaanbieder blijft bestaan, maar uiteindelijk zijn de pleegouders nu zelf verantwoordelijk voor het kind en dus ook voor het contact met de oorspronkelijke ouders. Wanneer het kind eenmaal door de pleegouders is geadopteerd, is geen sprake meer van pleegzorg en verdwijnt naast de Gecertificeerde Instelling ook de pleegzorgaanbieder uit beeld. Bovendien vervalt het recht op pleegvergoeding na de adoptie. Kortom, de pleegouders worden door de adoptie juridische ouders met gezag en dragen daardoor zelf de sterke verantwoordelijkheid voor het kind, zowel financieel, juridisch als feitelijk.

2.6 Meerderjarigheid van het pleegkind

In de afgelopen jaren is er meer aandacht voor de positie van pleegkinderen van 18+. In de Jeugdwet staat dat kinderen tot 18 jaar recht hebben op pleegzorg, maar het ministerie heeft met de verschillende instanties (en met name met de gemeenten) afspraken gemaakt om te verzekeren dat er pleegzorg, waaronder ook een pleegvergoeding, beschikbaar is voor pleegkinderen tot 21 jaar en indien noodzakelijk voor pleegkinderen tot 23 jaar.⁸⁷ Verlenging van pleegzorg vindt plaats op vrijwillige basis en geeft pleegkinderen de kans om langer bij hun pleeggezin te kunnen wonen, ook wanneer er geen hulpvraag is. Er is nog steeds discussie over de overgang naar volwassenheid van deze kwetsbare groep kinderen. Zie daarover bijvoorbeeld het recente rapport van de Ombudsmannen *Op de drempel van 18 jaar: alleen*

⁸⁴ Zie bijvoorbeeld de volgende beschikkingen: Rb. Alkmaar 20 oktober 2010, [LJN BQ6551](#); Hof 's-Gravenhage 5 oktober 2011, [LJN BT8475](#); Rb. Haarlem 3 mei 2012, [LJN BW5040](#); Rb. Zutphen 9 mei 2012, [LJN BW5204](#); Rb. Noord-Holland 4 oktober 2017, [ECLI:NL:RBNHO:2017:8172](#); Hof 's-Hertogenbosch 7 december 2017, [ECLI:NL:GHSHE:2017:5391](#), [RFR](#) 2018/60; Rb. Noord-Holland 27 juni 2018, [ECLI:NL:RBNHO:2018:5426](#); Rb. Rotterdam 14 augustus 2018, [ECLI:NL:RBROT:2018:8476](#).

⁸⁵ Rapport, aanbeveling 37.

⁸⁶ *Kamerbrief* van 12 juli 2019.

⁸⁷ Pleegzorg Nederland en Nederlands Jeugdinstituut NVP en NJI, *Pleegzorg na 18 jaar: hoe doet u dat in uw gemeente?*, via <https://vng.nl/files/vng/publicaties/2018/pleegzorg-na-18-jaar.pdf>.

verder? 4 narratieven over die kinderen die (deels) gesloten geplaatst zaten en 18 jaar worden.⁸⁸ Interessant om hier te noemen is dat uit het vorige onderzoek naar eenvoudige adoptie naar voren kwam dat de meerderheid van zowel pleegouders als pleegkinderen vindt dat als er een vorm van eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt, deze vorm ook toegankelijk zou moeten zijn voor meerderjarige pleegkinderen.

2.7 Pleegzorg en adoptie in context

2.7.1 Het kind

In het onderzoek naar eenvoudige adoptie uit 2019 is aandacht besteed aan de rechten en belangen van kinderen op het snijvlak van pleegzorg en adoptie. Daarbij is uitgegaan van de drie rechten die Staatscommissie in het kader van haar voorstellen omtrent de invoering van eenvoudige adoptie heeft geïdentificeerd: *continuïteit, identiteit en participatie*. Deze drie rechten staan centraal in relevante internationale regelgeving over alternatieve zorg en adoptie (het IVRK, het EVRM, het Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen, de jurisprudentie van het EHRM, en de UN Guidelines on Alternative Care). Uit dat onderzoek bleek heel duidelijk dat kinderen inspraak willen in beslissingen die in dit kader over hen worden genomen.⁸⁹ Daarnaast is besproken dat het behoud van identiteit zowel de band met de oorspronkelijke familie als met de pleegfamilie waar het kind langere tijd woont kan beslaan en is ingegaan op de consequenties hiervan in de context van eenvoudige adoptie.⁹⁰

*Wat betreft de continuïteit van de opvoeding na een uithuisplaatsing bleek uit de UN Guidelines on Alternative Care dat naar een andere permanente oplossing moet worden gezocht, waaronder ook adoptie en kafala worden begrepen, als blijkt dat kinderen niet terug kunnen naar huis.*⁹¹ Er moet dan gezocht worden naar een duurzame oplossing die het beste bij dit specifieke kind past.⁹² Het kinderbeschermingssysteem zoals hierboven besproken, kent verschillende stappen voordat het perspectief van een kind bepaald kan worden en duidelijk is waar het zal opgroeien. Waar bijvoorbeeld een kind in eerste instantie in een crisissituatie uit huis wordt geplaatst in een crisispleeggezin, kan vervolgens blijken dat de uithuisplaatsing moet worden verlengd en na nog een verlenging dat het perspectief van het kind niet langer bij de ouders ligt maar bij een pleeggezin. Dit kan betekenen dat het kind in meerdere pleeggezinnen heeft verbleven voordat duidelijk is dat het niet terug naar huis zal gaan. Uit

⁸⁸ Kinderombudsman en Nationale Ombudsman *Op de drempel van 18 jaar: alleen verder? 4 narratieven over die kinderen die (deels) gesloten geplaatst zaten en 18 jaar worden*,⁸⁸ Den Haag, 27 december 2021.

⁸⁹ Zie ook K.A.M. van der Zon, 'Vang me als ik val. Over rechten van pleegkinderen in het kader van de ondertoezichtstelling', *Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht*, 2021/62.

⁹⁰ M.J. Vonk, W.D. de Haan, C.G. Jeppesen de Boer & G.C.A.M. Ruitenbergh, *Eenvoudige adoptie van pleegkinderen*, WODC: Den Haag 2019, p. 32-37.

⁹¹ Zie ook artikel 20 lid 3 IVRK: Deze [alternatieve vorm van] zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

⁹² UN Guidelines on Alternative Care in Purpose onder 2a en b.

de recente Evaluatie Kinderbeschermingsmaatregelen blijkt dat hier ook zorgen over zijn. De onderzoekers stellen dat de toepassing van deze rechtsgrond van de gezagsbeëindigende maatregel in de praktijk met veel dilemma's gepaard gaat, mede omdat de wetgever een beeld voor ogen heeft bij het invoeren van deze rechtsgrond dat niet met de werkelijkheid overeenkomt.⁹³

'Dat beeld leek ervan uit te gaan dat kinderen na een uithuisplaatsing in een stabiele omgeving zoals een perspectiefbiedend pleeggezin zouden worden geplaatst, waarbij direct na de uithuisplaatsing de hulp zou worden ingezet die nodig is om een thuisplaatsing weer mogelijk te maken. Als dan na verloop van tijd zou blijken dat de hulpverlening onvoldoende effect opleverde voor een thuisplaatsing van het kind en het kind inmiddels een nieuwe stabiele plek in een pleeggezin had, zou de gezagsbeëindiging aan bod komen. In de praktijk worden kinderen echter lang niet altijd direct in een stabiele omgeving geplaatst. Wanneer zij wel in een pleeggezin of gezinshuis terecht komen, is dat niet altijd een perspectiefbiedende plaatsing en blijken overplaatsingen regelmatig voor te komen. Na het uitspreken van een OTS met uithuisplaatsing is er verder niet altijd direct een jeugdbeschermer beschikbaar en vervolgens zijn er wachtlijsten en tekorten aan hulpverleningsaanbod.'⁹⁴

In de fase tussen de eerste uithuisplaatsing en de gezagsbeëindiging is niet altijd sprake van continuïteit en duurzaamheid, maar dat is een punt van zorg dat de reikwijdte van dit onderzoek te buiten gaat. Het huidige onderzoek richt zich op de periode nadat het perspectief van het kind is bepaald en er geen zicht meer is op terugplaatsing naar huis. In die context zien de *UN Guidelines on Alternative Care*, het IVRK en het EVRM⁹⁵ adoptie als een mogelijke oplossing waar gezocht moet worden naar continuïteit in de opvoeding als de oorspronkelijk ouders dit niet (meer) kunnen bieden aan het kind.⁹⁶

In het onderzoek naar eenvoudige adoptie uit 2019 verwezen we ook naar het interdisciplinaire onderzoek van Palacios et al,⁹⁷ waarin een veelheid aan onderzoek naar pleegzorg en adoptie is samengebracht en geanalyseerd. In dit onderzoek wordt onderscheid

⁹³ M.R. Bruning, K.A.M. van der Zon, D.J.H. Smeets en H.J. van Boven, *Eindevaluatie Wet herziening kinderbeschermingsmaatregelen, Nieuwe rechtsgronden in een haperend jeugdbeschermingsstelsel*, Den Haag: Boom Juridisch 2022, p. 266.

⁹⁴ M.R. Bruning, K.A.M. van der Zon, D.J.H. Smeets en H.J. van Boven, *Eindevaluatie Wet herziening kinderbeschermingsmaatregelen, Nieuwe rechtsgronden in een haperend jeugdbeschermingsstelsel*, Den Haag: Boom Juridisch 2022, p. 266-267.

⁹⁵ Zie ook *Handboek over het Europese recht inzake de rechten van het kind*, Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten en de Raad van Europa, 2015 waar in par. 6.3 wordt geconcludeerd dat adoptie een alternatief is voor kinderen die niet bij hun oorspronkelijke familie kunnen blijven, https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_NLD.pdf.

⁹⁶ Zie ook Hoofdstuk 6 Alternatieven voor gezinszorg en adoptie van het *Handboek over het Europese recht inzake de rechten van het kind* Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten en de Raad van Europa, 2015.

⁹⁷ Palacios e.a., *Adoption in the service of Child protection: An international Interdisciplinary perspective*, Psychology, Public Policy and Law 2019/25, nr. 2, 57-72.

gemaakt tussen *legal permanence*, *residential permanence* en *relational permanence*. Bij voorkeur liggen de juridische zeggenschap (*legal permanence*), de plek waar het kind woont (*residential permanence*) en de mensen bij wie het kind zich 'thuis voelt' (*relational permanence*) in hetzelfde gezin. Adoptie, zo stellen de auteurs, is een manier om dit te bewerkstelligen:

"Among the alternatives in out-of-home placements, adoption facilitates a lifelong experience of belonging, a sense of stability and permanence that promotes recovery from past difficulties and the type of enduring bonding that nurtures psychological and relational well-being."⁹⁸

Het antwoord op de vraag of langdurige pleegzorg of adoptie in een concreet geval de beste oplossing is voor het specifieke kind, ligt bij de jeugdzorgketen en de rechter. Bij die beslissing moet allereerst empirisch onderzoek naar wat het beste is voor de ontwikkeling van een uithuisgeplaatst kind worden meegenomen. Daarnaast moeten echter de belangen en omstandigheden van het specifieke kind steeds de doorslag geven. Hierbij spelen ook de andere kinderrechten die de Staatscommissie benadrukte een rol: identiteit en participatie. Wat betreft het recht op identiteit vloeit uit artikel 7 en 8 van het IVRK voort dat het kind zowel recht heeft op erkenning en behoud van zijn identiteit als het kunnen achterhalen van wie het afstamt en hoe zijn leven tot aan de adoptie is verlopen. Deze beide aspecten van identiteit zijn ook terug te vinden in de jurisprudentie van het EHRM op grond van het recht op bescherming van het privéleven uit artikel 8 EVRM.⁹⁹ Het recht op afstammingskennis van het in Nederland geadopteerde kind wordt gewaarborgd doordat de geboortakte van het in Nederland geadopteerd kind informatie bevat over de geboortemoeder en eventueel van de biologische vader als die op dat moment ook als juridisch vader in de akte was opgenomen.¹⁰⁰ Dit is echter maar een kant van het recht op behoud van identiteit; behoud van identiteit betekent namelijk ook dat de realiteit waarin het pleegkind leeft wordt erkend. Het pleegkind waarvan het opgroeiperspectief bij de pleegouders ligt, heeft feitelijk twee families, zoals al in 2002 door de Nederlands gezinsraad werd geconstateerd.¹⁰¹ Het pleeggezin en de andere nieuwe familieleden, zoals pleegboertjes en zusjes, kunnen ook een belangrijk deel gaan uitmaken van de identiteit van een pleegkind.¹⁰²

⁹⁸Palacios e.a., *Adoption in the service of Child protection: An international Interdisciplinary perspective*, Psychology, Public Policy and Law 2019/25, nr. 2, p. 62.

⁹⁹ Zie EHRM Factsheet Children's rights, p. 10-14 voor een overzicht van relevante EHRM-jurisprudentie op dit gebied, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Childrens_ENG.pdf.

¹⁰⁰ Artikelen 1:19-1:19eBW en artikel 1:20 BW.

¹⁰¹ Nederlandse Gezinsraad, *Pleegzorg en adoptie in Nederland en Engeland: Een rechtsvergelijkend onderzoek*, Den Haag, 2002, p. 7: 'Kinderen die een thuis vinden in een nieuw gezinsverband ervaren in veel gevallen twee paar ouders te hebben. Enerzijds de ouders van wie ze afstammen, maar bij wie ze niet meer kunnen wonen, en anderzijds hun opvoeders die, naarmate de opvoeding langer gaat duren, steeds meer als ouders gaan fungeren.'

¹⁰² Zie hierover bijvoorbeeld Y. Aartsen, G. Haans & M. Klein Entink, *Opgroeien in twee families: pleegkind zijn samen met ouders en pleegouders*, Amsterdam: SWP 2021; F. Juffer e.a., *18x18 pleegkinderen op de drempel*, Eindhoven: Uitgeverij Lecturis B.V 2018.

Identiteit raakt ook aan het feit dat volgens artikel 21 IVRK de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouder(s) en overige familieleden, waaronder ook broers en zussen, een rol moeten spelen bij de beslissing of adoptie op zijn plaats is. Vaak gaat het in de discussie over sterke adoptie om het verlies van banden met de oorspronkelijke ouders, maar het kind verliest ook opa's en oma's die misschien in eerste instantie voor het kind hebben gezorgd. Daarnaast gaat ook de juridische band met broertjes en zusjes verloren als zij niet in hetzelfde gezin opgroeien. De betekenis van de band tussen broers en zussen bij adoptie is onderwerp van gesprek geweest bij het opstellen van het IVRK. De werkgroep uit Latijns-Amerika merkte ten tijde van de tweede lezing in de 'drafting' periode van het IVRK in 1988-1989 op dat met betrekking tot de adoptie van kinderen "[i]n het geval van broers en zussen, de staten die partij zijn, verplicht zijn de kinderen gezamenlijk te laten adopteren. Als dit niet mogelijk is, zullen ze op zoek gaan naar een plaatsvervangend gezin dat alle broers en zussen zal ontvangen om de familiebanden te behouden."¹⁰³ Zoals hierboven vermeld heeft volgens de UN Guidelines on Alternative Care, die ongeveer twintig jaar later zijn geschreven dan het IVRK, het voorkomen van scheiding van broers en zussen prioriteit.¹⁰⁴ In de definitieve versie van het IVRK is deze tekst echter niet opgenomen, en hoewel de meeste Latijns-Amerikaanse landen strikte regels hebben gehandhaafd met betrekking tot de (gezamenlijke) adoptie van kinderen op nationaal niveau, is dit niet in alle landen ter wereld het geval. Dit is een probleem met betrekking tot de rechtmatigheid van scheiding van broers en zussen bij adoptie, vooral in landen waarin broers en zussen systematisch van elkaar gescheiden worden in adoptiezaken.¹⁰⁵ Uit onderzoek uitgevoerd in opdracht van het WODC uit 2021 naar gescheiden plaatsing van broers en zussen na uithuisplaatsing, blijkt in de onderzochte dossiers uit de periode 2015-2020 ongeveer een kwart van de uithuisgeplaatste kinderen niet met een van de broers of zussen te zijn geplaatst.¹⁰⁶ De reden voor de gescheiden plaatsing (ging het om praktische belemmeringen of om kindgerelateerde factoren) bleek moeilijk uit de onderzochte dossiers te achterhalen. Verder bleken broers en zussen vaker gescheiden te worden bij spoedplaatsingen, bestandsplaatsingen en wanneer er meer kinderen betrokken waren.¹⁰⁷ Het rapport bevat een aantal aanbevelingen om gescheiden plaatsingen waar mogelijk terug te dringen. Het zou interessant zijn om bij nader onderzoek ook mee te nemen of er na een gescheiden uithuisplaatsing alsnog toegewerkt wordt naar samenplaatsing als er geen kindgerelateerde factoren aan de scheiding ten grondslag ligt.

¹⁰³ OHCHR, *Legislative History of the Convention on the Rights of the Child*, Vol. 2, United Nations: New York and Geneva (2007), par. E1(e)(f), p. 548.

¹⁰⁴ UN Guidelines on Alternative Care, UN Doc. A/RES/64/142 (2010), par. 17-22.

¹⁰⁵ Met dank aan M. Buddenbaum die haar scriptie *The rights of sibling under international children's rights law* over de rechten van broertjes en zusjes heeft geschreven. De scriptie die de Jaap Doek scriptieprijs won in 2018 is te vinden via <https://www.defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/algemeen/2018/marit-buddenbaum-wint-jaap-doek-kinderrechtenscriptieprijs-2018/>.

¹⁰⁶ I.J. Stolwijk, C.E. van der Put & I.N. Defoe, *Gescheiden plaatsing van broers en zussen bij gezamenlijke uithuisplaatsing: onderzoek naar prevalentie en onderliggende oorzaken*, Amsterdam, 2021, p. 4-5.

¹⁰⁷ I.J. Stolwijk, C.E. van der Put & I.N. Defoe, *Gescheiden plaatsing van broers en zussen bij gezamenlijke uithuisplaatsing: onderzoek naar prevalentie en onderliggende oorzaken*, Amsterdam, 2021, p. 4-5.

Het andere kinderrecht op het snijvlak van pleegzorg en adoptie dat hier besproken wordt, is het recht van het kind om deel te nemen aan het besluitvormingsproces.¹⁰⁸ Het kind dat in staat is tot een voldoende waardering van zijn belangen, moet met de adoptie instemmen. Dit volgt enerzijds uit het feit dat de adoptie in het belang van het kind moet zijn en het vaststellen van het belang van het kind volgens het Kinderrechtencomité impliceert dat het kind gehoord wordt¹⁰⁹ en dat er gepast belang aan de mening van het kind wordt gehecht, ingevolge artikel 12 IVRK. Anderzijds blijkt dit ook uit het Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen (herzien) artikel 5 lid 1 en 3 en artikel 6 dat door Nederland is geratificeerd.¹¹⁰ In het Nederlandse recht moeten kinderen ingevolge artikel 809 Rv in familierechtprocedures (uitzonderingen daargelaten) in staat worden gesteld hun mening kenbaar te maken.¹¹¹ Ook kinderen onder de 12 jaar die in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen, kunnen gehoord worden. Dit betekent overigens niet dat de rechter die een beslissing moet nemen, de wens van het kind moet volgen. Bij adoptie is dit echter wel het geval waar het kind 12 jaar of ouder is, stemt het kind niet in, dan kan de adoptie niet plaatsvinden.¹¹² Dit geldt ook 'indien de rechter is gebleken van bezwaren tegen toewijzing van het verzoek van een minderjarige die op de dag van het verzoek de leeftijd van twaalf jaren nog niet heeft bereikt, maar in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.'¹¹³

Het Nederlandse recht kent momenteel zowel de mogelijkheid tot pleegoudervoogdij als tot sterke adoptie. Invoering van eenvoudige adoptie zou, zo bleek uit het vorige onderzoek, vanuit het belang van het kind tot meer maatwerk kunnen leiden en voor een concreet kind, gezien zijn of haar omstandigheden, een duurzame oplossing kunnen zijn die rekening houdt met de drie bovengenoemde kinderrechten: continuïteit, identiteit en bovenal, participatie.

2.7.2 De oorspronkelijke ouders

Zoals eerder in dit hoofdstuk al genoemd, zijn er vragen bij de rechtspositie van ouders van wie kinderen onder een kinderbeschermingsmaatregel vallen. Als het gezag van de ouders is

¹⁰⁸ Artikel 12 IVRK, UN Guidelines on Alternative Care para. 57 en zie voor meer informatie ook het eerdergenoemde Handboek over het Europese recht inzake de rechten van het kind p.101. Zie hier het WODC-rapport *Kind in process: van communicatie naar effectieve participatie* van M.R. Bruning en D.J.H. Smeets e.a., Den Haag: WODC 2020.

¹⁰⁹ General Comment no. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), par. 43 e.v.: "Assessment of a child's best interests must include respect for the child's right to express his or her views freely and due weight given to said views in all matters affecting the child."

¹¹⁰ Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen (herzien), Raad van Europa, artikel 5 lid 1 sub b.

¹¹¹ Interessant is hier ook het onderzoek naar het horen van kinderen in het kader van uithuisplaatsingsbeslissingen: M. de Jong & K. van der Zon, 'Hoger beroep tegen een uithuisplaatsingsbeslissing en de rol van de minderjarige', *Trema* 2015, p. 298-307.

¹¹² Artikel 1:228 lid 1 onder a BW.

¹¹³ Het Kinderrechtencomité heeft in zijn Concluding Observations (*CRC/C/NLD/CO/5-6*) van begin 2022 met betrekking tot Nederland aangegeven dat Nederland de leeftijdsgrens van 12 jaar moet schrappen en over het algemeen meer werk moet maken van het daadwerkelijk betrekken van kinderen bij beslissingen die hen aangaan (aanbeveling 17).

beëindigd, hebben zij vrijwel geen zeggenschap meer over hun kind. Dit betekent niet dat zij geen rol meer spelen in het leven van hun kind, ze blijven immers de juridische ouders. Het betekent wel dat ouders gedurende het kindbeschermingstraject een omslag moeten maken van een ouder die dagelijks betrokken is bij het kind naar een ouder die niet meer betrokken is bij de dagelijkse zorg voor en beslissingen over het kind. Pleegzorgorganisaties bieden ouders ondersteuning bij deze rolwisseling wanneer het kind in een pleeggezin komt te wonen.¹¹⁴ Na een gezagsbeëindigende maatregel houden ouders recht op omgang met hun kind en omgekeerd, tenzij omgang niet in het belang van het kind is.¹¹⁵ Als de voogdij bij de Gecertificeerde Instelling ligt, neemt de Gecertificeerde Instelling beslissingen over het kind, al ligt de dagelijkse opvoedverantwoordelijkheid bij de pleegouders. Als de voogdij bij de pleegouders ligt, zijn zij de aangewezen personen om met de ouders overeenstemming over omgang te bereiken. Indien dit niet lukt, kunnen de ouders de rechter vragen een omgangsregeling vast te stellen.¹¹⁶ In de recente Eindevaluatie Kinderbeschermingsmaatregel wordt voorgesteld om 'het voor ouders en minderjarigen bij elke voogdijmaatregel, of dat nu wordt uitgeoefend door een pleegouder of een Gecertificeerde Instelling, mogelijk te maken verzoeken tot (wijziging van) omgang en contact, laagdrempelig aan de rechter voor te kunnen leggen. De huidige mogelijkheid om via artikel 1:377a e.v. BW-omgangsverzoeken voor te leggen is namelijk niet laagdrempelig genoeg.'¹¹⁷

Als pleegouders de voogdij hebben en een pleegcontract met de pleegzorgorganisatie hebben, krijgen zij nog minimale begeleiding en zijn zij zelf verantwoordelijk voor het faciliteren van omgang met de oorspronkelijke ouders. In hoeverre oorspronkelijke ouders nog begeleiding krijgen van de Gecertificeerde Instelling of de pleegzorgorganisatie bij hun nieuwe rol als ouder nadat de voogdij bij de pleegouders is komen te liggen, is moeilijk te achterhalen.

2.8 Tussenconclusie

Er is op het moment veel in beweging in het jeugdbeschermingsveld. Er is zowel nationaal als internationaal discussie over de noodzaak van uithuisplaatsingen van kinderen en de termijn waarbinnen kinderen nog terug (zouden moeten) kunnen naar hun oorspronkelijke ouders. Dit heeft uiteraard zijn weerslag op de discussie over adoptie in het kader van pleegzorg als meest vergaande kindbeschermingsmaatregel. Het kind wordt daarmee juridisch volledig uit zijn gezinscontext gehaald. Dit lijkt steeds meer in te druisen tegen ideeën over het

¹¹⁴ A.C. Berg, G. Albrecht, M.M.J. de Baat, M. de Lange, W. Daamen, S. Abrahamse & R. van Bommel, *Pleegzorgbegeleiding is een vak! De landelijke methodiekhandleiding voor professionals werkzaam binnen de pleegzorg*, oktober 2020, p. 137; G. Haans, *Ouderschap zonder opvoederschap: Ouders over verlies van opvoederschap en samenwerking met pleegouders*, Amsterdam: SWP 2017; Y. Aartsen, G. Haans en M. Klein Entink, *Opgroeien in twee families: pleekind zijn samen met ouders en pleegouders*, Amsterdam: SWP 2021.

¹¹⁵ Artikel 1:377a lid 1 BW.

¹¹⁶ Artikel 1:377a BW.

¹¹⁷ M.R. Bruning, K.A.M. van der Zon, D.J.H. Smeets en H.J. van Boven, *Eindevaluatie Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen, Nieuwe rechtsgronden in een haperend jeugdbeschermingsstelsel*, Den Haag: Boom Juridisch 2022, p. 215-216.

ouderschap van de oorspronkelijke ouders en het behoud van een band tussen kind en oorspronkelijke ouders. Eenvoudige adoptie, waarbij de band tussen de oorspronkelijk ouders en familie van het kind behouden kan blijven, zou hiervoor een oplossing kunnen zijn. In het volgende hoofdstuk worden de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie besproken, zoals deze uit het WODC-onderzoek naar eenvoudige adoptie uit 2019 naar voren komen.

3. Literatuurstudie deel II – Voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders op basis van WODC-onderzoek uit 2019

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk schetst de huidige kennis met betrekking tot de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders op basis van het eerdere WODC-onderzoek uit 2019, zodat deze informatie kan worden meegenomen in het uiteindelijke afwegingskader om eenvoudige adoptie wel of niet mogelijk te maken. Hiermee wordt, op basis van het eerdere WODC-onderzoek, een antwoord gegeven op deelvraag 7: Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie voor pleegkinderen? Ook wordt antwoord gegeven op deelvraag 8: Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie voor oorspronkelijke ouders?

In het WODC-onderzoek uit 2019 is beschreven wat enkele professionals, pleegkinderen en pleegouders vinden van eenvoudige adoptie en er is rechtsvergelijkend onderzoek verricht. Hierna wordt allereerst ingegaan op de voor- en nadelen voor pleegkinderen (3.2) en daarna voor oorspronkelijke ouders (3.3) die uit dat onderzoek uit 2019 naar voren komen.

Daarbij dient te worden opgemerkt dat de voor- en nadelen ten dele afhankelijk zijn van de wijze waarop de wetgever eenvoudige adoptie zou vormgeven; de voorwaarden waaronder eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt en de (rechts)gevolgen die daaraan zouden worden verbonden.¹¹⁸ Verder geldt dat dit een beschrijving betreft van genoemde voor- en nadelen, waarbij het gaat om verschillende aantallen participanten. Sommige voor- en nadelen zijn (veel) vaker genoemd dan andere. Dit hoofdstuk maakt inzichtelijk welke voor- en nadelen in het onderzoek uit 2019 genoemd zijn, zonder dat daaraan enig gewicht wordt toegekend. Wat een voordeel van eenvoudige adoptie is en wat een nadeel, is sterk situatieafhankelijk. Wat voor de een fijn is (een voordeel), wordt door een ander als moeilijk/lastig (een nadeel) beschouwd.

3.2 Voor- en nadelen voor pleegkinderen

Een belangrijk voordeel van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen is dat het kind de juridische banden (familierechtelijke betrekking) met de oorspronkelijke ouders en familie kan behouden en tegelijkertijd nieuwe juridische banden met de pleegouders en hun familie¹¹⁹ verkrijgt. Dit kan een voordeel zijn ten opzichte van sterke adoptie, waarbij de juridische banden met de oorspronkelijke ouders en familie worden verbroken. Voor sommige kinderen

¹¹⁸ Zie voor een overzicht van punten waaraan de wetgever onder andere aandacht zal moeten besteden WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 105-107.

¹¹⁹ Dit is afhankelijk van de wijze waarop eenvoudige adoptie vorm krijgt. Er zou kunnen worden gekozen voor een vorm waarbij het pleegkind wel een juridische band (familierechtelijke betrekking) met de pleegouders krijgt, maar geen juridische band met familieleden van die pleegouders.

zal het zelfs belangrijker zijn dat de band met bijvoorbeeld opa en oma of broers en zussen wordt behouden dan met de oorspronkelijke ouders.¹²⁰ Ook gevoelsmatig kan het voor een kind prettig zijn dat de banden met de oorspronkelijke ouders niet volledig worden doorgesneden als ouders bijvoorbeeld uit beeld zijn, voor het geval zij weer in beeld komen.¹²¹ Een voordeel van eenvoudige adoptie in vergelijking met pleegoudervoogdij is dat pleegoudervoogdij stopt zodra het kind 18 jaar is,¹²² terwijl de juridische band die ontstaat door eenvoudige adoptie blijvend is.¹²³

Uit online vragenlijstonderzoek onder pleegouders volgt dat volgens hen het belangrijkste voordeel van eenvoudige adoptie voor het pleegkind is dat de band met de oorspronkelijke ouders wordt behouden, maar dat het pleegkind door eenvoudige adoptie toch het gevoel krijgt echt bij het pleeggezin te horen.¹²⁴ Pleegkinderen zelf hebben in interviews genoemd dat dit daarom een goede optie kan zijn als sprake is van (goed) contact met de oorspronkelijke ouders.¹²⁵ Ook professionals hebben aangegeven dat het een voordeel is dat, terwijl een nieuwe band ontstaat, het kind zijn/haar identiteit en band met oorspronkelijke familie kan behouden.¹²⁶ Tegelijkertijd kan het hebben van drie of vier ouders ook een nadeel zijn. Pleegkinderen hebben aangegeven het ingewikkeld te vinden dat ze bij eenvoudige adoptie niet weten 'wie nou echt je ouders zijn'.¹²⁷

Het gevoel van '*belonging*', het belang van pleegkinderen om het gevoel te hebben echt bij het pleeggezin te horen, kan een voordeel van eenvoudige adoptie zijn. Diverse gedragswetenschappelijke studies onderschrijven dit ook.¹²⁸ Daarbij moet de kanttekening worden geplaatst dat niet alle professionals hiervan overtuigd zijn, omdat de kinderen volgens hen weten dat ze niet oorspronkelijk uit dit gezin komen en het de vraag is of 'een papiertje' helpt. Zij menen dat ook op andere wijze aan het kind duidelijk kan worden gemaakt dat het in dat gezin mag blijven.¹²⁹ Een deel van de pleegouders is van mening dat eenvoudige adoptie het kind het gevoel kan geven dat het overal een beetje bij hoort, maar nergens echt.¹³⁰

Professionals geven aan dat een belangrijk voordeel van eenvoudige adoptie – en overigens ook van sterke adoptie – ten opzichte van pleegzorg is, dat adoptie het kind zekerheid en stabiliteit biedt, omdat deze band blijvend is (ook na meerderjarigheid). Door eenvoudige adoptie horen pleegkinderen onvoorwaardelijk bij het pleeggezin. Zij hebben

¹²⁰ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 84 en 98.

¹²¹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 84.

¹²² Zodra een kind meerderjarig is, staat het immers niet langer onder gezag/voogdij.

¹²³ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 98.

¹²⁴ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 99-100.

¹²⁵ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 100.

¹²⁶ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 101.

¹²⁷ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 77.

¹²⁸ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 101.

¹²⁹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 86.

¹³⁰ 17,7% (N=109) van de pleegouders uit het vragenlijstonderzoek koos dit als nadeel. WODC 2019, p. 69.

onvoorwaardelijk een eigen plek en worden onvoorwaardelijk geaccepteerd. Het pleegkind krijgt 'een gezin voor altijd' en er is minder 'breakdown' dan binnen de pleegzorg.¹³¹ Er zijn geen jaarlijkse procedures meer waarin een rechter oordeelt of het kind in het pleeggezin kan/mag blijven, waarvan sommige pleegkinderen onrustig worden.¹³²

Andere voordelen zijn dat het kind de nationaliteit van de pleegouders krijgt en daarmee ook een bestaans- en verblijfsrecht in Nederland kan krijgen en, hoewel dit ook zonder adoptie mogelijk is, de achternaam van de pleegouders kan verkrijgen.¹³³

Vanuit kinderrechtenperspectief is een voordeel dat eenvoudige adoptie tegemoet kan komen aan het belang van het kind doordat het continuïteit biedt, nu het opvoedperspectief blijvend bij de pleegouders komt te liggen en ook na meerderjarigheid een band blijft bestaan.¹³⁴ Dit terwijl tegelijkertijd de identiteit van het kind behouden blijft, omdat het deel blijft uitmaken van de oorspronkelijke familie.¹³⁵

Hoewel het enerzijds als voordeel kan worden beschouwd dat de oorspronkelijke ouders (mede) de juridische ouders blijven van het kind, wordt dit door pleegouders en pleegkinderen in interviews ook als nadeel genoemd als sprake is van een problematische band van het kind en/of pleeggezin met de oorspronkelijke ouders, omdat die problematiek dan zal blijven bestaan. Sommige pleegkinderen geven aan dat zij menen dat eenvoudige adoptie wel een goede optie kan zijn voor pleegkinderen die nog goed contact hebben met hun oorspronkelijke ouders, maar toch officieel familie willen worden van de pleegouders.¹³⁶

Pleegouders noemen in het online vragenlijstonderzoek dat ze meer conflicten verwachten indien een kind drie of vier juridische ouders kan krijgen. Het behoeft geen betoog dat een (veronderstelde) toename van conflicten nadelige gevolgen heeft voor het kind. Ook pleegkinderen zelf hebben in interviews als nadeel genoemd dat eenvoudige adoptie kinderen tussen de pleegouders en oorspronkelijke ouders in plaatst en dat dit de situatie voor hen ingewikkelder kan maken.¹³⁷ Professionals stellen eveneens dat het hebben van drie of vier juridische ouders de situatie ingewikkelder maakt, omdat zij moeten samenwerken en dat dit, als de samenwerking niet goed verloopt, tot conflicten kan leiden.¹³⁸ Met het oog op loyaliteit kan het lastig zijn voor een kind als het vier ouders heeft die allemaal een mening over iets hebben. Als de juridische ouders gaan scheiden en nieuwe partners krijgen, kan de situatie

¹³¹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 84 en 101.

¹³² WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 84.

¹³³ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 84.

¹³⁴ Zie artikel 20 lid 3 IVRK en UN Guidelines on Alternative Care; WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 34, 104.

¹³⁵ Zie artikelen 7 en 8 IVRK; WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 35 en 104.

¹³⁶ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 100.

¹³⁷ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 100.

¹³⁸ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 101.

nog gecompliceerder worden omdat het kind in dat geval nog meer 'ouders' krijgt.¹³⁹ Het kan een nadeel zijn dat het kind door eenvoudige adoptie wel erg veel familie, opa's, oma's, tantes, ooms en dergelijke, krijgt.¹⁴⁰

Professionals stellen tevens dat voor pleegkinderen de eenvoudige adoptie kan voelen als een vorm van verraad jegens hun oorspronkelijke ouders.¹⁴¹

Verder kan eenvoudige adoptie pleegkinderen 'keuzestress' geven, volgens de pleegkinderen. Ze maken zich zorgen over de relatie tussen de pleegouders en oorspronkelijke ouders en zijn bang 'er tussen' te komen. Ook pleegouders geven aan dat de kinderen niet zouden moeten hoeven kiezen tussen de oorspronkelijke ouders en pleegouders, omdat dit tot meer problemen en conflicten kan leiden.¹⁴²

Eenvoudige adoptie kan ook nadelig uitpakken voor pleegkinderen als dit tot gevolg heeft dat de pleegzorgbegeleiding en pleegvergoeding vervalt. Indien kinderen extra ondersteuning en zorg nodig hebben is dat vaak kostbaar en niet alle pleegouders kunnen deze kosten dragen. Bovendien is het mogelijk dat zonder pleegzorgbegeleiding de pleegouders minder ondersteuning krijgen of zij minder makkelijk toegang hebben tot deze vormen van zorg.¹⁴³

Ten slotte zijn er voor- en nadelen te noemen die afhankelijk zijn van de wijze waarop eenvoudige adoptie vorm krijgt. Een voordeel van eenvoudige adoptie zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat, anders dan bij sterke adoptie, meerderjarige kinderen worden geadopteerd of grootouders (eenvoudig) kunnen adopteren,¹⁴⁴ maar het is de vraag of de wetgever hiervoor kiest. Een pleegkind zou van alle ouders en hun familie kunnen erven, wat financieel voordelig kan zijn, maar hierbij kan ook de keuze worden gemaakt om dit anders te regelen. Sommige pleegouders menen dat er een keuzemogelijkheid zou moeten zijn of zijn er juist op tegen dat het kind van hen en hun familie erft.¹⁴⁵

Tot slot is van belang om op te merken dat het nadelig kan zijn voor kinderen als zij nauwelijks een stem zouden krijgen in een procedure rondom eenvoudige adoptie, omdat het eerdere WODC-onderzoek duidelijk maakt dat pleegkinderen een stem willen hebben in keuzes die hen aangaan.¹⁴⁶

¹³⁹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 85.

¹⁴⁰ Dit werd door 4,7% (N= 29) van de pleegouders uit vragenlijstonderzoek als nadeel beschouwd. WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 69.

¹⁴¹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 85. Dit geldt echter misschien nog in sterkere mate bij sterke adoptie.

¹⁴² WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 77.

¹⁴³ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 77.

¹⁴⁴ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 69.

¹⁴⁵ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 80.

¹⁴⁶ Zie onder meer WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 105.

3.3 Voor- en nadelen voor oorspronkelijke ouders

Het grote verschil van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie voor oorspronkelijke ouders is dat de juridische band (familierechtelijke betrekking) met hun kind na eenvoudige adoptie in stand blijft, terwijl deze bij sterke adoptie wordt verbroken. Na eenvoudige adoptie blijven de oorspronkelijke ouders volgens de wet de juridische ouders van het kind. De familie van de ouders blijft eveneens familie van het kind. Dit betekent bijvoorbeeld dat de opa's en oma's of (half)broers en zussen wettelijk familie van het kind blijven, wat van grote waarde kan zijn als zij een goede band met het kind hebben. Eenvoudige adoptie heeft ook tot gevolg dat de oorspronkelijke ouders, nu zij de juridische ouders blijven, de mogelijkheid behouden om – als zij het gezag weer over het kind willen uitoefenen – herstel in het gezag te verzoeken; tenzij de wetgever ervoor zou kiezen om de wet op dit punt aan te passen.¹⁴⁷

Voordelig is dat eenvoudige adoptie oorspronkelijke ouders duidelijkheid geeft over hun rol. Ze weten dat het kind niet meer bij hen zal terugkeren en dat ze altijd met de pleegouders zullen moeten samenwerken. Dit kan hen rust geven. Doordat zij een juridische band met het kind behouden, blijven zij ook een zekere rol, in het leven van het kind vervullen. Zij blijven ouders, al is het op afstand. Dit kan voor hen een belangrijk signaal zijn.¹⁴⁸

Verder is door professionals genoemd dat pleegouders wellicht sneller zullen overgaan tot eenvoudige adoptie dan tot de huidige vorm van sterke adoptie. Dit kan een voordeel zijn (bij eenvoudige adoptie blijven de oorspronkelijke ouders immers juridische ouders en bij sterke adoptie niet), maar ook een nadeel omdat pleegzorg niet als verkapte vorm van adoptie is bedoeld. Eenvoudige adoptie kan voor de oorspronkelijke ouders bedreigend zijn en de relatie van de oorspronkelijke ouders met de pleegouders/pleegzorg op het spel zetten. Het risico bestaat dat pleegouders gebruik zullen maken van eenvoudige adoptie om ervoor te zorgen dat zij niet langer onder (pleegzorg) toezicht staan. Na eenvoudige adoptie is het pleegkind het kind van de pleegouders en is het aan hen om te bepalen of en zo ja wanneer er omgang is met de oorspronkelijke ouders of niet.¹⁴⁹ Voor contact met en informatie over het kind worden de oorspronkelijke ouders na eenvoudige adoptie afhankelijk van de pleegouders.¹⁵⁰ De oorspronkelijke ouders zullen met de pleegouders moeten samenwerken zonder tussenkomst van een voogd of pleegzorgwerker. Pleegouders hebben aangegeven deze 'bufferfunctie' te zullen missen. Sommigen stellen dat eenvoudige adoptie onhaalbaar is als de band tussen de pleegouders en de oorspronkelijke ouders niet goed is.¹⁵¹ Niet alleen voor pleegouders, maar ook voor oorspronkelijke ouders kan het lastig zijn als de bufferfunctie van

¹⁴⁷ Artikel 1:277 BW; WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 98.

¹⁴⁸ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 85. De hierboven genoemde mogelijkheid dat ouders – indien de huidige wetgeving niet gewijzigd wordt - het gezag zouden kunnen terugkrijgen, is hiermee in tegenspraak.

¹⁴⁹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 85.

¹⁵⁰ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 86.

¹⁵¹ WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 77.

een voogd/ pleegzorgwerker ontbreekt, met name als de band met de pleegouders niet goed is.

Hoewel enerzijds als voordeel is genoemd dat het een belangrijk signaal voor oorspronkelijke ouders kan zijn dat zij een rol in het leven van het kind blijven vervullen, kan dit anderzijds voor hen nadelig zijn omdat verwarring over hun positie kan ontstaan. Ze blijven ouders, maar wat is hun rol/positie nog? De beslissing tot eenvoudige adoptie kan bij hen een soort rouw en boosheid veroorzaken. Ook is genoemd dat de rechter, nu de juridische banden met de oorspronkelijke ouders behouden blijven, mogelijk sneller dan bij sterke adoptie geneigd is om bezwaren van de oorspronkelijke ouders tegen eenvoudige adoptie naast zich neer te leggen.¹⁵²

Er zijn nog andere voor- en nadelen te noemen die sterk afhankelijk zijn van de wijze waarop eenvoudige adoptie vorm krijgt. Een voordeel van eenvoudige adoptie zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat de oorspronkelijke ouders, hoewel zij de juridische ouders blijven, hun onderhoudsverplichting voor het kind verliezen, omdat de pleegouders voortaan de kosten voor verzorging- en opvoeding moeten dragen. De wetgever kan echter ook kiezen voor een onderhoudsverplichting voor alle ouders of geen van de ouders.¹⁵³

3.4 Tussenconclusie

In het WODC-onderzoek uit 2019 zijn onder andere de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie onderzocht door aan enkele professionals, pleegkinderen en pleegouders te vragen wat zij vinden van eenvoudige adoptie en is rechtsvergelijkend onderzoek verricht. Op basis van dat onderzoek zijn in de onderstaande tabellen voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen (Tabel 3.1) en oorspronkelijke ouders (Tabel 3.2) opgenomen. Dit zijn voor- en nadelen die uit dat onderzoek naar voren zijn gekomen. Dit biedt overzicht, maar de lijst is niet uitputtend. Er zijn nog meer voor- en nadelen te bedenken en wat een voordeel is en wat een nadeel is bovendien sterk situatieafhankelijk. Het betreft mogelijke voor- en nadelen die door meer of minder personen worden onderschreven. Sommige voor- en nadelen zijn slechts eenmaal genoemd en andere veel vaker.

Tabel 3.1 *Enkele voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen die genoemd zijn in het WODC-onderzoek 2019*

Voordelen voor pleegkinderen
Juridische band (familierechtelijke betrekking) met oorspronkelijke ouders/familie (zoals broers/zussen, opa's/ oma's) blijft bestaan.

¹⁵² WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 86.

¹⁵³ Zie hierover onder meer WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 78-79.

Er ontstaat een nieuwe juridische band (familierechtelijke betrekking) met pleegouders en familie ¹⁵⁴ (zoals andere kinderen van de pleegouders).
De juridische band met pleegouders is blijvend, ook na meerderjarigheid.
Het kind krijgt het gevoel echt bij het pleeggezin te horen.
Het kind behoudt zijn/haar identiteit en band met de oorspronkelijke ouders/familie.
Het biedt continuïteit, stabiliteit en zekerheid aan het kind, dat hierdoor onvoorwaardelijk bij het pleeggezin hoort.
De rechter beoordeelt niet meer jaarlijks of het kind in het pleeggezin mag/kan blijven, dit geeft rust.
Vermoedelijk minder 'breakdown' na eenvoudige adoptie dan binnen pleegzorg.
Het kind kan de nationaliteit van de pleegouders krijgen en daarmee een verblijfsrecht in Nederland.
Het kind kan dezelfde achternaam krijgen als de pleegouder(s). ¹⁵⁵

Nadelen voor pleegkinderen
Het hebben van drie/vier juridische ouders maakt de situatie voor kinderen ingewikkelder. Wie zijn de 'echte' ouders? Als sprake is van een problematische band met de oorspronkelijke ouders, blijft deze problematiek bestaan.
Het hebben van drie/vier juridische ouders leidt mogelijk tot meer conflicten (met name als het contact/ de samenwerking tussen de ouders niet goed is).
Het kind kan bekneld raken tussen de oorspronkelijke ouders en pleegouders die allemaal een eigen mening hebben en problemen krijgen met loyaliteit.
Eenvoudige adoptie kan voor pleegkinderen voelen als een vorm van verraad jegens de oorspronkelijke ouders.
Eenvoudige adoptie kan keuzestress geven, als kinderen moeten kiezen tussen oorspronkelijke ouders en pleegouders.
Kinderen krijgen na het wegvallen van pleegzorgbegeleiding en vergoeding wellicht minder ondersteuning of minder makkelijk toegang tot zorg dan in geval van pleegzorg/instellingsvoogdij.
Het kind kan het gevoel hebben overal een beetje bij te horen, maar nergens echt.
Het kind krijgt heel veel familie (nog meer als de ouders uit elkaar gaan en een nieuwe relatie aangaan).

¹⁵⁴ De wetgever zou er echter voor kunnen kiezen om alleen een familierechtelijke betrekking met de pleegouders en niet met hun familie te laten ontstaan.

¹⁵⁵ Hierbij dient te worden opgemerkt dat het ook zonder eenvoudige adoptie mogelijk is dat een pleegkind de achternaam van een pleegouder aanneemt en dat sommige pleegkinderen juist menen dat de achternaam niet moet worden gewijzigd, omdat die naam aangeeft waar je vandaan komt. WODC-rapport eenvoudige adoptie 2019, p. 79.

Tabel 3.2 Enkele voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor oorspronkelijke ouders die genoemd zijn in het WODC-onderzoek 2019

Voordelen voor oorspronkelijke ouders
De juridische band (familierechtelijke betrekking) met het kind blijft bestaan.
De juridische band (familierechtelijke betrekking) van het kind met familieleden van de oorspronkelijke ouders (zoals andere kinderen van de ouders, de ouders van de ouders, etc.) blijft bestaan.
De oorspronkelijke ouders blijven juridische ouders en behouden daardoor de mogelijkheid om later opnieuw het gezag over hun kind te kunnen uitoefenen. ¹⁵⁶
Oorspronkelijke ouders krijgen duidelijkheid over hun rol. Ze weten dat het kind niet terugkeert en dat zij met pleegouders moeten samenwerken. Dit kan rust geven.
Oorspronkelijke ouders behouden een juridische band en blijven daarmee ouders, al is het op afstand, en een rol in het leven van het kind vervullen.

Nadelen voor oorspronkelijke ouders
Het risico bestaat dat pleegouders sneller tot eenvoudige adoptie zullen overgaan en daarmee de oorspronkelijke ouders buiten spel zetten; pleegzorg als opstap naar adoptie.
Eenvoudige adoptie kan bedreigend zijn voor oorspronkelijke ouders en dit kan hun relatie met de pleegouders/pleegzorg op het spel zetten.
De oorspronkelijke ouders worden afhankelijk van de pleegouders als het gaat om informatie over en contact met het kind. De pleegouders bepalen wat er gebeurt.
De bufferfunctie van een voogd/pleegzorgwerker komt te vervallen, waardoor de oorspronkelijke ouders met de pleegouders moeten samenwerken, hetgeen tot conflicten kan leiden (met name als het contact/ de samenwerking tussen hen niet goed is).
Er kan verwarring over de positie van de oorspronkelijke ouders ontstaan. Zij blijven ouders, maar wat is nog hun rol/positie?
De beslissing tot eenvoudige adoptie kan rouw/boosheid veroorzaken.
Rechters gaan, ondanks bezwaren van de oorspronkelijke ouders, mogelijk sneller over tot eenvoudige adoptie, omdat de oorspronkelijke ouders een juridische band met het kind behouden.

Andere voor- en nadelen hangen in sterke mate af van de voorwaarden die door de wetgever aan eenvoudige adoptie worden gesteld en de (rechts)gevolgen die daaraan worden verbonden. Daarbij is ook de wijze waarop de procedure tot eenvoudige adoptie vorm krijgt, en meer in het bijzonder de wijze waarop het kind in die procedure een stem krijgt, van belang.

¹⁵⁶ Tenzij de wetgever ervoor kiest de wet op dit punt aan te passen en de mogelijkheid tot herstel in het gezag voor deze categorie ouders uit te sluiten.

4. Empirische studie naar eenvoudige adoptie vanuit pleegzorg: input van (voormalige) pleegkinderen en oorspronkelijke ouders

4.1 Introductie

Om te onderzoeken of het invoeren van eenvoudige adoptie wenselijk wordt geacht door huidige en voormalige pleegkinderen, geadopteerde pleegkinderen en oorspronkelijke ouders zijn twee methoden van empirisch onderzoek gebruikt. Allereerst zijn er *digitale vragenlijsten* verstuurd naar de doelgroepen. Vervolgens zijn er *semigestructureerd interviews* gehouden met een kleine groep (voormalige) pleegkinderen van verschillende leeftijden en met enkele oorspronkelijke ouders. Via deze onderzoeksmethoden is getracht de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie en de eventuele randvoorwaarden vanuit het perspectief van de deelnemers te achterhalen. De deelnemers hebben de vragenlijsten ingevuld via een website, die speciaal voor het onderzoek zijn ontworpen. In totaal zijn 90 participanten gestart met het invullen van de vragenlijsten, 42 vragenlijsten werden volledig genoeg ingevuld om als data in dit onderzoek meegenomen te worden. Daarnaast zijn er 11 interviews gehouden, 2 met oorspronkelijke ouders en 9 met (voormalige) pleegkinderen. In de volgende paragrafen wordt allereerst ingegaan op de werving, de uitval en de samenstelling van de steekproef. Vervolgens worden de kwantitatieve resultaten van het vragenlijstonderzoek besproken en aangevuld met de antwoorden op de open vragen van de vragenlijst en de kwalitatieve resultaten van de interviews.

4.2 Werving

De werving voor het onderzoek richtte zich op de volgende doelgroepen:

- 1) **Huidige pleegkinderen**¹⁵⁷ vanaf 12 tot 21 jaar die langdurig, dat wil zeggen langer dan één jaar, in een pleeggezin verblijven;
- 2) **Voormalige pleegkinderen** vanaf 18 jaar;
- 3) **Geadopteerde pleegkinderen** vanaf 12 jaar;
- 4) **Oorspronkelijke ouders** van kinderen (van alle leeftijden) die in een pleeggezin verblijven of hebben verbleven.

4.2.1 Huidige pleegkinderen

Het onderzoeksteam heeft in samenwerking met het WODC informatiebrieven verspreid onder 27 pleegzorgorganisaties in Nederland. In de informatiebrief werd benoemd dat het ging om een onderzoek naar een nieuwe vorm van adoptie voor pleegkinderen en werd om medewerking van de organisaties gevraagd voor verspreiding van een informatiefolder met daarin een link naar de onderzoekswebsite waarop de digitale vragenlijst stond. Van de 27 benaderde pleegzorgorganisaties heeft slechts een zeer klein aantal de vragenlijst verspreid onder hun pleeggezinnen. Een deel van de pleegzorgorganisaties gaf terug dat ze het een

¹⁵⁷ Met *pleegkinderen* worden in dit rapport kinderen en jongeren van 12-21 jaar bedoeld die in een pleeggezin verblijven. Voormalige pleegkinderen zijn in dit rapport allemaal meerderjarig. Voor de overzichtelijkheid worden ook zij 'pleegkind' genoemd.

interessant onderzoek vonden, maar dat ze niet deel konden nemen vanwege overvraging van pleeggezinnen door meerdere lopende onderzoeken of omdat zij het te druk hadden vanwege (de nasleep van) de Coronapandemie. Aan organisaties die nog niet hebben gereageerd is een reminder gestuurd.

Er waren twee aparte vragenlijsten voor pleegkinderen: van 12 tot 16 jaar en vanaf 16 tot 21 jaar (zie Bijlage 1). De vragenlijsten waren vergelijkbaar, maar verschilden op enkele plekken in taalgebruik voor jongere en oudere pleegkinderen. Voor pleegkinderen tussen de 12 en 16 jaar werd schriftelijke toestemming gevraagd van de wettelijk vertegenwoordiger(s). Pleegkinderen vanaf 16 jaar konden zelf schriftelijk toestemming geven voor het invullen van de vragenlijst.

4.2.2 (Voormalige) pleegkinderen

Voormalige pleegkinderen vanaf 18 jaar zijn geworven met een informatiebrief via verschillende organisaties, zoals JongWijs, de Kinderen- en Jongeren Rechtswinkel en Expex. Naast het direct benaderen van deze organisaties per e-mail, zijn de organisaties via social mediakanalen benaderd voor het onderzoek. Via de Facebook-, Instagram-, en LinkedInpagina van het onderzoek is gevraagd om een wervingsbericht uit te sturen. Daarnaast is herhaaldelijk een bericht gepost over ons onderzoek op deze social mediapagina's, waarmee we hoopten rechtstreeks (voormalige) pleegkinderen te kunnen bereiken.

4.2.3 Geadopteerde pleegkinderen

Geadopteerde pleegkinderen vanaf 12 jaar zijn geworven op twee manieren: via de hierboven beschreven pleegzorgorganisaties, net zoals de huidige pleegkinderen, en via de hierboven beschreven overige organisaties, net zoals de voormalige pleegkinderen. Ook voor deze subgroep werd een informatiebrief verspreid met daarin de specifieke oproep voor geadopteerde (pleeg)kinderen. Omdat pleegkinderen na adoptie geen pleegkind meer zijn, is het mogelijk dat de pleegzorgorganisaties minder zicht hebben op deze doelgroep. We hebben de pleegzorgorganisaties, in de aan hun gestuurde brief, gevraagd mee te denken over manieren om deze doelgroep te bereiken, maar daarop geen reacties ontvangen. Daarnaast is getracht om via social mediakanalen deze doelgroep te bereiken. De procedure verliep hierbij hetzelfde als bij de huidige pleegkinderen: er waren 2 aparte vragenlijsten voor geadopteerde kinderen van 12 tot 16 jaar en vanaf 16 jaar. Ook vroegen we wettelijk vertegenwoordigers om toestemming voor de geadopteerde kinderen onder de 16 jaar en konden de geadopteerde jongeren vanaf 16 jaar zelf toestemming geven.

4.2.4 Oorspronkelijke ouders

De oorspronkelijke ouders van kinderen die in een pleeggezin verblijven of hebben verbleven zijn geworven via de Cliëntenraden van Gecertificeerde Instellingen en via LOC Cliëntenraden. Daarnaast zijn zij geworven via de sociale mediakanalen van het onderzoek op Facebook, Instagram en LinkedIn en is getracht om via het eigen netwerk van de onderzoekers

oorspronkelijke ouders te bereiken. Ouders ontvingen, om deelname aan het onderzoek voor hen zo laagdrempelig mogelijk te maken, een verkorte wervingstekst met een link naar de onderzoekswebsite waar ze meer informatie konden vinden en een link naar de digitale vragenlijst (zie voor deze vragenlijst Bijlage 1). Opvallend hierbij was dat er, voor zover ons bekend, geen overkoepelende belangenorganisatie is voor oorspronkelijke ouders met uithuisgeplaatste kinderen die kon worden benaderd in het kader van dit onderzoek. Zolang er sprake is van een kinderbeschermingsmaatregel, vallen deze ouders onder de hoede van de Gecertificeerde Instellingen, maar nadat er een gezagsbeëindigende maatregel is uitgesproken, lijken ze uit beeld te verdwijnen.¹⁵⁸

4.2.5 Werving interviews

Alle vragenlijsten werden afgesloten met een verzoek voor deelname aan een interview. Geïnteresseerde huidige, geadopteerde en voormalige pleegkinderen en oorspronkelijke ouders konden hun contactgegevens achterlaten in een aparte vragenlijst. Deze persoonsgegevens zijn niet gekoppeld aan de ingevulde vragenlijst om de privacy van de deelnemers te waarborgen. De respons op deze vraag was bijzonder laag. In eerste instantie meldden zich 5 participanten aan, waarvan de meerderheid voormalig pleegkind was. Vervolgens heeft de onderzoeksgroep de aandacht voor werving gepoogd te vergroten door de inzet van sociale media (o.a. LinkedIn, Instagram). Ook werd een post geplaatst op een besloten Facebookpagina van Platform Pleegzorg. Daarnaast werd een reminder uitgezonden onder de eerder aangeschreven organisaties. Tot slot is besloten om de sluitingsdatum van de dataverzameling uit te stellen tot juli. Op basis hiervan meldden zich nog 6 deelnemers aan, ditmaal voornamelijk pleegkinderen. Hiervan bleek één deelnemer telefonisch niet meer bereikbaar. Omdat de werving van oorspronkelijke ouders moeizaam bleef verlopen, is voor hen ook een optie geopend om alleen een interview te geven. Via deze weg meldden 3 oorspronkelijke ouders zich nog aan. 1 daarvan was uiteindelijk telefonisch niet meer bereikbaar. Alle deelnemers voor de interviews zijn telefonisch benaderd voor het maken van een afspraak op een locatie naar keuze (bij hen thuis, op de universiteit of online via MS Teams).

4.3 Ethische overwegingen

Bij het opzetten van het onderzoek zijn diverse maatregelen getroffen om de privacy van de participanten zoveel mogelijk te beschermen. Zo werden de interviews en vragenlijsten zo snel mogelijk geanonimiseerd en de opnames van de gesprekken na het gesprek op een veilige plek opgeslagen. Ook werden de interviews afgenomen door ervaren interviewers die de emoties die het gesprek mogelijk zou oproepen goed konden inschatten. Voorafgaand aan het uitvoeren van dit onderzoek is het onderzoeksvoorstel voorgelegd aan de Commissie Ethiek van Rechtswetenschappelijk en Criminologisch Onderzoek (CERCO) van de Vrije Universiteit.

¹⁵⁸ Hiermee willen we uiteraard niets afdoen aan de inspanningen van pleegzorgwerkers om oorspronkelijke ouders bij hun werk te betrekken.

De commissie heeft hierover op 23 december 2021 positief geadviseerd. De vragenlijsten stonden open van 14 februari t/m 31 augustus 2022 en zijn te vinden in Bijlage 1.

4.4 Steekproef

4.4.1 Steekproef vragenlijsten

In totaal zijn 90 vragenlijsten (gedeeltelijk) ingevuld door huidige, voormalige en geadopteerde pleegkinderen en oorspronkelijk ouders. De aantallen per subgroep zijn te vinden in Tabel 4.1. Deze aantallen laten allereerst zien dat lang niet alle vragenlijsten volledig zijn ingevuld. Met name bij de oorspronkelijke ouders is dit het geval. Hoewel 32 oorspronkelijke ouders de vragenlijst zijn begonnen, hebben maar 3 oorspronkelijk ouders de vragenlijst volledig ingevuld. De vragenlijst leek daarmee niet de beste manier om deze doelgroep te bereiken. Vanaf het moment dat dit gesignaleerd werd, kregen oorspronkelijke ouders de optie om direct met de onderzoekers in gesprek te gaan en zo eventueel mondeling de vragenlijst en het interview af te nemen. De wervingsmaterialen werden hierop aangepast en 1 oorspronkelijke ouder reageerde op de aangepaste oproep. Ook het aantal geadopteerde pleegkinderen dat reageerde op de oproepen was erg laag. Slechts 4 vragenlijsten werden ingevuld en 2 daarvan volledig.

Ondanks de leeftijdscriteria die in de vragenlijsten stonden vermeld, zijn er toch vragenlijsten binnengekomen die niet exact binnen de betreffende groep vielen. Zo had een voormalig pleegkind dat ouder was dan 21 een vragenlijst ingevuld voor huidige pleegkinderen tot 21 jaar, hadden twee geadopteerden boven de 30 gereageerd, en twee voormalige pleegkinderen boven de 30. Omdat we alle binnengekomen data als waardevol beschouwden en de vragenlijsten grote gelijkenis vertonen, hebben we besloten deze participanten wel mee te nemen. Omdat het onderscheid tussen huidig en voormalig pleegkind niet altijd heel duidelijk was, hebben we de onderverdeling van de groepen iets aangepast en twee (leeftijds)categorieën gemaakt; pleegkinderen tot 21 jaar die allemaal in een pleeggezin wonen en voormalige pleegkinderen van 21 jaar of ouder die soms nog wel in een pleeggezin wonen, maar in ieder geval officieel volledig zelfstandig zijn. Daarnaast bleek dat 1 ingevulde vragenlijst voor voormalige pleegkinderen een tiener betrof die op een groep woonde. Deze deelnemer viel daarmee duidelijk buiten de doelgroep. Deze vragenlijst is niet meegenomen in de hoofdanalyses.

Na inspectie van de (deels) ingevulde vragenlijsten bleek dat 48 vragenlijsten onbruikbaar waren omdat ze zeer beperkte informatie (bijvoorbeeld alleen over achtergrondkenmerken en antwoord op één vraag over praten over adoptie) of helemaal geen informatie bevatten. Voor zover mogelijk is op basis van eventuele aanwezige informatie gekeken of de groep die vroeg is gestopt met het invullen van de vragenlijst verschilde op geslacht, leeftijd, type plaatsing en type gezin (bestand versus netwerk) met de andere participanten. Dat leek niet

het geval te zijn. Deze vragenlijsten zijn verwijderd voordat de verdere analyses zijn uitgevoerd.

In verband met de relatief kleine steekproef en de niet aselechte vorm van steekproeftrekken is er in dit onderzoek voor gekozen om met name een beschrijvende analyse uit te voeren. Op basis van percentages en aantallen van de hele groep en enkele subgroepen worden mogelijke patronen zichtbaar. Deze patronen zijn niet direct generaliseerbaar naar een grotere populatie, maar bieden wel mogelijke aanknopingspunten en aandachtspunten voor het vormgeven van beleid. In Tabel 4.1 zijn de uiteindelijk afgebakende groepen zichtbaar met het totaal aantal ingevulde vragenlijsten en het aantal lijsten dat geschikt was voor analyse.

Tabel 4.1. *Aantal vragenlijsten per subgroep*

Subgroep	Aantal vragenlijsten	Geschikt voor hoofdanalyse
Huidige pleegkinderen 12-21 jaar	45	26
Voormalige pleegkinderen vanaf 21 jaar	14	9
Geadopteerde pleegkinderen tot 21 jaar	2	1
Geadopteerde pleegkinderen vanaf 21 jaar	3	2
Oorspronkelijke ouders	26	4
Totaal	90	42

Omdat slechts 3 geadopteerde pleegkinderen een volledige lijst hadden ingevuld, is ervoor gekozen om deze participanten globaal te bespreken in de context van hun eigen leeftijdsgroep (huidig of voormalig). Een meer gedetailleerde beschrijving zou privacy problemen oproepen en samenvoegen van deze participanten met één van de andere groepen leek geen recht te doen aan hun bijzondere status. De vragenlijsten van de 4 oorspronkelijke ouders zijn ook globaal besproken om dezelfde redenen.

4.4.2 Steekproef interviews

2 oorspronkelijke ouders waren bereid om een interview te laten afnemen. Van 1 moeder waren de kinderen uithuisgeplaatst geweest, maar deze waren ten tijde van het interview weer teruggeplaatst bij de moeder. De andere ouder was een afstandsmoeder, die haar kind op jonge leeftijd ter adoptie heeft afgestaan. Hoewel zij enigszins afweek van de beoogde doelgroep is besloten om haar toch te includeren vanwege haar perspectief op adoptie. Daarnaast hebben 9 pleegkinderen een interview gegeven, dit waren allemaal vrouwen. Zie voor een overzicht van de leeftijden en doelgroep van de deelnemers Tabel 4.2.

Tabel 4.2 Leeftijden van geïnterviewde pleegkinderen en oorspronkelijke ouders (N = 11)

Subgroep	Aantal	Leeftijd
Huidig pleegkind	2	15, 16
Voormalig pleegkind	7	19, 22, 23, 23, 25, 29, 39
Ouder	2	Niet bekend

4.5 Opzet en verwerking van de vragenlijst

De digitale vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijst van het WODC-onderzoek naar eenvoudige adoptie uit 2019. Deze voorgaande vragenlijst was weer gebaseerd op eerder onderzoek van Regioplan¹⁵⁹ naar gezag en adoptie vanuit pleegzorg en informatie die verkregen is uit de interviews met verschillende professionals over eenvoudige adoptie uit het WODC-onderzoek van 2019. Alvorens de vragenlijst is uitgezet, is een kleine pilot uitgevoerd waarbij enkele kinderen/jongeren uit het netwerk van de onderzoekers de vragenlijsten beoordeeld hebben op leesbaarheid en representativiteit. Na enkele aanpassingen op basis van deze pilot is de vragenlijst beschikbaar gesteld voor huidige, geadopteerde en voormalige pleegkinderen en oorspronkelijk ouders. De software van Qualtrics is gebruikt om de vragenlijst vorm te geven en af te nemen. De vragenlijst bestaat uit drie kernonderdelen: 1) de kenmerken en achtergrondgegevens van huidige, geadopteerde en voormalige pleegkinderen en oorspronkelijk ouders, 2) vragen over de huidige vorm van (sterke) adoptie, en 3) vragen over eenvoudige adoptie waaronder de randvoorwaarden, behoeften en wensen. De meeste vragen in de vragenlijst betroffen meerkeuzevragen, waarbij in sommige gevallen meerdere antwoordopties gekozen konden worden. In enkele gevallen was er ruimte om na de gesloten vraag een korte toelichting te geven. Daarnaast bevatte de vragenlijst drie korte vignetten waarin een korte casus van een pleegkind werd benoemd. Participanten konden na het beoordelen van de eerste twee vignetten voor het pleegkind in het derde vignet een samenstelling maken van elementen die zij belangrijk achten bij eenvoudige adoptie. Het doel van de vignetten was om de participanten een beeld te geven van de meest beperkte en de meest uitgebreide vorm van eenvoudige adoptie en ze hierna zelf te laten bepalen hoe eenvoudige adoptie eruit zou moeten zien.

De data van de vragenlijsten zijn na afname verwerkt in het programma IBM SPSS versie 27.¹⁶⁰ In verband met de grote hoeveelheid non-respons is ervoor gekozen om met name beschrijvende gegevens over de steekproef te rapporteren in termen van geobserveerde frequenties en percentages.

4.6 Opzet en verwerking van de interviews

Alle interviews met oorspronkelijke ouders en (voormalige) pleegkinderen vonden, op eigen verzoek, plaats via MS Teams. Voorafgaand aan het interview hebben alle oorspronkelijke

¹⁵⁹ Regioplan, p. 17.

¹⁶⁰ IBM Corp. Uitgegeven 2020. IBM SPSS Statistics for Windows, Versie 27.0. Armonk, NY: IBM Corp.

ouders en (voormalige) pleegkinderen boven de 16 jaar een toestemmingsverklaring ondertekend. Voor pleegkinderen onder de 16 jaar heeft de wettelijk vertegenwoordig dit gedaan. In een enkel geval had de deelnemer vergeten de toestemmingsverklaring te ondertekenen. In dat geval is de verklaring door de onderzoeker voorgelezen en op de opname van het interview bevestigd door de deelnemer.

De interviews begonnen met een algemene vraag over de associatie bij sterke adoptie. Daarna werd, indien nodig, extra toegelicht wat sterke adoptie is. Vervolgens is uitgelegd wat eenvoudige adoptie is en werd gevraagd wat de voor- en nadelen van deze vorm van adoptie zouden zijn. Tot slot is aan alle deelnemers gevraagd hoe zij dachten over instemming, de termijn van pleegzorg voor er eenvoudige adoptie mocht worden verzocht, de keuze voor een achternaam, de mogelijkheid tot het terugdraaien van eenvoudige adoptie, en de mogelijkheid voor familieleden om te adopteren en de mogelijkheid tot adoptie voor pleegkinderen boven de 18 jaar.

Alle interviews zijn uitgevoerd door drie pedagogen met ruime ervaring in interviewen (Auteurs Van der Voort, Tessensohn en De Haan) om te waarborgen dat goed ingespeeld kon worden op emoties of weerstand van het (voormalig) pleegkind of de oorspronkelijke ouder. Voorafgaand aan het interview werd benadrukt dat er geen goede of foute antwoorden waren, dat de deelnemer geen dingen hoefde te vertellen als hij/zij dit niet wilde vertellen en dat de deelnemer op elk moment in het interview mocht stoppen, zonder reden op te geven. In de interviews werd niet expliciet doorgevraagd naar de persoonlijke geschiedenis van (voormalige) pleegkinderen en oorspronkelijke ouders, omdat dit als gevoelig kon worden ervaren en niet binnen de focus van het onderzoek paste.

De binnengekomen interviewdata zijn voor aanvang van het coderen volledig getranscribeerd. Na transcriptie zijn de interviews gecodeerd in Atlas.ti9.¹⁶¹ Een aantal codes was op voorhand al in het codeboek gezet. Deze codes gingen bijvoorbeeld over de omgang met de oorspronkelijke ouders zoals: 'Contact met biologische moeder goed', over de visie op eenvoudige adoptie zoals 'Eenvoudige adoptie zelf graag gewild' of over de eerste associaties die sterke adoptie oproept 'Sterke adoptie associatie'. Andere codes werden inductief gegenereerd, of ontstonden door samenvoegen of splitsen van eerdere codes. In de bespreking van de interviews worden letterlijke citaten van de participanten gebruikt. Deze zijn waar nodig geanonimiseerd. Achter het citaat wordt aangegeven of het om een huidig of voormalig pleegkind gaat en wat de leeftijd van het kind is.

¹⁶¹ IBM Corp. Uitgegeven 2020. IBM SPSS Statistics for Windows, Versie 27.0. Armonk, NY: IBM Corp.

4.7 Uitkomsten (voormalige) pleegkinderen

4.7.1 Achtergrondkenmerken

In totaal waren 35 vragenlijsten van huidige en voormalige pleegkinderen bruikbaar. De gemiddelde leeftijd van de totale groep was 19,50 ($SD = 1.94$) met een minimum van 12 en een maximum van 59. Tabel 4.3 geeft de belangrijkste kenmerken van de groep weer opgesplitst in huidige en voormalige pleegkinderen. Duidelijk is dat de groep meisjes/vrouwen oververtegenwoordigd is. Bijna alle plaatsingen betreffen netwerkplaatsingen die een grote variatie in duur laten zien. Daarnaast hebben de deelnemers voordat ze in dit pleeggezin kwamen veel verschillende situaties meegemaakt.

Tabel 4.3 Kenmerken van huidige en voormalige pleegkinderen ($N = 35$)

	Huidige pleegkinderen $n = 26$		Voormalige pleegkinderen $n = 9$	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Geslacht				
Jongen/man	6	23%	2	23%
Meisje/vrouw	18	69%	7	69%
Anders	1	4%	0	0%
Geeft dit liever niet aan	1	4%	0	0%
Locatie				
Noord-Nederland ¹⁶²	29	73%	7	78%
Zuid-Nederland	7	27%	2	22%
Type (laatste) plaatsing				
Netwerkplaatsing	1	4%	3	30%
Bestandsplaatsing	25	96%	6	60%
Geschiedenis voor huidige of laatste plaatsing				
Bij oorspronkelijke ouder(s)	9	35%	2	22%
In een ander pleeggezin (incl. crisispleeggezin)	11	42%	2	22%
Geen ander gezin	3	12%	1	11%
Grootouders	1	4%	1	11%
In een andere setting zoals een groep	2	8%	3	33%
Huidige woonsituatie				
Pleeggezin	26	100%	1	11%
Zelfstandig (incl. ambulante begeleiding)	0	0%	4	44%
Met/bij partner	0	0%	4	44%
Met/bij vrienden	0	0%	0	0%
Bij oorspronkelijke ouders	0	0%	0	0%

¹⁶² Onder Noord-Nederland verstaan we hier: Noord-Holland, Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Flevoland, Utrecht. Onder Zuid-Nederland verstaan we hier: Limburg, Noord-Brabant, Zeeland, Zuid-Holland.

	Gemiddelde	Min-Max	Gemiddelde	Min-Max
Leeftijd				
	15,42	12-19	31,00	22-59
Duur plaatsing in jaren				
	11,64	2-19	11,56	2-23

Naast de standaard achtergrondkenmerken is aan alle huidige pleegkinderen gevraagd in hoeverre ze zich thuis voelen in het pleeggezin, omdat dit mogelijk samenhangt met hun behoefte aan (eenvoudige) adoptie. Alle deelnemende jongeren gaven aan zich thuis te voelen of zelfs heel erg thuis te voelen bij hun pleeggezin. De opties 'ik voel me hier niet thuis' en 'ik voel me hier een beetje thuis' werden niet aangevinkt. De vraag is in hoeverre de non-respons bijgedragen heeft aan deze beperkte variatie. Mogelijk hebben kinderen die zich minder of niet thuis voelen in het pleeggezin de vragenlijsten niet (verder) ingevuld. Dat maakt dat het doen van generaliserende uitspraken over pleegkinderen in het algemeen op basis van de huidige steekproef onmogelijk is.

4.7.2 Sterke adoptie

Resultaten van de vragenlijsten

Na de vragen over de kenmerken van de pleegkinderen is gevraagd in hoeverre de (voormalige) pleegkinderen al eens gesproken hadden over adoptie. Iets minder dan de helft van de pleegkinderen gaf aan met hun pleegouders hierover gesproken te hebben ($n = 14$). Het praten over adoptie met de oorspronkelijke ouders werd door slechts 4 (voormalige) pleegkinderen gedaan.

In Tabel 4.4 is de frequentieverdeling te zien van de antwoorden op de vraag of (voormalige) pleegkinderen geadopteerd zouden willen worden door hun pleegouders. In totaal zeggen 13 (voormalige) pleegkinderen ja, 8 nee en 14 weten het niet. Zichtbaar is dat een relatief grote groep huidige pleegkinderen aangeeft niet te weten of ze geadopteerd willen worden. Bij de groep voormalige pleegkinderen lijkt er iets minder twijfel te zijn en wordt relatief wat vaker negatief gereageerd. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat dit een zeer kleine steekproef ($n = 9$) betreft, waardoor hieraan geen conclusies kunnen worden verbonden.

Tabel 4.4. *Ik zou wel geadopteerd willen worden / zijn door mijn pleegouders*

	Huidige pleegkinderen	Voormalige pleegkinderen	Totaal
Ja	10 / 38%	3 / 33%	13 / 37%
Nee	4 / 15%	4 / 44%	8 / 23%
Weet het niet	12 / 46%	2 / 22%	14 / 40%
Totaal	26 / 100%	9 / 100%	35 / 100%

Vervolgens is specifiek gekeken naar de verdeling binnen de groep huidige pleegkinderen als er een onderscheid gemaakt wordt tussen jongeren die zich thuis voelen en jongeren die zich heel erg thuis voelen in het pleeggezin. Van de 16 jongeren die zich heel erg thuis voelen willen er 8 wel en 3 niet geadopteerd worden. 5 jongeren weten het niet. Van de 10 jongeren die zich thuis voelen wil er 1 wel geadopteerd worden, 2 niet en 7 weten het niet. De gemiddelde lengte van de plaatsing is bij de jongeren die zich heel erg thuis voelen wat langer (gem = 13.7, SD = 4.21), dan bij jongeren die zich thuis voelen (gem = 8.4 SD = 4.76).

Resultaten van de interviews

9 (voormalige) pleegkinderen namen deel aan een interview over (eenvoudige) adoptie. Ieder interview werd gestart met de vraag welke associatie het (voormalig) pleegkind heeft bij de term sterke adoptie. Uit de antwoorden van de (voormalige) pleegkinderen bleek de meerderheid bekend met de definitie van sterke adoptie en was weinig aanvullende informatie nodig. Wel gaven enkelen aan dat zij sterke adoptie meer associeerden met kinderen uit het buitenland die worden afgestaan door hun biologische ouders: *“Nou, ik denk eigenlijk aan het stereotype beeld van geadopteerde kinderen uit het buitenland.”* (voormalig pleegkind, 19). De meeste (voormalige) pleegkinderen vertelden dat zij niet geadopteerd hadden willen worden of hierover nooit hebben nagedacht. Soms werd dit verklaard door negatieve ervaringen binnen het pleeggezin of zoals een voormalig pleegkind aangaf: *“Nee het enigste wat ik wou was gewoon terug naar mijn ouders, naar mijn moeder eigenlijk. En dat was het.”* (voormalig pleegkind, 23a). Opvallend is dat ook pleegkinderen die aangaven zich fijn te voelen in hun pleeggezin niet per se geadopteerd hadden willen worden. Zo legde een pleegkind uit: *“Ik heb niet echt het gevoel dat ik geen deel uitmaak van dit gezin.”* (huidig pleegkind, 16). Je fijn voelen in een pleeggezin betekent dus niet direct dat je ook geadopteerd wilt worden.

Een aantal voormalige pleegkinderen had wel geadopteerd willen worden: *“Ik weet dat ik het heel erg heb gewild.”* (voormalig pleegkind, 22). De voormalige pleegkinderen noemden hier verschillende en uiteenlopende redenen voor, zoals de voordelen van het verschuiven van het juridisch ouderschap: *“Ik wilde wel graag dat de banden met mijn familie werden verbroken en eigenlijk het liefst geen contact meer.”* (voormalig pleegkind, 22), of de positie die jeugdzorg heeft: *“De reden waarom we het wel wilden, was omdat we het heel vervelend vonden dat alle beslissingen die er gemaakt werden moest via jeugdzorg en dat kon mijn pleegmoeder niet doen.”* (voormalig pleegkind, 25.). Ook de leeftijdsgrens van 21 jaar die wordt gehanteerd binnen pleegzorg is een reden om adoptie te overwegen: *“Dan worden dat gewoon echt je ouders, dan is het niet van oh het is een pleeggezin. De pleegzorg stopt met 21, dan stopt dat niet, dan zijn dat gewoon echt je ouders.”* (voormalig pleegkind, 22). Dat er uiteindelijk niet is overgegaan tot adoptie kwam bij deze deelnemers op hetzelfde neer, namelijk het risico op het verstoren van de veilige omgeving: *“Maar de reden waarom wij het uiteindelijk niet gedaan hebben, is omdat wij niet mijn vader de kans wilden geven om nee te zeggen. Wat dan mogelijk ook moet kunnen betekenen dat ik uit het pleeggezin geplaatst zou worden als mijn*

vader daar genoeg heisa over gemaakt zou hebben.” (voormalig pleegkind, 25); “Maar jeugdzorg die lag al zo moeilijk dat ze dachten van: laten we het maar gewoon zo nu houden en mijn moeder zou ook nooit meewerken, maar biologische moeder nooit.” (voormalig pleegkind, 23b)

4.7.3 Eenvoudige adoptie

Resultaten van de vragenlijsten

Het derde deel van de vragenlijst betrof vragen over eenvoudige adoptie. Hiervoor zijn, zoals eerder benoemd, drie korte vignetten gebruikt om verschillende scenario's van eenvoudige adoptie toe te lichten. Het eerste vignet betrof de meest beperkte vorm van eenvoudige adoptie waarbij een kind wel drie juridisch ouders krijgt, maar er verder niks verandert ten opzichte van de huidige situatie (vignet Micha, zie Figuur 4.1).

Figuur 4.1 *Vignet Micha*

Micha zou graag willen dat zijn pleegouders zijn 'echte ouders' zijn. Maar Micha wil ook graag dat zijn moeder 'gewoon' zijn moeder blijft. Dit kan met de nieuwe soort adoptie. Micha heeft dan volgens de wet drie ouders: zijn eigen moeder en zijn beide pleegouders. Verder blijft alles hetzelfde voor Micha als voor zijn adoptie: zijn moeder blijft voor hem betalen, hij houdt zijn eigen achternaam en Micha wordt volgens de wet geen familie van zijn pleegbroers/zussen of andere familie van het pleeggezin (opa/oma/oom/tante).

Alle (voormalige) pleegkinderen konden na het lezen van dit korte vignet aangeven of zij vonden dat eenvoudige adoptie op deze manier mogelijk zou moeten zijn en of ze zelf geadopteerd zouden willen worden volgens deze omstandigheden. De meeste (voormalige) pleegkinderen ($n = 20$) gaven aan dat deze vorm van eenvoudige adoptie wel moest kunnen, bijvoorbeeld *“Als hij dat wil”*, of *“Omdat het zijn eigen keuze is”*. Een voormalig pleegkind schreef het volgende: *“Ik denk als een kind of jongere zich op een bepaalde manier verbonden voelt met de pleegouders en dat is wederzijds, dat best erkend mag worden. Wel zou ik er een leeftijd aanhangen vanaf bijvoorbeeld 14 jaar.”*

5 pleegkinderen reageerden echter negatief. Zo gaf een voormalig pleegkind aan dat het een 'oplossing' lijkt om je verbonden te voelen, maar dat dat het niet oplost omdat je verbonden voelen een emotioneel aspect is. 10 pleegkinderen gaven aan het niet te weten of deze vorm van adoptie zou moeten kunnen. Ze hadden daar verschillende redenen voor. Zo vonden ze het soms lastig om de situatie te beoordelen of zagen het verschil met de huidige situatie niet. 5 pleegkinderen reageerden negatief op het vignet en vonden dat deze vorm van adoptie niet zou moeten kunnen. Soms was de situatie rondom de eenvoudige adoptie verwarrend. Zo gaf een huidig pleegkind aan dat het een beetje een aparte keuze was: *“Wel geadopteerd worden maar geen familie zijn van pleegouders.”*

Op de vraag of de participanten zelf geadopteerd zouden willen worden volgens het voorbeeld in het vignet van Micha, werd heel gevarieerd gereageerd; 8 pleegkinderen zeiden ja, 13 zeiden nee en 13 wisten het niet ($n = 34$). In Tabel 4.5 zijn de antwoorden per groep te zien. Ook bij deze vraag is duidelijk dat relatief veel huidige pleegkinderen niet weten of ze zo geadopteerd zouden willen worden.

Tabel 4.5 *Zou je geadopteerd willen worden/zijn zoals Micha?*

	Huidige pleegkinderen	Voormalige pleegkinderen	
Ja	7 / 28%	1 / 11%	8 / 24%
Nee	8 / 32%	5 / 55%	13 / 38%
Weet het niet	10 / 40%	3 / 33%	13 / 37%
Totaal	25 / 100%	9 / 100%	34 / 100%

Enkele huidige pleegkinderen die wel geadopteerd wilden worden, gaven bijvoorbeeld aan dat ze er dan meer bij zou horen en geen uitzondering meer zou zijn. Een pleegkind wilde wel geadopteerd worden omdat het contact met de oorspronkelijke ouders zeer beperkt was: *“Omdat ik op dit moment niks meer met mijn ouders te maken heb, alleen op het vlak van toestemming voor iets. Ik zou mijn pleegouders wel als echte ouders willen zien.”* 1 voormalig pleegkind geeft aan dat deze vorm van adoptie positief was geweest, omdat haar pleegouders dan waarschijnlijk hadden kunnen voorkomen dat ze haar vader moest zien.

De pleegkinderen die niet geadopteerd wilden worden volgens het vignet van Micha gaven bijvoorbeeld als reden aan dat het niets toevoegde of veranderde, dat het contact met de oorspronkelijke ouders prima was en alles goed ging, of juist dat er geen contact meer met de oorspronkelijke ouders was (en daarmee voor deze jongere de adoptie niets toevoegde). Ook werd door iemand genoemd dat het fijn kan zijn om een voogd hebben. 2 voormalige pleegkinderen gaven specifiek aan dat ze het vroeger niet fijn hadden in het pleeggezin en daarom destijds ook niet geadopteerd hadden willen worden.

Na het eerste vignet kregen de (voormalige) pleegkinderen het tweede vignet (vignet Chantal) te zien, waarbij een meer uitgebreide vorm van eenvoudige adoptie werd besproken: het kind in dit vignet (Chantal) krijgt niet alleen vier juridisch ouders maar ook een familierechtelijke band met het pleegzusje, de achternaam van de pleegouders en de pleegouders worden onderhoudsplichtig (Figuur 4.2). Ook hier konden de deelnemers aangeven of ze vonden dat deze vorm van adoptie mogelijk moest zijn en in hoeverre ze dit zelf zouden willen.

Figuur 4.2 *Vignet Chantal*

Chantal zou graag willen dat haar pleegouders haar ‘echte ouders’ zijn. Maar Chantal is ook heel blij dat ze haar eigen ouders weer vaker ziet. Met de nieuwe soort adoptie kan Chantal volgens de wet vier ouders krijgen: haar eigen ouders en haar beide pleegouders. Maar bij Chantal verandert er meer dan bij Micha: haar pleegouders gaan alles voor haar betalen, ze krijgt de achternaam van haar pleegouders en Chantal wordt volgens de wet familie van haar pleegbroers/zussen en alle familieleden van het pleeggezin (opa/oma/oom/tante).

Van de 33 (voormalige) pleegkinderen die deze vraag hebben beantwoord, gaven er 23 aan dat deze vorm van eenvoudige adoptie wel moest kunnen, vier vonden van niet en zes wisten het niet. De (voormalige) pleegkinderen die positief waren over deze vorm van adoptie gaven redenen die vergelijkbaar waren met het vignet van Micha; als je het wilt zou het moeten kunnen en je hoort er dan ook echt bij. Anderen zijn echter negatief. Een huidig pleegkind snapt bijvoorbeeld niet waarom je de achternaam van je pleegouders zou willen hebben en een ander huidig pleegkind licht dit nog wat meer toe: *“Waarom zou ze haar achternaam willen veranderen als ze goed contact heeft met haar ouders? Ik snap hier het nut niet van. Een pleeggezin is er om rust te geven tussen ouders en kind en om de band te laten groeien en dit zou het moeilijker maken en het zou niet leuk zijn voor de ouders.”*

Een voormalig pleegkind dat negatief is over deze vorm van adoptie benoemt ook dat je zo een *“loyaliteitsconflict”* kunt krijgen.

In Tabel 4.6 zijn de frequenties weergegeven van de antwoorden op de vraag of de (voormalige) pleegkinderen ook volgens het vignet van Chantal geadopteerd zouden willen worden. In totaal geven 12 (voormalige) pleegkinderen aan dat wel te willen, 12 niet en 9 weten het niet.

Tabel 4.6 *Zou je geadopteerd willen worden / zijn zoals Chantal?*

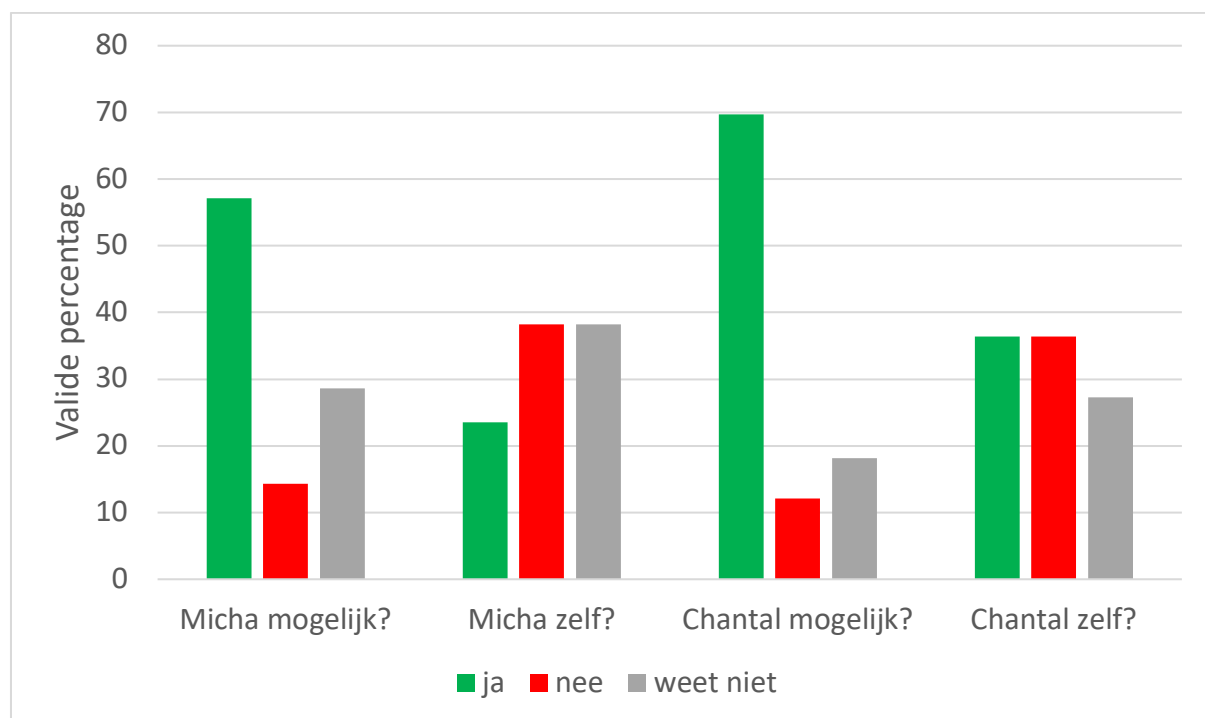
	Huidige pleegkinderen	Voormalige pleegkinderen	
Ja	10 / 40%	2 / 25%	12 / 36%
Nee	8 / 32%	4 / 50%	12 / 36%
Weet het niet	7 / 28%	2 / 25%	9 / 27%
Totaal	25 / 100%	8 / 100%	33 / 100%

Als toelichting om wel op deze wijze geadopteerd te willen worden, werd bijvoorbeeld gegeven dat je *“dan nog wel je biologische familie behoudt”*. Daarnaast kan het goed zijn om de achternaam van je pleegouders te kunnen kiezen; *“ik heb niets met mijn biologische achternaam”*. Er waren echter (voormalige) pleegkinderen die niet geadopteerd wilden

worden zoals Chantal. Sommigen wilden hun eigen achternaam bijvoorbeeld juist behouden. 1 van de participanten gaf in dat kader aan: *“Ik ben er trots op dat ik uit mijn familie kom.”* 9 (voormalige) pleegkinderen wisten niet of ze geadopteerd wilden worden zoals Chantal. 1 participant vond de vraag erg moeilijk en een ander gaf aan het soms wel en soms niet te willen. Een huidig pleegkind gaf een ander soort twijfel aan: *“Omdat ik niet precies weet hoe het in elkaar zit, en ik voel al dat deze familie mijn familie is, maar ik voel me ook nog verbonden met mijn biologische broers en zussen. En totaal niet met mijn biologische ouders.”*

In Figuur 4.1 zijn alle antwoorden op de vignetten visueel naast elkaar gezet. Duidelijk is dat er gevarieerde antwoorden zijn gegeven op de vignetten. Geen enkele situatie roept alleen maar positieve of negatieve reacties op. Daarnaast lijkt er een patroon zichtbaar waarbij (voormalige) pleegkinderen positief zijn als het gaat om mogelijke adoptie voor ánderen, maar als het over henzelf gaat geven ze vaker aan dat het niet hun wens is of zou zijn.

Figuur 4.1 *Vind je dat adoptie volgens het vignet mogelijk zou moeten zijn? En zou je zelf geadopteerd willen worden/zijn volgens het vignet?*

Na het lezen van het vignet met betrekking tot de meest beperkte en de meer uitgebreide versie van eenvoudige adoptie vroegen we pleegkinderen om zelf een samenstelling te maken van een vorm van eenvoudige adoptie op basis van aangedragen randvoorwaarden. Dit deden zij op basis van vignet Robin (zie Figuur 4.3). Participanten konden kiezen uit een lijst met pictogrammen die allemaal een mogelijke voorwaarde weergaven. Zo kon er bijvoorbeeld aangegeven worden dat pleegkinderen hun achternaam zouden moeten kunnen kiezen bij eenvoudige adoptie en dat kinderen altijd moeten instemmen met de eenvoudige adoptie.

Tabel 4.7 beschrijft hoe vaak elke randvoorwaarde is gekozen als belangrijk element van eenvoudige adoptie. Achternaam kiezen en instemming van het pleegkind werden het vaakst gekozen, instemming van de oorspronkelijke ouder het minst.

Figuur 4.3 Vignet Robin

De adoptie van Micha en Chantal zijn allebei heel anders. Wij zouden heel graag willen weten wat JIJ belangrijk vindt als het gaat over het adopteren van pleegkinderen. Je mag hierbij Robin in gedachten nemen. Robin is een pleegkind en we willen voor Robin adoptie mogelijk maken. Hoe moet deze adoptie eruit zien? Door de adoptie worden de pleegouders in ieder geval de 'echte' ouders van Robin, net zoals bij Micha.

Tabel 4.7 Bevestigde randvoorwaarden voor eenvoudige adoptie

Randvoorwaarde	Huidige pleegkinderen			Voormalige pleegkinderen		
	N	Aantal	Valide Percentage	N	Aantal	Valide Percentage
Achternaam zelf kunnen kiezen	18	16	89%	8	7	88%
18+ adoptie	19	15	79%	8	5	63%
Instemming pleegkind	18	16	89%	8	7	88%
Instemming oorspronkelijke ouders	18	3	17%	8	4	50%
Goede band oorspronkelijke ouders en pleegouders	17	7	41%	8	5	63%
Familielid mag adopteren	18	13	72%	8	6	75%
Pleegouders betalen alles	18	8	44%	8	2	25%
Pleegouders en ouders betalen samen	18	9	50%	8	4	50%
Adoptie terugdraaien kan	18	12	67%	8	4	50%

Noot: het aantal staat voor het aantal participanten dat deze randvoorwaarde belangrijk vond.

Na het uitvragen van de randvoorwaarden werd gevraagd of het pleegkind geadopteerd zou willen worden volgens de zelf samengestelde vorm van eenvoudige adoptie. Meer dan de helft van de (voormalige) pleegkinderen ($n = 19$) gaf aan dit wel te willen, maar er waren toch ook 7 participanten die dit niet wilden, en 3 die het niet wisten. 6 participanten hadden deze vraag niet ingevuld. In Tabel 4.8 zijn de antwoorden per groep te zien.

Tabel 4.8. *Zou je geadopteerd willen worden volgens de door jouw samengestelde adoptie?*

	Huidige pleegkinderen	Voormalige pleegkinderen	Totaal
Ja	14 / 67%	5 / 62%	19 / 66%
Nee	4 / 19%	3 / 38%	7 / 24%
Weet ik niet	3 / 14%	0 / 0%	3 / 10%
Totaal	21 / 100%	8 / 100%	29 / 100%

Positieve redenen die genoemd werden benadrukten bijvoorbeeld dat de gekozen vorm van adoptie duidelijkheid biedt of goed voelt. Ook kun je dan een band behouden met je familie, maar toch ook officieel bij het pleeggezin horen. Een huidig pleegkind zegt: *“[...] Ik vind dat elk kind in Nederland recht heeft op een gezin waar hij/zij zich gelukkig in voelt. Op het moment dat het kind bv. niet trots is of blij met zijn gezin, moet het kind een andere manier zoeken.”*

Een ander geeft aan dat *“[...] je op deze wijze bij je pleegouders hoort en zij niet ineens voor alle kosten opdraaien”*. Een voormalig pleegkind benadrukt het belang van samenspraak tussen de biologische ouders en de pleegouders: *“Omdat als het een adoptie is waarbij je 4 ouders krijgt een band tussen ouders en adoptieouders ook goed is voor het kind dat het goed en vredig gaat en goede communicatie en zonder strijd ruzie en haat.”* Dat adoptie voor sommigen nog belangrijk is na hun 18^e verjaardag blijkt uit de opmerking van een voormalig pleegkind: *“Zelfs nu zou ik dat fijn vinden. Ik ben nog steeds heel erg gebonden aan mijn pleegouders en zie ze als mijn ouders. En zou maar al te graag de connectie met mijn Vader EN zijn achternaam verbreken.”*

De participanten die negatief zijn over de adoptie volgens hun eigen model hebben daar zeer uiteenlopende redenen voor. Sommigen vinden het bijvoorbeeld niet zo belangrijk omdat ze tevreden zijn met hun huidige situatie: *“Nee, in mijn geval is dat alles niet (zo) belangrijk. Ik vind mijn situatie prima zo.”* Anderen hebben meer concrete redenen waarom ze niet geadopteerd zouden willen worden. Zo schrijft een huidig pleegkind: *“Ik wil gewoon niet geadopteerd worden, omdat dat de kans van conflict enorm vergroot. Als een derde partij, een professional, dus een voogd, de baas is, kan het kind beschermd blijven. Ik ben voorstander van alle pleegkinderen onder bescherming van een voogd en het gezag bij de voogd.”*

Ook roept de vragenlijst weerstand op bij een tegenstander van adoptie. Deze participant wilde opnieuw benadrukken dat ze in het algemeen tegen adoptie is en daarom het ook niet goed vond dat ze randvoorwaarden moest noemen: *“Ik vind het een schandig plan en een hele slechte vragenlijst met name bij de laatste 'casus' waarbij geen ruimte is om aan te geven dat je tegen die hele adoptie bent.”*

Resultaten van de interviews

Aan de geïnterviewden werd uitgelegd wat eenvoudige adoptie betekent en gevraagd wat ze hiervan vonden. Daarbij werd vooral nadruk gelegd op het volgens de wet hebben van drie of

vier ouders. Uit de antwoorden komt de diversiteit van de groep sterk naar voren. Daar waar sommige (voormalige) pleegkinderen duidelijk verwoordten dat zij deze vorm van adoptie graag hadden gewild of zelfs nu nog zouden willen: *“Ik vind dat echt ideaal”* (voormalig pleegkind, 22), *“Ja, ik zou dat wel fijn vinden als ik dan inderdaad nog wel hun als ouders heb en dan gewoon beide”* (huidig pleegkind, 16), reageren andere (voormalige) pleegkinderen verward: *“Ik snap het eigenlijk ook niet zo goed als ik eerlijk ben want dat vroeg ik mij sowieso al af toen ik die vragenlijst invulde van waarom zou je vier ouders willen, waarom?”* (voormalig pleegkind, 23a) of afkeurend: *“Het gaat meer om het emotionele stuk en ik denk dat juridische stuk is weer heel belangrijk voor ouders en dan denk ik over wie gaat het weer? Het gaat weer eens over de ouders...”* (voormalig pleegkind, 39).

Hoewel verschillende (voormalige) pleegkinderen duidelijk maken dat deze vorm van adoptie voor hen persoonlijk niet wenselijk is, blijkt dat zij regelmatig beredeneren dat dit voor een ander pleegkind wel wenselijk zou kunnen zijn: *“Maar ik kan me ook voorstellen dat het in bepaalde situaties ook wel weer handig kan zijn. Of ja, dat mensen er wel behoefte aan zouden hebben.”* (voormalig pleegkind, 19). Maatwerk is daarmee een regelmatig terugkerend thema in de interviews: *“Ja ik vind het hele adoptieplan wat ik gelezen heb maatwerk.”* (voormalig pleegkind, 23a); *“Ik vind dat heel erg individueel bepaald zou moeten worden.”* (voormalig pleegkind, 29); *“Het kan wel met maatwerk en dat is helemaal niet zo ingewikkeld. Het gaat alleen om van welke tijd wil je daarvoor nemen en wat wil je daarin investeren?”* (voormalig pleegkind, 29).

Dat maatwerk belangrijk is, komt eveneens duidelijk naar voren bij het bespreken van de verschillende randvoorwaarden die werden voorgelegd.¹⁶³ Net zoals in de vragenlijst vonden de meeste geïnterviewde (voormalig) pleegkinderen dat, wanneer wordt overgegaan tot eenvoudige adoptie, het pleegkind zelf de eigen achternaam zou moeten kunnen kiezen: *“Maar dan zou ik inderdaad wel gewoon echt mijn eigen keuze willen kunnen maken daarin.”* (huidig pleegkind, 16). Voor sommigen zou dat betekenen dat ze de naam van hun oorspronkelijke ouders blijven behouden: *“Mijn pleegouders zijn ook niet getrouwd. Dus we hebben allemaal een andere achternaam, dus op zich is het niet heel erg.”* (huidig pleegkind, 16), voor anderen dat zij de achternaam van hun pleegouders overnemen. Een aantal geïnterviewden pleit echter voor een dubbele achternaam, omdat er anders te veel druk op het kind komt te liggen: *“Ik vind niet dat het op de schouders van het kind terecht moet komen. Maar ik vind absoluut dat ze erbij betrokken moeten worden. Maar ik vind het ook te veel om dan tegen het kind zeggen: nou kies, maar welke wil je?”* (voormalig pleegkind, 23b). Wat opvalt is dat de meerderheid van de (voormalige) pleegkinderen bij de keuze voor een achternaam regelmatig sprak over anderen en niet over zichzelf. Ook komen de meest uiteenlopende casussen voorbij: *“Wat ik wel kan voorstellen is als bijvoorbeeld een kind*

¹⁶³ Tijdens de interviews met (voormalig) pleegkinderen zijn zeven randvoorwaarden besproken; instemming van betrokkenen, keuze achternaam, duur plaatsing in gezin, juridisch ouderschap, 18+ adoptie, adoptie door opa's en oma's en de mogelijkheid tot het terugdraaien van de eenvoudige adoptie.

criminele ouders heeft, zoals een Holleeder dat je denkt ik wil een andere achternaam. Net zoals je ook geen Hitler wil heten van je achternaam.” (voormalig pleegkind, 19).

De instemming van het kind was tevens een thema dat uitgebreid aan bod kwam. Een deel van de geïnterviewden vindt het vragen om instemming aan het kind te belastend: *“Nee, die doet wat zijn ouders willen, [...] die is loyaal, want die is veel te bang. Je bent al een keer verlaten door je ouders, dus je wil dat niet nog een keer.”* (voormalig pleegkind, 39); *“Ik had waarschijnlijk zelf ook niet willen kiezen tussen mijn vaders familie, mijn moeders familie en de pleegfamilie. [...] en dat je daarmee het kind ook in een positie zet waar zij in hun hoofd moeten kiezen voor hun biologische familie of een pleegfamilie.”* (voormalig pleegkind, 25); *“Misschien weet dat kind heus wel diep in zijn hart dat dat beter is en veiliger is, maar die wilt niet zijn biologische ouders kwetsen. [...] Je kan een kind dat gewoon niet vragen.”* (voormalig pleegkind, 19). 1 voormalig pleegkind benadrukte daarom het belang van een onafhankelijk persoon in deze keuzes: *“Ik denk niet dat het kind zelf of iemand van de betrokkenen zelf de juiste persoon is om die beslissing te nemen, want de pleegouders zullen eigenlijk altijd die beschermende behoefte hebben en de biologische ouders, die zullen altijd zeggen, ja, maar ik wil over het kind beslissen, want het is mijn kind.”* (voormalig pleegkind, 19). Hoewel de meerderheid instemming van het kind noodzakelijk achtte, was er grote verdeeldheid vanaf welke leeftijd deze instemming verplicht zou moeten zijn. Een aantal (voormalige) pleegkinderen gaf een concrete leeftijd op: *“Ik denk tussen uhm... zes en acht kunnen kinderen het al.”* (huidig pleegkind, 15), terwijl anderen dit liever zouden laten afhangen van de mentale leeftijd van het kind: *“Ik denk dat daar ook naar gekeken moet worden dat ben je daar geestelijk al aan toe of niet?”* (voormalig pleegkind, 23a).

Het adopteren na het achttiende levensjaar zou volgens de meeste (voormalige) pleegkinderen tevens een optie moeten zijn binnen eenvoudige adoptie: *“Dus wat dat betreft vind ik ook dat na je 18e die optie er zou moeten zijn.”* (voormalig pleegkind, 29). Verschillende voormalige pleegkinderen geven zelfs aan dat zij dat nu nog zouden willen: *“Ik zou nu ook nog eenvoudig geadopteerd willen worden als dat voorbij 18 zou mogen.”* (voormalig pleegkind, 23b); *“Het is nog steeds wel iets wat ik misschien zou willen.”* (voormalig pleegkind, 25). Opvallend is ook dat, hoewel de meerderheid geen situatie kan bedenken dat dit wenselijk is, zelfs adoptie door opa's en oma's tot de mogelijkheden moet behoren: *“Ja, ik zou niet weten waarom, mijn opa en oma moeten adopteren terwijl ik al hun officiële familie ben, dat vind ik een beetje onlogisch, maar ja wat ik zeg als iemand daar echt gelukkig van wordt.”* (voormalig pleegkind, 23a). Als er uiteindelijk wordt overgegaan tot eenvoudige adoptie, is het voor de meerderheid van de (voormalige) pleegkinderen belangrijk dat een pleegkind deze adoptie kan terugdraaien: *“Ja, want ik ben voor wat het beste is voor het kind en als dan het beste is voor het kind om weer terug naar de biologische ouders te gaan dan vind ik niet dat dat een probleem zou moeten zijn.”* (voormalig pleegkind, 25). Een enkeling betwijfelt echter of deze mate van keuzevrijheid niet te ver gaat: *“Ik denk dat als je eenmaal de keuze maakt dat je dan daar misschien ook wel bij moet blijven.”* (huidig pleegkind, 16).

Los van het voor- of tegenstander zijn van eenvoudige adoptie en hun mening over de bijbehorende randvoorwaarden, werd de geïnterviewde (voormalig) pleegkinderen ook gevraagd naar de voor- en nadelen van het uitbreiden van het juridisch ouderschap naar drie of zelfs vier ouders. Soms worden hele praktische voordelen genoemd, zoals door dit huidige pleegkind: *“Als bijvoorbeeld je biologische ouders het heel druk hebben. Dan kan je altijd met je adoptieouders iets doen. Dat gaat ook de andere kant op, het zijn een soort van de reserveouders. Voor als je een ouder ergens voor nodig hebt, heb je altijd wel een ouder beschikbaar. Bijvoorbeeld... het kan zijn een activiteit, maar het kan ook zijn, als je ergens naartoe moet, bijvoorbeeld als je een auto nodig hebt. In dat geval lijkt het mij wel fijn bijvoorbeeld om vier ouders te hebben.”* (huidig pleegkind, 15). Andere praktische voordelen die (voormalige) pleegkinderen zien in het uitbreiden van het juridisch ouderschap zijn het hebben van meer verschillende personen die je om informatie kunt vragen. Andere voordelen die worden genoemd, liggen veel meer op het relationele vlak. Zo geven enkele (voormalige) pleegkinderen aan dat deze uitbreiding van juridisch ouderschap een loyaliteitsconflict had kunnen verhelpen: *“Ik had het fijn gevonden, want zeker naar mijn naar mijn moeders familie toe had ik het moeilijk gevonden om te zeggen dat ik nu niet meer naar mijn zeggen gezien word als het kind van mijn moeder.”* (voormalig pleegkind, 25); *“Er zijn gezinnen die net zoals wij dan buiten de boot vallen. Ik denk ook dat er gezinnen zijn waarbij de kinderen wellicht al op een net wat latere leeftijd uit huis gaan die een band hebben echt daadwerkelijk met hun biologische ouders, maar ook een hele sterke band opbouwen met hun pleegouders. Vreselijk als je dan moet kiezen. [...] Ik denk dat dat een uitkomst kan zijn om dan niet te hoeven kiezen. Dat lijkt me heel mooi.”* (voormalig pleegkind, 23b). Een ander voormalig pleegkind noemt dat zij zich meer gesteund zou hebben gevoeld met de uitbreiding van juridisch ouderschap: *“Ik zou het juist fijn vinden. Meer het idee van meer mensen die achter me staan of om terug te vallen.”* (voormalig pleegkind, 22).

Daar waar de één een praktisch argument als voordeel noemt, noemt de ander het juist als nadeel, wat opnieuw de diversiteit en het belang van maatwerk benadrukt. Zo vertelt een pleegkind dat het hebben van meerdere ouders het risico op conflicten alleen maar vergroot: *“Ja maakt het alleen maar nog meer reden voor ruzie, denk ik dan”* (huidig pleegkind, 15). Een ander nadeel waarover een aantal (voormalige) pleegkinderen sprak, is dat het lastig uitleggen wordt aan de buitenwacht hoe je familie eruit ziet: *“Ja ook om het uit te leggen aan andere mensen hè want soms moet je dingen vertellen en dan zitten mensen je aan te kijken en dan als je het zelf nog niet zo goed weet.”* (voormalig pleegkind, 23b).

Samenvattend blijkt er geen ‘one size fits all’ benadering te passen op het concept eenvoudige adoptie. Wat het ene (voormalig) pleegkind als voordelig of noodzakelijk ziet, kan voor een ander (voormalig) pleegkind precies tegengesteld zijn. Dit hangt mede af van de persoonlijke situatie en omstandigheden waarin het betreffende kind verkeerd.

4.8 Uitkomsten geadopteerde (voormalig) pleegkinderen

De geadopteerde jongere die meedeed aan dit onderzoek en qua leeftijd bij de huidige pleegkinderen paste, gaf aan het fijn te vinden om nu echt onderdeel te zijn van het adoptiegezin met brusjes, en dat de adoptieouders alles bepalen en betalen. Het maakte de jongere niet uit dat de banden met de oorspronkelijke ouders waren doorgesneden. De jongere vond dat de uitgebreide manier van eenvoudige adoptie van Chantal positief was, omdat ze er dan bij hoort en dat deze adoptie vergelijkbaar is met de eigen (sterke) adoptie. De minder uitgebreide adoptie van Micha bracht twijfel, met name omdat je oorspronkelijke thuis wellicht niet veilig is. De jongere vond het belangrijk dat er bij eenvoudige adoptie de mogelijkheid is om je eigen achternaam te kiezen en om door familie geadopteerd te worden. Ook de goedkeuring van het pleegkind zelf én de goedkeuring van de ouders zijn van belang. Daarnaast is het belangrijk dat de pleegouders alles betalen en is 18+ adoptie wenselijk.

De twee geadopteerde volwassenen die meededen aan dit onderzoek en qua leeftijd bij de voormalige pleegkinderen pasten hadden zeer wisselende ervaringen. De oudste van de twee was geadopteerd in een periode dat dit meer taboe was en gaf aan als kind niet echt het idee te hebben gehad dat er nog een andere vader en moeder waren. Deze participant had dan ook wat meer negatieve ervaringen en gaf aan dat met name het doorsnijden van de banden met de oorspronkelijke ouders niet fijn was. Ook het dragen van een andere achternaam werd niet als positief ervaren. Als reactie op het eerste vignet vond deze participant dat de beperkte manier van eenvoudige adoptie van Micha een goede optie was. De participant had dit zelf ook wel gewild en door deze manier van adoptie dan vermoedelijk meer contact kunnen houden met haar biologische moeder. Het vignet van Chantal werd minder positief ontvangen, omdat het kunnen behouden van de achternaam van de biologische ouder ook een *“erkenning van mijn bestaansrecht”* is. De participant vond het belangrijk dat het bij eenvoudige adoptie mogelijk is om je eigen achternaam te kiezen, dat de adoptie teruggedraaid kan worden indien nodig, dat er een goede band is tussen de ouders, dat het kind het zelf goed vindt en dat zowel de pleegouders als oorspronkelijke ouders voor het kind betalen. Op deze manier zou de participant ook zelf wel geadopteerd willen zijn; er is dan *“geen taboe, open communicatie, respect voor alle partijen”*.

De andere geadopteerde participant die qua leeftijd bij de voormalig pleegkinderen hoorde, was geadopteerd door familie. Deze participant gaf aan dat de adoptie volgens vignet Micha een goede oplossing kon zijn: *“Het kind wordt niet 'afgepakt' maar krijgt een bonus set aan verantwoordelijke volwassenen erbij.”* De adoptie volgens het vignet van Chantal zou kunnen werken als een pleegkind de pleegouders als primaire ouders ziet en de oorspronkelijke ouders meer als bonusset. De participant gaf aan het belangrijk te vinden dat 18+ pleegkinderen kunnen worden geadopteerd en dat het pleegkind zelf akkoord gaat met de adoptie en de achternaam kan kiezen. Daarnaast vond deze participant het belangrijk dat adoptie door familie mogelijk wordt en de adoptie indien nodig kan worden teruggedraaid.

4.9 Uitkomsten oorspronkelijke ouders

4.9.1 Achtergrondkenmerken oorspronkelijke ouders

Omdat slechts 4 vragenlijsten van oorspronkelijke ouders geschikt waren voor analyse, worden de achtergrondkenmerken van deze groep iets globaler besproken zodat de privacy van de participanten gewaarborgd blijft. De 4 deelnemers waren drie vrouwen en één man in de leeftijd van 32 tot 50 jaar die een kind hadden tussen 9 en 11 jaar dat uit huis geplaatst was. Twee kinderen waren vanaf hun geboorte uit huis geplaatst op basis van een gezagsbeëindigende maatregel en twee kinderen waren sinds een aantal jaren uit huis geplaatst op basis van een ondertoezichtstelling.

4.9.2 Sterke adoptie

Resultaten van de vragenlijsten

Ook aan oorspronkelijke ouders is gevraagd in hoeverre zij het gehad hebben over adoptie en zij adoptie als een mogelijkheid zien. 3 ouders geven aan dat ze het er niet over hebben gehad en dat ze het ook niet zouden willen. 1 ouder waarvan het gezag beëindigd is door middel van een gezagsbeëindigende maatregel geeft aan het met de pleegzorgbegeleider besproken te hebben en geeft aan op lange termijn wel voor een mogelijke adoptie te zijn. Dan zou het voor het kind duidelijk zijn dat het helemaal bij het pleeggezin hoort en het biedt het kind betere kansen, aldus deze ouder. Zo heeft het kind dan ook recht om te erven van de pleegouders. De andere ouder met een gezagsbeëindigende maatregel wil niet het risico lopen om het kind kwijt te raken 'ze is en blijft onze dochter' en wil daarom geen adoptie. De 2 oorspronkelijke ouders waarvan hun kind(eren) onder toezicht is/zijn gesteld gaven aan dat ze in de toekomst weer zelf voor hun kind willen gaan zorgen en één van hen geeft daarbij ook aan het kind niet kwijt te willen raken.

Resultaten van de interviews

2 oorspronkelijke ouders namen deel aan een interview over (eenvoudige) adoptie. Ook bij deze doelgroep werd het interview gestart met de vraag welke associatie de oorspronkelijke ouder heeft bij de term sterke adoptie. Beide ouders waren goed op de hoogte van de betekenis van sterke adoptie. De ene ouder kende verschillende volwassenen uit haar omgeving die over waren gegaan tot adoptie. Ook vertelde zij dat voor haar eigen kind(eren) sprake is geweest van adoptie, maar dat zij dit geen optie vond. Van de andere ouder was het eigen kind op jonge leeftijd al geadopteerd. Duidelijk is dat zijzelf geen voorstander van sterke adoptie is: "*De maakbaarheid van een gezin heeft zijn grenzen en [...] adoptie in de huidige vorm die moet gewoon stoppen. Ook interlandelijke adoptie.*" (ouder 1).

4.9.3 Eenvoudige adoptie

Resultaten van de vragenlijsten

Ook aan de oorspronkelijke ouders zijn de drie vignetten voorgelegd die nagenoeg gelijk waren aan de vignetten voor de andere doelgroepen. De voorwaarden waar oorspronkelijke ouders voor konden kiezen om hun ideale vorm van eenvoudige adoptie samen te stellen waren gelijk aan de voorwaarden waaruit voormalige pleegkinderen konden kiezen.

Ten aanzien van het eerste vignet van Micha, een zeer beperkte vorm van eenvoudige adoptie, gaven drie oorspronkelijke ouders aan dat ze vonden dat deze vorm van adoptie niet mogelijk zou moeten zijn. 2 gaven als reden op dat ze het verschil niet zagen met de situatie nu en één ouder gaf aan dat hun kind maar '1 echte papa en mama heeft'. 1 oorspronkelijke ouder vond dat deze adoptie wel moest kunnen, maar gaf hier verder geen reden voor.

Bij het tweede vignet van Chantal, met een meer uitgebreide vorm van eenvoudige adoptie, reageerden 2 van de 3 ouders die de adoptie van Micha niet positief vonden opnieuw negatief. Zolang de oorspronkelijke ouders nog contact hebben met het kind wordt het alleen maar moeilijker, geeft één van de ouders aan. De derde ouder vindt deze optie echter beter dan de eerste optie. De veranderingen (zoals naamsverandering) die bij oorspronkelijke ouders emoties kunnen oproepen zijn in deze vorm ook mogelijk en de wensen van het kind kunnen dan voorop staan. Na het lezen van de beperkte en de meer uitgebreide vorm van eenvoudige adoptie vroegen we ook oorspronkelijke ouders om zelf een samenstelling te maken van randvoorwaarden voor eenvoudige adoptie. Slechts 2 ouders vulden bij alle randvoorwaarden in of ze het belangrijk vonden of niet. 1 ouder vinkte een paar opties aan en de vierde ouder liet dit stuk leeg. Op basis van de zeer lage respons is het bijna onmogelijk om conclusies te trekken uit dit deel van de vragenlijst. Zeer voorzichtig kan gesteld worden dat er overeenstemming was met betrekking tot de volgende randvoorwaarden: de adoptie moet geëvalueerd worden; er moet een contactregeling zijn; na een verblijf van 1 jaar mag er nog geen adoptie plaatsvinden; instemming van het pleegkind is nodig; instemming van de oorspronkelijke ouder(s) is nodig; er moeten afspraken gemaakt worden over het contact tussen ouders en pleegouders.

Na het uitvragen van de randvoorwaarden werd gevraagd of oorspronkelijke ouders zouden willen dat hun kind geadopteerd wordt door de pleegouders volgens hun zelf samengestelde vorm van eenvoudige adoptie. 1 ouder geeft aan dat wel te willen, maar is tegelijkertijd tegen deze nieuwe vorm van adoptie. Een andere ouder geeft aan het niet te willen en is ook tegen de invoering van de nieuwe adoptievorm.

Resultaten van de interviews

Aan de geïnterviewde oorspronkelijke ouders werd uitgelegd wat eenvoudige adoptie betekent en gevraagd wat ze hiervan vonden. Daarbij werd gevraagd hoe deze nieuwe vorm

van adoptie zou zijn voor pleegkinderen, pleegouders en voor hun eigen persoonlijke situatie. Wat betreft de persoonlijke situatie gaf 1 ouder aan dat eenvoudige adoptie niet wenselijk zou zijn geweest: *“Voor mezelf persoonlijk dat ik daar heel verdrietig van zou zijn geworden, want het betekent op deze manier lukt het niet met jou als gezag.”* (ouder 2). De andere ouder vertelde niet zozeer wat het voor haar persoonlijk zou hebben betekend maar bleef algemener: *“Nee. Ik denk dat als pleegzorg goed geregeld is dan heb je toch geen adoptie nodig?”* (ouder 1). Wel nuanceerde zij deze mening door te stellen dat eenvoudige adoptie een betere vorm van adoptie zou zijn dan sterke adoptie.

Hoewel beide ouders eenvoudige adoptie persoonlijk niet wenselijk vinden, benoemen zij wel enkele voordelen voor het pleegkind: *“Dan weet een kind altijd waar die vandaan komt. Hij kan er contact mee hebben. Hij blijft in de oude familie.”* (ouder 1). En voor pleegouders en oorspronkelijke ouders: *“Ja misschien is het ook gewoon handig met handtekeningen en dat soort dingen. Dat er geen geharrewar is over ID-kaarten en dat soort dingen? Dat het wat praktischer is, kan ik me ook voorstellen.”* (ouder 2).

Ook in de interviews met oorspronkelijke ouders werden verschillende randvoorwaarden besproken¹⁶⁴. Net zoals de oorspronkelijke ouders in de vragenlijst vonden beide geïnterviewde ouders dat, wanneer wordt overgegaan tot eenvoudige adoptie, instemming van alle betrokkenen noodzakelijk is: *“Maar ja, het heeft alleen maar kans van slagen als mensen meewerken.”* (ouder 2). En dan specifiek instemming van het kind: *“Ja dat en met name het kind.”* (ouder 1); *“Als het kind het er niet mee eens is, denk ik dat dat een garantie is voor problemen.”* (ouder 2). Op welke leeftijd kinderen in staat zijn om mee te beslissen in eenvoudige adoptie blijkt ook voor oorspronkelijke ouders lastig te duiden en is maatwerk het terugkerend thema: *“Als ik naar mijn eigen kinderen kijk dan gaat het voor elke leeftijd.”* (ouder 2); *“Ligt ook wel aan kind [...] en uiteraard kunnen ze niet alle consequenties overzien, maar dat kan geen mens.”* (ouder 1). Dat maatwerk van belang is, blijkt ook uit de bespreking van de overige randvoorwaarden. Bij onderhoudsplicht moet er volgens beide geïnterviewde ouders gekeken worden in hoeverre ouders (zowel oorspronkelijke als adoptie) de financiële lasten kunnen dragen: *“Ik kan me in sommige dingen voorstellen dat eigen ouders niks hebben, of weinig. Je moet daar toch wat soepel in zijn. [...] Maar ik zou het altijd af laten hangen van de financiële situatie van beide ouderparen”* (ouder 1); *“Ja daar moeten ze afspraken over maken, want dat kan heel erg afhangen van de mogelijkheden.”* (ouder 2). Ook adoptie door opa's en oma's zou een optie moeten kunnen zijn en per geval beoordeeld moeten worden: *“Klinkt fijn. Ja, ik weet niet zo goed of dat echt nodig is, hè? Dat kan, het is maar net wat voor gevoel iemand ervan krijgt of dat toegevoegde waarde heeft, want het is al eigen.”* (ouder 2). Hoewel de andere oorspronkelijke ouder twijfelt aan de motieven van familie die over wil gaan tot adoptie: *“Dan gaat het denk ik alleen maar over de zekerheid van die opa en oma.*

¹⁶⁴ Tijdens de interviews met oorspronkelijke ouders zijn vijf randvoorwaarden besproken; instemming van betrokkenen, onderhoudsplicht, erven, 18+ adoptie en de adoptie door opa's en oma's.

Wat voegt het toe [...] waarom zou je dat met een contractje of wettelijk papiertje moeten testen?" (ouder 1). Over erven zijn beide ouders minder uitgesproken: "Ik denk dat ik daar niks over kan zeggen." (ouder 2). De laatste randvoorwaarde over 18+ adoptie is ook minder makkelijk te beantwoorden voor ouders: "Tenzij je goed nadenkt en denk nou, deze ouders zijn heel rijk." (ouder 1). Hier leggen zij dan ook een beperking op aan de uitgebreidheid van eenvoudige adoptie: "Nou, Ik weet niet of het mooi zou zijn als die optie er is. Je kunt in het oneindige mensen tegemoet komen [...] maar dat is misschien ook niet zo verstandig. Je kunt ook gewoon denken van het is zoals het is. Ik ben nou eenmaal daar geboren en ik maak wat van mijn leven terwijl ik daar ben opgegroeid bijvoorbeeld met deze ervaringen." (ouder 2).

Samenvattend zijn beide ouders voor hun persoonlijke situatie geen voorstander van eenvoudige adoptie, maar kunnen zij situaties bedenken waarin dit wel wenselijk zou kunnen zijn. 1 van de ouders gaf nog mee dat als eenvoudige adoptie toch ingevoerd zou worden, zij het wel heel belangrijk vindt dat oorspronkelijke ouders gehoord worden: *"Ik zou sowieso gehoord willen worden. En als dat op die manier kan dan denk ik dat ik daar blij mee zou zijn. Maar dat zou de pijn verzachten in plaats van dat het een opluchting zou zijn."* (ouder 2). Dit sluit aan bij eerdere bevindingen dat oorspronkelijke ouders zich weinig gehoord voelen in het proces rondom pleegzorg.

4.10 Tussenconclusie

Uit het empirische deel van deze studie blijkt dat zowel (voormalige) pleegkinderen, als geadopteerde pleegkinderen en oorspronkelijke ouders zeer gevarieerd reageren op sterke en eenvoudige adoptie. Daar waar de één adoptie als een mooie oplossing ziet, ziet de ander het als een hele slechte keuze en daar waar de één zich thuis voelt en daarom niet geadopteerd hoeft te worden wil de ander juist wel geadopteerd worden omdat het past bij het gevoel van thuishoren. Daarnaast is duidelijk geworden dat dat wat je voor jezelf wilt niet altijd hetzelfde hoeft te zijn als datgene wat je een ander gunt. Vaker zien we een patroon waarbij de participanten aangeven het zelf niet per se te willen, maar wel van mening zijn dat een ander vrij zou moeten zijn om het te kiezen. Ten slotte is duidelijk dat de eenvoudige adoptie in de minst uitgebreide vorm soms verwarring kan oproepen, want wat is nu nog precies het verschil met de huidige situatie?

Van belang om nog te noemen is dat de oorspronkelijke ouders een bijzondere en kwetsbare groep vormen die zich weinig gehoord voelt. Dit komt tot uiting in de beperkte hoeveelheid reacties, maar met name ook in het beperkte aantal afgemaakte vragenlijsten. Daarnaast bevestigen de opmerkingen in de vragenlijst en de verhalen in de interviews dit beeld.

5. Conclusies

5.1 Introductie

Dit onderzoek richt zich op eenvoudige adoptie van pleegkinderen. Dat is een vorm van adoptie waarbij het juridisch ouderschap van de oorspronkelijke ouders in stand blijft, terwijl tegelijkertijd juridisch ouderschap voor de adoptieouders ontstaat. Uit WODC-onderzoek uit 2019 volgt dat het invoeren van (een vorm van) eenvoudige adoptie het overwegen waard is. Het empirische gedeelte van dat onderzoek bestond hoofdzakelijk uit onderzoek onder pleegouders. In aanvulling daarop beoogt dit onderzoek de visie van pleegkinderen – dat wil zeggen zowel huidige, voormalige, als geadopteerde pleegkinderen – en oorspronkelijke ouders in kaart te brengen. Het doel is om de kennis over eenvoudige adoptie te vergroten, zodat beleidsmakers en de wetgever een goed onderbouwde beslissing kunnen nemen met betrekking tot het al dan niet mogelijk maken van eenvoudige adoptie van pleegkinderen in Nederland.

In dit onderzoek is door middel van literatuuronderzoek de huidige (juridische) positie van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders geschetst. Daarnaast zijn de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en oorspronkelijke ouders die uit het eerdere WODC-onderzoek naar voren komen, beschreven. Door middel van empirisch onderzoek, op basis van vragenlijsten en interviews is vervolgens nagegaan wat huidige pleegkinderen, voormalige pleegkinderen, geadopteerde pleegkinderen en oorspronkelijke ouders vinden van eenvoudige adoptie. Hoe kijken zij aan tegen eenvoudige adoptie? Wat zijn de mogelijke voor- en nadelen? Hebben huidige pleegkinderen die langdurig in een pleeggezin verblijven hieraan behoefte? Zo ja, wat zijn belangrijke randvoorwaarden? Zo nee, waarom willen zij dit niet?

Samenvattend kan gesteld worden dat dit onderzoek naar eenvoudige adoptie geen eenduidige antwoorden heeft opgeleverd. Er blijkt een grote variatie te bestaan in meningen, behoeften en wensen van de betrokkenen. Deze variatie wordt hieronder per onderwerp besproken. Het gebrek aan duidelijke antwoordpatronen is deels het gevolg van geringe aantallen participanten. Deze en andere beperkingen van het onderzoek worden beschreven en tevens worden punten benoemd die, in toekomstig onderzoek naar eenvoudige adoptie, verbeterd zouden kunnen worden.

5.2 De huidige (juridische) positie van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders

Het huidige jeugdbeschermingsrecht is erop gericht te zorgen dat kinderen zoveel mogelijk bij hun eigen ouders kunnen opgroeien, met waar nodig vrijwillige of gedwongen ondersteuning. Het uitgangspunt is dat ouders zelf hun kinderen opvoeden, maar waar ouders dit niet kunnen en de geboden hulp niet aanvaarden, kan de overheid gedwongen hulp inzetten. Het kan daarbij gaan om gedwongen hulp in de vorm van een ondertoezichtstelling, waarbij het kind thuis woont en een gezinsvoogdijwerker de ouders ondersteunt, tot een maatregel van uithuisplaatsing waarbij het kind voor korte of langere tijd niet thuis maar in een pleeggezin

woont. Wanneer na verloop van tijd blijkt dat het perspectief van het kind niet langer bij de oorspronkelijke ouders ligt, komt de vraag aan de orde of het gezag van de oorspronkelijk ouders beëindigd moet worden en vervolgens ook de vraag of de voogdij over het kind bij de Gecertificeerde Instelling of de pleegouders komt te liggen.

Onder het huidige recht zijn er voor pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen twee mogelijkheden om de feitelijke gezinsband die ze met het pleegkind hebben opgebouwd juridisch vorm te geven: pleegoudervoogdij of adoptie. Deze mogelijkheden bestaan alleen als het gezag van de oorspronkelijke ouders door de rechter is beëindigd. Het grote verschil tussen beide maatregelen is dat bij pleegoudervoogdij de beslissingsbevoegdheid bij de pleegouders komt te liggen, maar het kind juridisch gezien deel uit blijft maken van de oorspronkelijke familie, terwijl bij adoptie de juridische band met de oorspronkelijke ouders en hun familie wordt verbroken. Daarnaast houdt de pleegoudervoogdij op als het pleegkind 18 jaar is geworden, omdat het kind op dat moment volwassen wordt, terwijl de juridische band met de oorspronkelijke ouders en hun familie een levenslange band is. Als sprake is van adoptie door de pleegouders krijgen zij het gezag en nemen ze de plaats in van de oorspronkelijke ouders. Het kind krijgt hierdoor een levenslange juridische band met de adoptieouders en hun familie.

In de praktijk komt adoptie door pleegouders heel weinig voor en is pleegoudervoogdij evenmin de standaard. Dit komt deels door het wegvallen van ondersteuning aan de pleegouders als zij de verantwoordelijkheid voor het pleegkind op zich nemen. Wanneer de pleegouders de pleegoudervoogdij op zich nemen, is de Gecertificeerde Instelling niet langer bij het pleegkind betrokken. De verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding ligt nu bij de pleegouders, maar ze kunnen nog wel een beroep doen op de begeleiding van de pleegzorgbegeleider. Daarnaast houden ze recht op pleegvergoeding. De pleegouders worden echter wel zelf verantwoordelijk voor het contact tussen hun pleegkind en de oorspronkelijke ouders en ze moeten zelf de zorg regelen die hun pleegkind nodig heeft. Wanneer de pleegouders het pleegkind adopteren, valt de begeleiding van de pleegzorgaanbieder weg en zijn de pleegouders (adoptieouders) op zichzelf aangewezen. Ze hebben geen recht meer op pleegvergoeding (wel op kinderbijslag) en ze zijn zelf geheel verantwoordelijk voor het geadopteerde kind.

Vanuit het kinderrechtenperspectief spelen in de context van alternatieve zorg voor kinderen die niet thuis kunnen opgroeien de rechten *continuïteit*, *identiteit* en *participatie* een grote rol. Er moet voor een kind gezocht worden naar een plek waar een kind bestendig kan opgroeien en waarbij de continuïteit voor het kind wordt gewaarborgd zodat het weet waar het aan toe is en zich kan hechten. Daarbij is het ook van belang niet te miskennen dat de oorspronkelijke ouders en broertjes en zusjes belangrijk zijn voor de identiteitsontwikkeling van het kind. Dit vergt in ieder geval dat het kind weet wie de biologische ouders en broertjes en zussen zijn, maar ook dat het daar een band mee kan ontwikkelen of in stand kan houden.

Daarnaast omvat het behoud van identiteit ook personen die daadwerkelijk voor het kind zorgen en met wie het kind daadwerkelijk opgroeit. Het recht op participatie van het kind betekent dat het betrokken wordt bij beslissingen die het kind aangaan op een manier die bij de ontwikkeling van het kind past. Zowel in het huidige recht als bij het ontwikkelen van nieuwe rechtsfiguren in de context van langdurige pleegzorg, moeten deze kinderrechten leidend zijn.

5.3 Hoe kijken betrokkenen tegen eenvoudige adoptie aan (vragen 3, 4 & 5)?

Een belangrijk doel van deze studie was om te achterhalen hoe de betrokkenen aankijken tegen eenvoudige adoptie. Dit leverde een gevarieerd beeld van meningen op. Zowel huidige als voormalige pleegkinderen reageerden in verhouding minder positief op de meest eenvoudige vorm van eenvoudige adoptie (vignet Micha; zie Figuur 4.1) dan op de meer uitgebreide vorm (vignet Chantal; zie Figuur 4.2). Participanten gaven bijvoorbeeld aan dat er weinig verschil is tussen de situatie van een pleegkind nu en de situatie in de meest eenvoudige manier van eenvoudige adoptie. Deze vorm heeft voor hen niet echt meerwaarde en lost daarmee als het ware geen problemen op. Toch gaven 8 van de 34 (voormalige) pleegkinderen aan dat ze wel op deze manier geadopteerd zouden willen worden. Daarmee is de meest simpele manier van eenvoudige adoptie wellicht voor enkelen geschikt. Als argument voor deze vorm werd genoemd dat je er als pleegkind meer bij gaat horen. De vraag is uiteraard of eenvoudige adoptie op de minst uitgebreide manier dit emotionele gemis ook daadwerkelijk gaat oplossen.

De meer uitgebreide vorm van adoptie leverde meer positieve reacties op. Voor enkele (voormalige) pleegkinderen vormden de extra regelingen, zoals het kunnen krijgen van de achternaam van de pleegouders, een positieve toevoeging. Tegelijkertijd waren er ook negatieve reacties op deze vorm van adoptie. De argumenten varieerden van het argument dat je ouders altijd je ouders blijven tot het nut niet inzien van het veranderen van je achternaam.

De drie geadopteerde pleegkinderen die meededen aan het vragenlijstonderzoek waren positief over eenvoudige adoptie, maar alle drie op een andere manier. Daar waar de één het belangrijk vond om het op de meest eenvoudige manier te doen, zodat de banden met de oorspronkelijke ouders niet volledig verbroken hoeven te worden, vroeg de ander zich af of dit niet een gevaar in zich draagt als het thuis niet veilig is. De derde participant benoemde expliciet dat het afhangt van de situatie: welke ouders zijn meer je primaire ouders? De andere ouders vormen dan je 'bonusset'.

De vier oorspronkelijke ouders die meegedaan hebben met het vragenlijstonderzoek reageerden eveneens gevarieerd op de vignetten. Twee ouders noemden, net als sommige pleegkinderen, dat de meest eenvoudige vorm eigenlijk niet van de huidige pleegvorm te onderscheiden is. De meer uitgebreide vorm van eenvoudige adoptie riep bij hen echter ook

weerstand op. Eén oorspronkelijke ouder gaf daarentegen aan de uitgebreide vorm meer waardevol te vinden, omdat het hierdoor meer mogelijk is bij het kind aan te sluiten.

Samenvattend kan worden geconstateerd dat er variatie is in de manier waarop de betrokken (voormalige) pleegkinderen en oorspronkelijke ouders tegen eenvoudige adoptie aankijken. Veel participanten vinden een uitgebreidere vorm van eenvoudige adoptie, dat wil zeggen een vorm van adoptie waaraan meer rechtsgevolgen zijn verbonden, iets waardevoller en begrijpelijker dan een vorm waarbij het de vraag is wat het verschil is met de huidige situatie. Er zijn echter ook participanten die beide vormen niet positief beoordelen.

5.4 Is er vanuit pleegkinderen behoefte aan eenvoudige adoptie (vraag 1)?

Voordat in de vragenlijst gesproken werd over eenvoudige adoptie, werd aan (voormalige) pleegkinderen gevraagd of ze geadopteerd zouden willen worden door hun pleegouders. Van de huidige pleegkinderen reageerde 38% hier positief op. Van belang is om hierbij in ogenschouw te nemen dat al deze huidige pleegkinderen zich thuis voelden bij hun pleeggezin. Van de voormalige pleegkinderen gaf 33% aan wel geadopteerd te hadden willen worden. Naast deze positieve reacties is er in beide groepen dus een aanzienlijk deel dat niet voor de bestaande vorm van (sterke) adoptie zou kiezen.

Aan het eind van de vragenlijst konden de participanten hun 'ideale' eenvoudige adoptie samenstellen op basis van mogelijke randvoorwaarden. Deze manier van adopteren leverde voor ongeveer twee derde van de huidige pleegkinderen en voormalige pleegkinderen een situatie op die ze zichzelf ook wel wilden toewensen. Voor hen kan de gekozen vorm van eenvoudige adoptie meerwaarde hebben. Echter, ook in dit geval is het van belang te noemen dat ongeveer een kwart van de (voormalige) pleegkinderen niet geadopteerd wilde worden volgens hun meest 'ideale' vorm en ongeveer een tiende het niet wist. De behoefte is dus duidelijk niet bij alle participanten aanwezig.

5.5 Indien eenvoudige adoptie mogelijk wordt, welke randvoorwaarden zijn van belang (vragen 2 & 6)?

Het uitvragen van de randvoorwaarden heeft een beeld opgeleverd waarbij flexibiliteit wel het sleutelwoord is. Van alle randvoorwaarden scoorde 'instemming van de oorspronkelijke ouders' het laagste, 27% van alle voormalige en huidige pleegkinderen heeft behoefte aan deze instemming. De meest genoemde randvoorwaarden waren dat een pleegkind zelf de achternaam moet kunnen kiezen, dat een pleegkind zelf akkoord moet zijn met de adoptie, dat adoptie door familie mogelijk moet zijn en dat dit een mogelijkheid moet zijn als een pleegkind 18 jaar of ouder is. Tegelijkertijd blijkt dat ook de andere randvoorwaarden behoorlijk hoog scoren. Zo geeft bijna de helft van alle pleegkinderen aan dat een goede band tussen ouders en pleegouders belangrijk is en 62% dat de adoptie moet kunnen worden teruggedraaid. Deze resultaten wijzen in de richting van maatwerk, waarbij pleegkinderen in

samenspraak met hun pleegouders, eventueel oorspronkelijke ouders en pleegzorgprofessionals kunnen nadenken over de meest ideale situatie voor hen.

5.6 Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie mogelijk voor betrokkenen (vragen 7 & 8)?

In de open reacties op de vragenlijsten en in de interviews met de participanten zijn verschillende voor- en nadelen van eenvoudige adoptie ter sprake gekomen. Nadelen die genoemd worden kunnen gecategoriseerd worden met betrekking tot de verschillende betrokkenen. Voor het pleegkind kan eenvoudige adoptie een goede oplossing zijn, maar als er veel keuzemogelijkheden aan verbonden zijn, is de vraag of een kind daarmee kan omgaan ook afhankelijk van de leeftijd van het kind. Daarnaast kunnen kinderen mogelijk in een loyaliteitsconflict komen waarbij ze het gevoel hebben dat ze moeten kiezen tussen hun oorspronkelijke ouders en hun pleegouders.¹⁶⁵ Natuurlijk biedt eenvoudige adoptie een juridisch kader voor het betrekken van zowel pleegouders als oorspronkelijke ouders, maar voor een kind is het wellicht al lastig om überhaupt aan te geven dat het geadopteerd wil worden.

Tevens zijn er voor de oorspronkelijke ouders nadelen verbonden aan eenvoudige adoptie. Zij verdwijnen juridisch niet per se meer uit beeld, maar gevoelsmatig wel en dat kan voor sommige oorspronkelijke ouders pijnlijk zijn.

De voordelen die door sommige betrokkenen worden genoemd, worden door anderen als nadelen beschouwd. Als een pleegkinderen zich goed voelen in het pleeggezin waar ze wonen kan dit voor het ene pleegkind betekenen dat eenvoudige adoptie een mooie mogelijkheid zou zijn om dit te bevestigen, terwijl het ander pleegkind dit dan juist niet nodig vindt.

Opvallend is dat een groot aantal participanten vindt dat de eenvoudige manier van adopteren mogelijk zou moeten zijn voor anderen. Keuzevrijheid wordt als belangrijk gezien; kunnen doen en beslissen wat je goed lijkt voor jouw specifieke situatie.

5.7 Hebben pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders behoefte aan eenvoudige adoptie? Welke voor- en nadelen heeft eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en hun oorspronkelijke ouders (centrale onderzoeksvraag)?

Samenvattend kunnen we stellen dat een deel van de pleegkinderen behoefte heeft aan eenvoudige adoptie, een deel daaraan geen behoefte heeft en dat een deel het niet weet. Deze variatie is ook duidelijk in wat ze als voor- en nadelen ervaren; wat de één als voordeel noemt, ziet de ander als nadeel. Het is bijvoorbeeld fijn om juridisch vier ouders te krijgen, je

¹⁶⁵ Zie bijvoorbeeld ook Daamen, W. (2014) *Ontwikkeling van het pleegkind*. NJI, Utrecht.

hoort dan overal bij, of het is juist complex als je vier ouders krijgt en het maakt de toch al ingewikkelde situatie nog ingewikkelder.

In de groep die wel behoefte heeft aan eenvoudige adoptie is sprake van differentiatie met betrekking tot de randvoorwaarden waaronder zij eenvoudige adoptie mogelijk zouden willen maken. Deze bevinding past bij het feit dat de contexten waarin kinderen uit huis geplaatst worden enorm variëren. Een pleegkind dat een oorspronkelijke ouder heeft met mentale problemen maakt logischerwijs andere afwegingen dan een pleegkind dat bijvoorbeeld misbruik heeft meegemaakt. Oog voor deze complexiteit is essentieel en daarom is het van belang om bij het invoeren van een vorm van eenvoudige adoptie maatwerk mogelijk te maken. Hierbij moet dan in ogenschouw genomen worden wat de positie is van de oorspronkelijke ouder(s) en wat de mogelijkheden en moeilijkheden voor een kind zijn om dergelijke belangrijke beslissingen te nemen.

Kortom, de behoefte aan eenvoudige adoptie is er bij sommige pleegkinderen, maar bij lang niet allemaal en moet zeker niet gezien worden als een uniforme behoefte.

Om uitspraken te doen over de behoeften van oorspronkelijke ouders is de steekproef van dit huidige onderzoek te klein. Wel zijn binnen deze kleine groep van oorspronkelijke ouders verschillende meningen gehoord. Dit duidt er mogelijk op dat ook voor oorspronkelijke ouders nagedacht moet worden over maatwerk. Er is geen één pakket goed voor iedereen. Aandacht voor de behoefte van oorspronkelijke ouders, zonder het belang van het kind uit het oog te verliezen, lijkt belangrijk.

5.8 Discussie

De resultaten van dit onderzoek dienen bekeken te worden in het licht van een aantal beperkingen. Allereerst had dit onderzoek te maken met een beperkte hoeveelheid reacties van (voormalige) pleegkinderen en een grote uitval aan het begin van de vragenlijst; in totaal waren 19 vragenlijsten van de 45 niet bruikbaar omdat ze niet of nauwelijks waren ingevuld. Door deze grote non-respons was de uiteindelijke steekproef klein en niet representatief voor pleegkinderen in het algemeen. De huidige pleegkinderen die de vragenlijsten voldoende hadden ingevuld voelden zich bijvoorbeeld allemaal thuis in hun pleeggezin en het is, om te kunnen beoordelen hoe pleegkinderen denken over eenvoudige adoptie, van groot belang om ook pleegkinderen te spreken die zich niet thuis voelen in het gezin. Deze kinderen kijken mogelijk anders tegen eenvoudige adoptie aan en de vraag is of er voor deze groep überhaupt een vorm van adoptie overwogen moet worden. Aan dit onderzoek deden in verhouding veel meisjes mee. Daarnaast hebben mogelijk ook andere factoren invloed gehad op het al dan niet afmaken van de vragenlijst, zoals de mate waarin pleegkinderen geïnteresseerd zijn in adoptie, de mate waarin pleegkinderen in staat waren de vragenlijst te begrijpen en de gedachten die pleegkinderen hadden over de mogelijke consequenties van het invullen van

deze vragenlijst. Dat betekent dat de gevonden resultaten niet gegeneraliseerd kunnen worden naar de populatie van pleegkinderen in het algemeen.

De groep oorspronkelijke ouders in dit onderzoek was zeer klein. Daar zijn meerdere oorzaken voor te noemen. Allereerst was het lastig om een grote groep oorspronkelijke ouders te bereiken. Er is namelijk geen instantie die ouders waarvan de kinderen langdurig uit huis zijn geplaatst in beeld heeft en nazorg biedt. Dit betekent dat oorspronkelijke ouders geen structurele ondersteuning krijgen van een of meerdere instanties. Een belangrijke nevenconclusie van dit onderzoek is dan ook dat het zinvol zou zijn om de groep oorspronkelijke ouders meer in beeld te krijgen en mogelijk meer structurele ondersteuningsmogelijkheden te bieden. Daarnaast was de groep oorspronkelijke ouders erg klein omdat de uitval aan het begin van de vragenlijsten groot was, in verhouding nog groter dan bij de pleegkinderen. Sommige oorspronkelijke ouders waren dus wél geïnteresseerd in het onderzoek en openden de vragenlijst, maar 22 van de 26 ouders vulden de vragenlijst niet of nauwelijks in. Deze uitval toont aan dat een vragenlijst niet de geschikte manier van dataverzameling is voor deze groep. De vragenlijst heeft, om welke reden dan ook, weerstand bij hen opgeroepen, ondanks het feit dat we in dit onderzoek veel aandacht hebben besteed aan de lengte en begrijpelijkheid van de vragenlijst. Mogelijk is het onderwerp van adoptie van hun kind te confronterend of is de vragenlijst te complex of te lang. Daarnaast is het vertrouwen in het correct verwerken van de gegevens mogelijk laag. Ondanks de uitleg over het vertrouwelijk behandelen van de gegevens, hebben ouders zich wellicht afgevraagd wat er met alle informatie gedaan wordt. Dit past bij het algemeen wantrouwen van oorspronkelijke ouders in de overheid, waar bijvoorbeeld de toeslagenaffaire¹⁶⁶ aan heeft bijgedragen. Tot slot moeten we ons als onderzoekers en beleidsmakers goed beseffen dat oorspronkelijke ouders weinig, of zelfs niets kunnen halen uit het invullen van dergelijke vragenlijsten. Als participant leveren ze alleen maar informatie en krijgen ze daar niets voor terug. Toekomstig onderzoek zou bovenstaande overwegingen in ogenschouw moeten nemen en meer aandacht moeten besteden aan alternatieve vormen van werving en dataverzameling. Te denken valt dan aan een focusgroep-studie waarin ouders kunnen praten met lotgenoten of zelfs een meer participatief onderzoek waarbij ouders betrokken worden bij het doen van het onderzoek zelf.¹⁶⁷ Op die manier krijgen ze zelf wat meer controle over de situatie.

Een volgende beperking van het onderzoek is dat we pleegkinderen hebben gevraagd om gevoelige informatie met ons te delen. Hebben kinderen eerlijk durven zeggen wat ze vinden? Aan de ene kant is het zeker mogelijk dat kinderen niet hebben durven aangeven dat ze niet geadopteerd willen worden, ook al betrof het een anonieme vragenlijst. Dit zou mogelijk ook

¹⁶⁶ Zie bijvoorbeeld het rapport van i&o research 'Vertrouwen in de overheid na drie grote kwesties' uit maart 2021, p. 9, <https://www.ioresearch.nl/actueel/vooral-toeslagenaffaire-schaadt-vertrouwen-in-overheid/>.

¹⁶⁷ Zie bijvoorbeeld Aldridge, J. (2016). *Participatory research: Working with vulnerable groups in research and practice*. Policy Press.

een reden kunnen zijn dat sommige kinderen de vragenlijst niet helemaal invulden. Aan de andere kant liet de binnengekomen data wel zien dat er variatie in de reacties was en dat in ieder geval een deel van de kinderen zich vrij genoeg gevoeld heeft om ook een negatieve mening te uiten.

Dit onderzoek wijst op een variatie aan meningen over eenvoudige adoptie en laat zien dat een 'one size fits all' geen mogelijkheid is. Er waren op basis van de visie van de participanten geen duidelijke patronen zichtbaar die vóór of tegen eenvoudige adoptie pleitten. Dit gebrek aan een duidelijk patroon kan veroorzaakt zijn door de te kleine steekproef. Patronen kunnen beter gezien worden als een grotere hoeveelheid informatie beschikbaar is. Ondanks deze beperking kunnen we op basis van deze studie in ieder geval constateren dat niet iedereen hetzelfde denkt over eenvoudige adoptie en dat niet iedereen dezelfde behoeftes heeft op dit gebied. Eenvoudige adoptie zou vanuit het belang van het kind tot meer maatwerk kunnen leiden en voor een concreet kind, gezien zijn of haar omstandigheden, een duurzame oplossing kunnen zijn die rekening houdt met de drie bovengenoemde kinderrechten: continuïteit, identiteit en participatie. Als eenvoudige adoptie mogelijk wordt, moeten de wensen en het belang van het pleegkind daarbij leidend zijn. Tegelijkertijd moet ervoor worden gewaakt dat pleegkinderen voor wie eenvoudige adoptie niet passend zou zijn of die hier niet over willen nadenken, of in verband met hun leeftijd niet over kunnen nadenken, nodeloos met dit soort juridische keuzes over de toekomst worden geconfronteerd. Het moeten nadenken over het al dan niet geadopteerd willen worden op wat voor manier dan ook, kan voor pleegkinderen heel confronterend en moeilijk zijn en voor sommigen pleegkinderen mogelijk loyaliteitsconflicten opleveren. Het vergt van pleegzorgwerkers, voogdijwerkers en anderen die bij het pleegkind betrokken zijn een grote mate van sensitiviteit en kennis van de context van het pleegkind om in te kunnen schatten of het onderwerp (eenvoudige) adoptie ter sprake moet worden gebracht. Als wordt overwogen eenvoudige adoptie mogelijk te maken, zou dit zeker onderwerp van vervolgonderzoek moeten zijn waarbij ook pleegzorgwerkers en mogelijk rechters worden betrokken.

5.9 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek kunnen wij de volgende aanbevelingen doen:

- Er is meer onderzoek nodig onder pleegkinderen en vooral onder oorspronkelijke ouders naar hun meningen, wensen en behoeften met betrekking tot eenvoudige adoptie;
- Oorspronkelijke ouders van uithuisgeplaatste pleegkinderen zijn niet of nauwelijks in beeld. Aanbevolen wordt om deze groep ouders beter in kaart te brengen;
- Om oorspronkelijke ouders meer bij pleegzorgonderzoek te betrekken moet gedacht worden aan het toepassen van participatieve onderzoekstechnieken;

- Oorspronkelijke ouders hebben van geen enkele instantie structurele ondersteuning. Een onderzoek uitvoeren naar de ondersteuningsbehoeften van oorspronkelijke ouders lijkt van belang;
- Eenvoudige adoptie lijkt geen 'one size fits all' oplossing en alleen aangeboden te kunnen worden in de vorm van maatwerk;
- Bij het mogelijk invoeren van eenvoudige adoptie moet rekening gehouden worden met de loyaliteitsconflicten die een pleegkind kan ervaren als het nodeloos wordt geconfronteerd met de keuze al dan niet geadopteerd te willen worden;
- Om de loyaliteitsconflicten beter in beeld te krijgen en zoveel mogelijk te voorkomen, wordt aanbevolen om nader onderzoek te verrichten naar de vraag of, hoe en wanneer het onderwerp (eenvoudige) adoptie door pleegzorgwerkers ter sprake kan worden gebracht. Voorkomen moet worden dat pleegkinderen zich gedwongen voelen om na te denken over een onderwerp waar zij zelf niet mee bezig zijn.

Samenvatting

Er is op het moment veel in beweging in het jeugdbeschermingsveld. Er is zowel nationaal als internationaal discussie over de noodzaak van uithuisplaatsingen van kinderen en de termijn waarbinnen kinderen nog terug (zouden moeten) kunnen naar hun oorspronkelijke ouders. Dit heeft uiteraard zijn weerslag op de discussie over adoptie in het kader van pleegzorg als meest vergaande kinderbeschermingsmaatregel. Het kind wordt daarmee juridisch volledig uit zijn gezinscontext gehaald. Dat lijkt steeds meer in te druisen tegen ideeën over het ouderschap van de oorspronkelijke ouders en het behoud van een band tussen kind en oorspronkelijke ouders. Eenvoudige adoptie, een vorm van adoptie waarbij het juridisch ouderschap van de oorspronkelijke ouders in stand blijft, terwijl tegelijkertijd juridisch ouderschap voor de adoptieouders ontstaat, zou hiervoor een oplossing kunnen zijn.

In een WODC-onderzoek uit 2019 zijn onder andere de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie onderzocht door aan enkele professionals, pleegkinderen en pleegouders te vragen wat zij vinden van eenvoudige adoptie en rechtsvergelijkend onderzoek te verrichten. Uit dat onderzoek volgt dat het invoeren van (een vorm van) eenvoudige adoptie het overwegen waard is, omdat dit tegemoetkomt aan een deel van de behoeften en wensen van een deel van de pleegouders en pleegkinderen. Echter, de behoeften en belangen van (huidige, voormalige en geadopteerde) pleegkinderen en de oorspronkelijke ouders zijn nog niet in kaart gebracht. Dit vormt de aanleiding tot het huidige onderzoek.

In dit onderzoek is door middel van literatuuronderzoek de huidige (juridische) positie van pleegkinderen en oorspronkelijke ouders geschetst. Daarnaast zijn voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en oorspronkelijke ouders die uit het eerdere WODC-onderzoek naar voren komen, beschreven. Door middel van empirisch onderzoek op basis van vragenlijsten en interviews is vervolgens nagegaan wat huidige pleegkinderen, voormalige pleegkinderen, geadopteerde pleegkinderen en oorspronkelijke ouders vinden van eenvoudige adoptie.

Dit onderzoek wijst op een variatie aan meningen over eenvoudige adoptie en lijkt aan te geven dat een 'one size fits all' geen mogelijkheid is. Daar waar de één adoptie als een mooie oplossing ziet, ziet de ander het als een hele slechte keuze. Daar waar de één zich thuis voelt en daarom niet geadopteerd hoeft te worden, wil de ander juist wel geadopteerd worden omdat het past bij het gevoel van thuishoren. Er waren dan ook geen duidelijke patronen zichtbaar die vóór of tegen eenvoudige adoptie pleitten. Dit gebrek aan een duidelijk patroon kan mogelijk veroorzaakt zijn door de te kleine steekproef. Wel was een tendens zichtbaar waarbij participanten aangeven het zelf niet per se te willen, maar wel van mening zijn dat een ander vrij zou moeten zijn om het te kiezen.

Hoewel rekening gehouden dient te worden met de kleine, niet representatieve steekproef van dit onderzoek, kunnen we op basis van deze studie in ieder geval constateren dat niet iedereen hetzelfde denkt over eenvoudige adoptie en dat niet iedereen dezelfde behoeftes heeft op dit gebied. Meer toekomstig, mogelijk participatief onderzoek is nodig om de visie van pleegkinderen en met name oorspronkelijke ouders beter te achterhalen en om te kijken of maatwerk een goede vorm van eenvoudige adoptie zou kunnen zijn.

Summary

There is a lot going on in the youth protection field in The Netherlands at the moment. There is national and international discussion about the need for out-of-home placement of children and the period within which children (should) be able to return to their original parents. This of course has repercussions on the discussion about adoption in the context of foster care as the most far-reaching child protection measure. Through adoption the child is legally completely removed from its original family context. This increasingly seems to run counter to ideas about the role of original parents and preserving a bond between child and original parents. Simple adoption, a form of adoption in which the legal parenthood of the original parents is maintained, while at the same time legal parenthood for the adoptive parents is established, could be a solution.

In 2019 a study was conducted at the instigation of the Research and Documentation Centre of the Dutch ministry of justice (WODC) into the advantages and disadvantages of simple adoption were examined. In this study professionals, foster children and foster parents were asked what they thought of simple adoption as an option for long term foster children and a comparative legal study was conducted. It follows from this research that the introduction of (a form of) simple adoption is worth considering, because it meets some of the needs and wishes of some of the foster parents and foster children. However, the needs and interests of (current, former and adopted) foster children and original parents have not yet been mapped out. This is the reason the current research was conducted.

In this study, the current (legal) position of foster children and original parents has been outlined by means of a literature review. In addition, advantages and disadvantages of simple adoption for foster children and original parents that emerge from the previous WODC research are described. Empirical research based on questionnaires and interviews was then used to determine what current foster children, former foster children, adopted foster children and original parents think of simple adoption.

The results of this study indicate a variety of opinions about simple adoption and show that a 'one size fits all' approach is not a possibility. While some consider simple adoption as a possible solution, others see it as a very bad idea. Where some foster children feel at home in their foster family and therefore do not need to be adopted, others want to be adopted

because it would give them a sense of belonging. This means, that no clear patterns were found in favor of or against simple adoption. This lack of pattern can be associated with the small sample size. A trend was visible in which participants indicated that they themselves did not necessarily want it, but that others should be free to choose it.

Although the small sample size of this study should be taken into account, we can conclude from this study that not everyone thinks the same about simple adoption and that not everyone has the same needs in this context. Future research, possibly participatory research, is needed to find out the perspective of foster children and especially original parents, and to evaluate if a tailored made option of simple adoption will be a good solution for the people involved.

Bijlagen: vragenlijsten

Bijlage 1: Vragenlijst huidige pleegkinderen

Huidige pleegkinderen van 12 tot 16 jaar

Start van blok: Welkom!

Welkom bij het onderzoek over adoptie van pleegkinderen, wat fijn dat je mee wilt doen! De vragen in deze vragenlijst gaan over jezelf, jouw gezin en jouw mening over adoptie. Jouw antwoorden worden alleen gelezen door de onderzoekers. Jouw ouders zien jouw antwoorden niet. Het duurt 15 minuten om de vragenlijst in te vullen. Er zijn geen goede of foute antwoorden, je mag gewoon aankruisen wat jij vindt. Je mag altijd stoppen als je dat wilt, je hoeft niet te zeggen waarom.

Om mee te mogen doen, hebben wij toestemming nodig van één van jouw ouders. Zij kunnen op het volgende scherm aanklikken dat zij het goed vinden dat jij deze vragenlijst invult.

Einde blok: Welkom!

Start van blok: Toestemming

Ik ben gevraagd om toestemming te geven voor deelname van mijn kind aan het wetenschappelijke onderzoek over adoptie van pleegkinderen. Het onderzoek gaat over een nieuwe vorm van adoptie. Ik ben naar tevredenheid over het onderzoek geïnformeerd. Ik heb de schriftelijke informatie goed gelezen. Ik heb vragen kunnen stellen en deze zijn naar tevredenheid beantwoord. Ik heb goed over deelname aan het onderzoek kunnen nadenken. Ik heb het recht om mijn toestemming voor dit onderzoek op ieder moment weer in te trekken, zonder daar een reden voor op te geven. Intrekking van mijn toestemming zal geen nadelige gevolgen voor mij en mijn kind hebben.

- ☐ Ik geef, namens alle gezaghebbende ouders/voogden, toestemming voor deelname van mijn kind aan het onderzoek. Ik weet dat de gegevens die bij dit onderzoek over mijn kind worden verzameld, worden bewaard en desgevraagd worden gedeeld met andere onderzoekers voor soortgelijke onderzoeksdoeleinden.

Einde blok: Toestemming

Start van blok: Deel I: Jij en jouw gezin

We gaan beginnen met **7 vragen** over jou en jouw gezin

1. Ik zie mezelf als...

- ☐ Jongen
 - ☐ Meisje
 - ☐ Anders
 - ☐ Dat zeg ik liever niet
-

2. Hoe oud ben je?

3. In welke provincie woon je?

- ☐ Drenthe
- ☐ Flevoland
- ☐ Friesland
- ☐ Gelderland
- ☐ Groningen
- ☐ Limburg
- ☐ Noord-Brabant
- ☐ Noord-Holland
- ☐ Overijssel
- ☐ Utrecht
- ☐ Zeeland
- ☐ Zuid-Holland

Pagina-einde

4. Hoe lang woon je al in dit pleeggezin? *Als je dit niet weet, kun je dit ook aan je pleegouders vragen.*

5. Waar woonde je voordat je in dit pleeggezin kwam wonen?

☐ Bij mijn eigen ouders

☐ In een pleeggezin

☐ In een gezinshuis

☐ Op een groep met andere kinderen

☐ Anders, namelijk... _____

6. Bij wie woon je nu?

☐ Bij pleegouders die ik nog niet kende

☐ Ik woon bij mijn opa en/of oma

☐ Ik woon bij mijn oom en/of tante

☐ Ik woon bij mijn oudere broer of zus

☐ Ik woon bij mijn neef of nicht

☐ Ik woon bij mijn juf/meester/buurman/buurvrouw/iemand anders die ik al kende, maar geen familie van me is

7. Hoe voel jij je in dit pleeggezin?

- ☐ Ik voel me hier niet thuis
- ☐ Ik voel me hier een beetje thuis
- ☐ Ik voel me hier thuis
- ☐ Ik voel me hier heel erg thuis

Einde blok: Deel I: Jij en jouw gezin

Start van blok: Deel 2: Adoptie

Sommige pleegkinderen worden geadopteerd door hun pleegouders. Dit betekent dat ze officieel familie worden van hun pleegouders en volgens de wet niet meer van hun eigen ouders. Ze krijgen dan bijvoorbeeld de achternaam van de pleegouders en de pleegouders betalen voor het kind. Niet alle pleegouders en pleegkinderen willen dit, dat is heel verschillend per pleeggezin. We willen graag weten hoe jij hierover denkt. De volgende **3 vragen** gaan hierover.

Pagina-einde

8. Heb je het weleens met je pleegouder(s) gehad over adoptie?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik weet het niet
-

9. Heb je het weleens met je eigen ouder(s) gehad over adoptie?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik weet het niet
-

10. Zou je geadopteerd willen worden door jouw pleegouder(s)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik weet het niet

Einde blok: Deel 2: Adoptie

Start van blok: Deel 3: Een nieuwe vorm van adoptie

Er is een plan om adoptie voor pleegkinderen te veranderen. Daarom willen we aan jou als pleegkind vragen wat je denkt dat belangrijk is bij adoptie. Daar gaan de volgende vragen over. Daarna is de vragenlijst klaar. Je mag nu eerst een kort voorbeeld lezen over Micha.

Pagina-einde

Voorbeeld 1

Micha zou graag willen dat zijn pleegouders zijn 'echte ouders' zijn. Maar Micha wil ook graag dat zijn moeder 'gewoon' zijn moeder blijft. Dit kan met de nieuwe soort adoptie. Micha heeft dan volgens de wet drie ouders: zijn eigen moeder en zijn beide pleegouders. Verder blijft alles hetzelfde voor Micha als voor zijn adoptie: zijn moeder blijft voor hem betalen, hij houdt zijn eigen achternaam en Micha wordt volgens de wet geen familie van zijn pleegbroers/zussen of andere familie van het pleeggezin (opa/oma/oom/tante).

11. Vind je dat de adoptie zoals bij Micha moet kunnen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik weet het niet
-

12. Waarom wel of niet?

12. Kun je uitleggen waarom je het niet weet?

Pagina-einde

13. Zou jij net zoals Micha geadopteerd willen worden?

☐ Ja

☐ Nee

☐ Ik weet het niet

14. Waarom wel of niet?

14. Kun je uitleggen waarom je het niet weet?

Pagina-einde

Je mag nu het voorbeeld lezen van Chantal.

Voorbeeld 2

Chantal zou graag willen dat haar pleegouders haar 'echte ouders' zijn. Maar Chantal is ook heel blij dat ze haar eigen ouders weer vaker ziet. Met de nieuwe soort adoptie kan Chantal volgens de wet vier ouders krijgen: haar eigen ouders en haar beide pleegouders. Maar bij Chantal verandert er meer dan bij Micha: haar pleegouders gaan alles voor haar betalen, ze krijgt de achternaam van haar pleegouders en Chantal wordt volgens de wet familie van haar pleegbroers/zussen en alle familieleden van het pleeggezin (opa/oma/oom/tante).

15. Vind je dat de adoptie zoals bij Chantal moet kunnen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik weet het niet
-

16. Waarom wel of niet?

16. Kun je uitleggen waarom je het niet weet?

17. Zou jij net zoals Chantal geadopteerd willen worden?

☐ Ja

☐ Nee

☐ Ik weet het niet

18. Waarom wel of niet?

18. Kun je uitleggen waarom je het niet weet?

Pagina-einde

De adoptie van Micha en Chantal zijn allebei heel anders. Wij zouden heel graag willen weten wat JIJ belangrijk vindt als het gaat over het adopteren van pleegkinderen. Je mag hierbij Robin in gedachten nemen. Robin is een pleegkind en we willen voor Robin adoptie mogelijk maken. Hoe moet deze adoptie eruit zien? Door de adoptie worden de pleegouders in ieder geval de 'echte' ouders van Robin, net zoals bij Micha.

19. Wat vind jij belangrijk voor de adoptie van Robin?

	Dit vind ik belangrijk voor de adoptie van Robin	Dit vind ik niet (zo) belangrijk voor de adoptie van Robin
Robin mag kiezen om de achternaam van de eigen ouders te houden of die van de pleegouders over te nemen.	☐	☐
Robin mag geadopteerd worden door familie zoals een opa of oma, of oom en tante	☐	☐
Als Robin na een tijdje toch beter weer bij de eigen ouders kan gaan wonen, dan moet de adoptie kunnen stoppen	☐	☐
Er moet een goede band zijn tussen de ouders van Robin en de pleegouders die Robin gaan adopteren	☐	☐
Als Robin 18 jaar of ouder is, moet Robin ook nog geadopteerd kunnen worden	☐	☐
De ouders van Robin moeten de adoptie goed vinden	☐	☐
Robin zelf moet de adoptie goed vinden	☐	☐
De pleegouders van Robin gaan alles voor Robin betalen als ze Robin adopteren. De ouders van Robin betalen dan niets meer	☐	☐
De pleegouders en ouders van Robin blijven samen voor Robin betalen	☐	☐

20. Zou je geadopteerd willen worden volgens de nieuwe vorm van adoptie, zoals jij die net zelf hebt ingevuld?

Jij koos voor:

`#{Q1/ChoiceGroup/SelectedChoicesForAnswer/1}`

☐ Ja

☐ Nee

☐ Ik weet het niet

21. Waarom wel of niet?

21. Kun je uitleggen waarom je het niet weet?

Einde blok: Deel 3: Een nieuwe vorm van adoptie

Start van blok: Afsluitende vragen

22. Zijn er nog andere dingen die je aan ons wilt vertellen over adoptie?

Einde blok: Afsluitende vragen

Start van blok: Einde

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst! Als je na het invullen van deze vragenlijst nog vragen hebt of graag met iemand over dit onderwerp zou willen praten, kun je bellen of mailen met Felicia Stoutjesdijk. Zij is therapeut en niet bij de uitvoering van dit onderzoek betrokken. Felicia is te bereiken op het telefoonnummer 06-155 03 899, of via het e-mailadres info@praktijkstoutjesdijk.nl

Einde blok: Einde

Oorspronkelijke ouders

Start van blok: Welkom!

Hartelijk dank dat u mee wilt doen aan ons onderzoek. Met dit onderzoek willen we te weten komen hoe pleegkinderen en biologische ouders, zoals u, tegen een nieuwe vorm van adoptie voor pleegkinderen aankijken. Vindt u dat deze vorm moet worden ingevoerd? En onder welke omstandigheden? Het onderzoek bestaat uit een korte vragenlijst waarin we graag uw mening horen over dit onderwerp.

Pagina-einde

U bent benaderd voor het invullen van deze vragenlijst omdat één of meer van uw kinderen uithuisgeplaatst zijn. Kunt u aangeven waar uw kind nu woont/waar uw kinderen nu wonen?

- ☐ In een pleeggezin
- ☐ In een gezinshuis
- ☐ In een instelling
- ☐ Zowel in een pleeggezin als in een gezinshuis of instelling

Einde blok: Welkom!

Start van blok: Einde Vragenlijst

Deze vragenlijst is enkel bedoeld voor ouders van wie het kind (of de kinderen) in een pleeggezin zijn geplaatst. De vragenlijst stopt hier voor u, hartelijk dank!

Einde blok: Einde Vragenlijst

Start van blok: Blok 9

Wilt u liever met ons in gesprek over dit onderwerp? Klik dan op de onderstaande link om uw contactgegevens in te vullen. Wij bellen u om een afspraak te maken. Wilt u door naar de online vragenlijst, klik dan op de witte pijl in het blauwe vak.

https://leidenuniv.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_9NteAXFZcUdpZQi

Einde blok: Blok 9

Start van blok: Toestemming

Om mee te mogen doen, hebben wij officieel toestemming van u nodig. U kunt hieronder aanklikken dat u akkoord bent dat u deze vragenlijst invult.

Ik ben gevraagd om toestemming te geven voor deelname aan het wetenschappelijke onderzoek over adoptie van pleegkinderen. Het onderzoek gaat over een nieuwe vorm van adoptie. Ik heb goede informatie gekregen over het onderzoek. Ik heb de informatiebrief goed gelezen. Ik heb vragen kunnen stellen en deze zijn naar tevredenheid beantwoord. Ik heb er over kunnen nadenken. Ik heb het recht om mijn toestemming voor dit onderzoek op ieder moment weer in te trekken,

zonder dat ik dat hoeft uit te leggen. Intrekking van mijn toestemming zal geen nadelige gevolgen voor mij hebben.

- ☐ Ik geef toestemming voor deelname aan het onderzoek. Ik weet dat de gegevens die bij dit onderzoek over mij worden verzameld, worden bewaard en gebruikt door andere onderzoekers als ze daarom vragen.

Einde blok: Toestemming

Start van blok: Introductie

U kunt de vragenlijst voor één kind invullen. Mocht u meerdere kinderen hebben die uithuisgeplaatst zijn en in een pleeggezin verblijven, dan willen we u vragen om de vragenlijst in te vullen voor het kind dat het langste in een pleeggezin verblijft. Mochten meerdere kinderen tegelijk uithuisgeplaatst zijn in een pleeggezin, dan willen we u vragen om daarvan het oudste kind te kiezen voor de vragenlijst.

Het invullen van de vragenlijst zal **15 minuten** duren. U kunt op ieder moment de vragenlijst opslaan en op een later moment verder invullen. Ook kunt u op ieder moment stoppen met het onderzoek. U hoeft hier geen reden voor te geven. Aan het einde van deze vragenlijst zullen we u vragen om deel te nemen aan een interview. Mocht u daaraan mee willen werken, kunt u uw naam en telefoonnummer achterlaten. Uw gegevens zullen anoniem verwerkt worden en niet herleidbaar zijn tot u en uw gezin.

We gaan beginnen met **10 vragen** over uzelf en uw kind.

Einde blok: Introductie

Start van blok: Deel I: Algemene gegevens over u en uw kind

1. Ik zie mezelf als...

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Anders, namelijk _____
- ☐ Dat zeg ik liever niet
-

2. Wat is uw leeftijd?

3. In welke provincie woont u?

- ☐ Drenthe
- ☐ Flevoland
- ☐ Friesland
- ☐ Gelderland
- ☐ Groningen
- ☐ Limburg
- ☐ Noord-Brabant
- ☐ Noord-Holland
- ☐ Overijssel
- ☐ Utrecht
- ☐ Zeeland
- ☐ Zuid-Holland

Pagina-einde

4. Het kind waarvoor ik deze vragenlijst invul is een...

☐ Jongen

☐ Meisje

☐ Anders, namelijk _____

5. Wat is de leeftijd van uw kind?

6. Hoe lang is uw kind al uithuisgeplaatst?

7. Wie heeft het gezag over uw kind? *iemand die gezag heeft mag belangrijke beslissingen nemen over uw kind; bijvoorbeeld waar uw kind naar school gaat.*

☐ Ikzelf (en/of mijn partner)

☐ De pleegouder(s)

☐ De gezinsvoogd/medewerker van de gecertificeerde instelling

☐ Dat weet ik niet

Pagina-einde _____

8. Als kinderen uithuisgeplaatst worden dan is er sprake van een kindbeschermingsmaatregel. Welke kindbeschermingsmaatregel is er van toepassing bij uw kind?

- ☐ Ondertoezichtstelling (OTS) en uithuisplaatsing
 - ☐ Een gezagsbeëindigende maatregel en uithuisplaatsing
 - ☐ Ik weet het niet
-

9. Verblijft uw kind in een netwerkpleeggezin (*bij familie, vrienden of kennissen*) of bij een bestandspleeggezin (*met pleegouders die u en uw kind nog niet kenden*)?

- ☐ Netwerkpleeggezin
 - ☐ Bestandspleeggezin
-

9b. Bij wie verblijft uw kind?

- ☐ Mijn kind verblijft bij zijn of haar opa/oma
- ☐ Mijn kind verblijft bij zijn of haar oom/tante
- ☐ Mijn kind verblijft bij zijn of haar oudere broer of zus
- ☐ Mijn kind verblijft bij zijn of haar neef/nicht
- ☐ Mijn kind verblijft bij zijn of haar leerkracht/buurvrouw/andere kennis

Einde blok: Deel I: Algemene gegevens over u en uw kind

Start van blok: Deel 2: Adoptie

Het volgende deel van de vragenlijst gaat over adoptie. In Nederland kunnen pleegouders, onder bepaalde omstandigheden, hun pleegkind adopteren. Dan worden de pleegouders de nieuwe ouders van het pleegkind. Het pleegkind is dan wettelijk gezien geen familie meer van de eigen ouders. Wij zijn benieuwd hoe u over adoptie denkt. De volgende **6 vragen** gaan hierover.

10. Wist u dat sommige pleegkinderen door hun pleegouder(s) worden geadopteerd?

☐ Ja

☐ Nee

11. Is er weleens met u gesproken over het adopteren van uw kind door de pleegouder(s)?

☐ Ja

☐ Nee

11b. Met wie heeft u het weleens over adoptie van uw kind door pleegouder(s) gehad? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

☐

Met de pleegzorgbegeleider

☐

Met de gezinsvoogd of medewerker van de gecertificeerde instelling (GI) (zoals de Jeugdbescherming)

☐

Met mijn kind

12. Zou u (op termijn) willen dat uw kind geadopteerd wordt door zijn of haar pleegouder(s)?

☐ Ja, daar zijn we al mee bezig

☐ Ja, maar pas op lange termijn

☐ Nee, dat is niet mogelijk

☐ Nee, dat zou ik niet willen

☐ Dit weet ik niet

12b. Waarom zou u willen dat uw kind geadopteerd wordt? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Dan is het voor mijn kind duidelijk dat hij/zij helemaal bij het pleeggezin hoort
 - ☐ Mijn kind wil graag geadopteerd worden
 - ☐ Omdat ik denk dat het mijn kind betere kansen geeft
 - ☐ Omdat ik niet meer voor mijn kind kan zorgen
 - ☐ Anders, namelijk... _____
-

12b. Waarom is het adopteren van uw kind niet mogelijk? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Omdat mijn kind mogelijk op termijn weer bij mij kan gaan wonen
 - ☐ Omdat mijn kind bij zijn opa en/of oma woont
 - ☐ Omdat mijn kind niet geadopteerd wil worden
 - ☐ Omdat de pleegouders dit niet willen
 - ☐ Omdat ik dit niet wil
 - ☐ Omdat mijn partner dit niet wil
 - ☐ Omdat ik nog het gezag heb over mijn kind
 - ☐ Anders, namelijk... _____
-

12b. Waarom wilt u niet dat uw kind geadopteerd wordt door zijn of haar pleegouders? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

☐

Omdat ik zelf voor mijn kind wil zorgen in de toekomst

☐

Omdat ik mijn kind niet wil kwijtraken

☐

Omdat mijn kind niet geadopteerd wil worden

☐

Omdat ik de pleegouder(s) daar niet geschikt voor vind

☐

Omdat ik zou willen dat mijn kind geadopteerd wordt door iemand anders

☐

Anders, namelijk... _____

12b. Kunt u uitleggen waarom u het niet weet?

12c. Wilt u uw antwoord nader toelichten?

Einde blok: Deel 2: Adoptie

Start van blok: Deel 3: Een nieuwe vorm van adoptie

Het adopteren van pleegkinderen kan in de toekomst wellicht op verschillende manieren. Om erachter te komen wat u een goede manier vindt, willen we u 2 korte voorbeelden voorleggen. Daar gaan de volgende vragen over. Daarna is de vragenlijst klaar.

Voorbeeld 1 – Beperkte vorm van adoptie

Micha zou graag willen dat zijn pleegouders zijn 'echte ouders' zijn. Maar Micha wil ook graag dat zijn moeder 'gewoon' zijn moeder blijft. Dit kan met de nieuwe soort adoptie. Micha heeft dan volgens de wet drie ouders: zijn eigen moeder en zijn beide pleegouders. Verder blijft alles hetzelfde voor Micha als voor zijn adoptie: zijn moeder blijft voor hem betalen, hij houdt zijn eigen achternaam en Micha wordt volgens de wet geen familie van zijn pleegbroers/zussen of andere familie van het pleeggezin (opa/oma/oom/tante).

13. Vindt u dat deze vorm van adoptie, zoals bij Micha, mogelijk moet worden gemaakt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

14. Kunt u uitleggen waarom u voor dit antwoord heeft gekozen?

Pagina-einde

Voorbeeld 2 – Meest uitgebreide vorm van adoptie

Chantal zou graag willen dat haar pleegouders haar ‘echte ouders’ zijn. Maar Chantal is ook heel blij dat ze haar eigen ouders weer vaker ziet. Met de nieuwe soort adoptie kan Chantal volgens de wet vier ouders krijgen: haar eigen ouders en haar beide pleegouders. Maar bij Chantal verandert er meer dan bij Micha: haar pleegouders gaan alles voor haar betalen, ze krijgt de achternaam van haar pleegouders en Chantal wordt volgens de wet familie van haar pleegbroers/zussen en alle familieleden van het pleeggezin (opa/oma/oom/tante).

15. Vindt u dat deze vorm van adoptie, zoals bij Chantal, mogelijk moet worden gemaakt?

☐ Ja

☐ Nee

16. Kunt u uitleggen waarom u voor dit antwoord heeft gekozen?

Pagina-einde

17. Nu u de twee beschrijvingen hebt gelezen, welke vorm van adoptie vindt u beter?

☐ De beperkte vorm met alleen drie (of vier) juridisch ouders en verder blijft alles gelijk, zoals bij Micha

☐ De uitgebreide vorm met meerdere veranderingen, zoals bij Chantal

18. Wilt u uw keuze nader toelichten?

Pagina-einde

De adoptie van Micha en Chantal zijn allebei heel anders. Wij zouden heel graag willen weten wat U belangrijk vindt als het gaat over het adopteren van pleegkinderen. U mag hierbij Robin in gedachten nemen. Robin is een pleegkind en we willen voor Robin adoptie mogelijk maken. Hoe moet deze adoptie eruit zien? Door de adoptie worden de pleegouders in ieder geval de juridische ouders van Robin, net zoals bij Micha.

19a. Wat vindt u belangrijk voor de adoptie van Robin op **financieel vlak**?

	Dit vind ik belangrijk voor de adoptie van Robin	Dit vind ik niet (zo) belangrijk voor de adoptie van Robin
De pleegouders van Robin gaan alles voor Robin betalen als ze Robin adopteren. De eigen ouders van Robin betalen dan niets meer	☐	☐
De pleegouders en ouders van Robin blijven samen voor Robin betalen	☐	☐
Robin kan erven van de pleegouders (bijvoorbeeld geld of het huis)	☐	☐

19b. Wat vindt u belangrijk voor de adoptie van Robin op **relationeel vlak**?

	Dit vind ik belangrijk voor de adoptie van Robin	Dit vind ik niet (zo) belangrijk voor de adoptie van Robin
Robin mag kiezen om de achternaam van de eigen ouders te houden of die van de pleegouders over te nemen	☐	☐
Er moet een goede band zijn tussen de ouders van Robin en de pleegouders die Robin gaan adopteren	☐	☐
Robin mag geadopteerd worden door familie zoals een opa of oma, of oom en tante	☐	☐
Robin moet familie worden van alle familieleden van de pleegouders	☐	☐
Robin is geen familie meer van biologische broers, zussen, neven, nichten en grootouders.	☐	☐

Pagina-einde

19c. Wat vindt u belangrijk voor de adoptie van Robin op het gebied van **instemming en afspraken**?

	Dit vind ik belangrijk voor de adoptie van Robin	Dit vind ik niet (zo) belangrijk voor de adoptie van Robin
Er zijn evaluatiemomenten om te kijken of de adoptie nog wel het beste is voor Robin	☐	☐
Er zijn duidelijke afspraken over het contact tussen ouder(s) en pleegouder(s)	☐	☐
Robin mag na een verblijf van één jaar in een pleeggezin geadopteerd worden	☐	☐
Robin mag na een verblijf van drie jaar in een pleeggezin geadopteerd worden	☐	☐
Robin zelf moet de adoptie goed vinden	☐	☐
De ouders van Robin moeten de adoptie goed vinden	☐	☐
De adoptie kan worden teruggedraaid als Robin weer thuis kan wonen	☐	☐
Als Robin 18 jaar of ouder is moet Robin ook nog geadopteerd kunnen worden	☐	☐

Pagina-einde

20. Zou u willen dat uw eigen kind, waarvoor u de vragenlijst heeft ingevuld, volgens uw meest ideale manier van adoptie geadopteerd wordt door pleegouders?

U koos:

`#{Q27/ChoiceGroup/SelectedChoicesForAnswer/1}`

`#{Q49/ChoiceGroup/SelectedChoicesForAnswer/1}`

`#{Q51/ChoiceGroup/SelectedChoicesForAnswer/1}`

☐ Ja

☐ Nee

21. Kunt u uitleggen waarom u voor dit antwoord hebt gekozen?

22. Nu we aan het einde gekomen zijn van deze vragenlijst willen we graag weten, bent u voor of tegen een nieuwe vorm van adoptie voor pleegkinderen?

☐ Ik ben voor de invoering van een nieuwe vorm van adoptie

☐ Ik ben tegen de invoering van een nieuwe vorm van adoptie

Einde blok: Deel 3: Een nieuwe vorm van adoptie

Start van blok: Afsluitende vragen

23. Heeft u nog opmerkingen, suggesties of overdenkingen over mogelijke adoptie van een pleegkind die u met ons zou willen delen?

24. Voor dit onderzoek zouden we ook graag interviews doen met ouders over adoptie. Het interview zal ongeveer een uur duren en kan online, bij u thuis of op de universiteit plaatsvinden, wat u prettig vindt. Zou u mee willen doen aan een interview?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Wat fijn dat we u mogen interviewen! We zouden u hier graag over bellen om een afspraak te maken. U kunt daarvoor uw naam en telefoonnummer [hier](#) noteren.

Einde blok: Afsluitende vragen

Start van blok: Einde

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst! Als u na het invullen van deze vragenlijst nog vragen heeft of graag met iemand over dit onderwerp zou willen praten, kunt u de volgende website bezoeken <https://mindkorrelatie.nl/>

Einde blok: Einde